

Arbetsrapport 2008-81

Om humanistisk forskning

Nutida villkor och framtida förutsättningar

LARS GESCHWIND & KARIN LARSSON

Institutet för studier av utbildning och forskning
Drottning Kristinas väg 33D
SE-114 28 Stockholm
www.sister.nu

ISSN 1650-3821

EXECUTIVE SUMMARY

The aim of this report, commissioned by The Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities, The Swedish Foundation for International Cooperation in Research and Higher Education (STINT) and Riksbankens Jubileumsfond (RJ) is to study the Humanities' structural conditions in the current Swedish research landscape. The report includes three parts: 1) an analysis of the funding situation and staff structure based on available public statistics, 2) case studies of some of the biggest providers of Swedish Humanities research. Institutional, mainly at the faculty level, strategies for resource allocation are examined through an email inquiry and official documents, and 3) a study of the conditions of early career PhDs in the Humanities, based on a web questionnaire and group interviews.

The study has been conducted in a period of change. Alongside this investigation two big committees have reviewed the Swedish resource allocation system and the academic career system. These committees, especially the former, will restructure the entire sector, including the Humanities. Some of our results confirm the picture drawn by those committees. Most probably the committees' reports will lead to a performance based funding system including a cyclic ex post evaluation system, and a tenure track system for university teachers.

The results from the first part show that the total funding for research has increased by 72 percent since 1995, but decreased since 2003. Direct state funding has increased steadily during this period; the decrease in absolute figures is explained by diminishing external resources. The share of state direct funding has increased during the period 2001-2005. It is approximately 65 percent, which is 20 percent more than the average across all areas. The increase in state funding in absolute numbers should however be related to ascending costs during the period. While the annual increase of funding has been less than one percent, the actual rise of costs has been 3-4 percent each year, which has depleted resources.

Compared to the other Nordic countries, the Humanities' share of the total R&D in Sweden funding is smaller. Also a comparison with other scientific areas reveals lower funding per researcher. The competition for external funding is fierce, partially because the number of funding organisations for the Humanities is small. Two bodies dominate the

funding picture: the Swedish Research Council and Riksbankens Jubileumsfond where the success rate for applicants is 5-10 percent. Thus, there are many signs that the system is under funded but also overcrowded. Our study shows that the staff numbers have increased during the period, especially professors and senior lecturers. The number of post doctoral fellows, however, has been on a constant low level. Both students and doctoral students have decreased the last years after many years of dramatic increase.

The second empirical study has focused on the use of resources at the institutional level. Traditionally direct state funding has been allocated to departments in relation to the number of research staff. However, our results show that the faculty boards increasingly base their allocation of funds on previous performances. There are a number of indicators in use. The most common are: staff competence, PhD exams, external funds and publications. At all institutions, internationalisation is high on the agenda. The conducted research should aim at reaching internationally recognised levels, which obviously affect some disciplines more than other. This in turn has led to more focus on publication strategies, ex post evaluation and internal follow up-systems. Other consequences are strategic recruitment of researchers and efforts to increase external funding.

In the Swedish research policy debate “profiling” has been one of the most common concepts. Institutions should develop strong areas and focus their research rather than have a large number of disciplines, it has been argued. Our results show that there are several ongoing profiling initiatives at the universities, especially at the younger institutions. A number of institutions in this study focus their research to certain areas, often interdisciplinary or multidisciplinary. The underlying idea is that more researchers imply enhanced research quality. The older universities, however, also emphasize their responsibility to provide education and research in small and vulnerable disciplines, sometimes represented by only a few scholars.

The third part of the study focuses on the conditions for early career humanists. The results show that many PhDs have insecure working conditions, with part time posts and temporary positions. The big output of researchers has resulted in insecure career opportunities and fierce competition for posts and research funds. However, most of the

respondents are content with their career choice. Many stress that the work tasks are stimulating and rewarding.

A majority of the respondents want more time for research and wish to spend less time on undergraduate teaching. The current situation, however, puts many people in teaching only positions. This is frustrating since doctoral training prepares for research rather than teaching. The main task is to write a highly specialised thesis. Another explanation is that research results are crucial for a successful academic career. Getting stuck in teaching and administration jeopardizes career progress. Nevertheless, few of the humanists seem to want research only posts. Teaching is considered an indispensable part of the job, but if time for research is little and in addition is divided by a heavy teaching load, this is negative as far as career prospects are concerned.

The results from the web survey also confirm that international mobility is rather low. One reason is the family situation for many PhDs; partners and children are not always easy to move. Another explanation is the competition for posts. It is considered more strategic to remain at the host institution and establish necessary personal contacts. A number of respondents argue that the dependency of senior researchers is big and a few even refer to feudal structures in *academia*. The study also shows that individual work still characterises humanities research and most of the PhDs publish in the same manner as their senior colleagues. The comments in the survey show signs of change in some disciplines, very much in line with the institutional strategies mentioned above: a desire to be more international in general, to publish in peer reviewed journals and to collaborate in interdisciplinary research teams.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Executive summary.....	2
1 Uppdraget	7
2 Några utgångspunkter.....	9
2.1 Den nationella bilden.....	9
2.2 Humanioradebatterna	11
2.3 Sammanfattning	13
3 Underfinansierat eller överbefolkat? – resursläget inom HT-området. 15	
3.1 Inledning	15
3.2 Intäkterna för forskning har minskat.....	15
3.3 Fördelningen mellan direkta statsanslag och extern finansiering.....	20
3.4 Personal och studenter inom ht-området.....	28
3.5 Sammanfattning	38
4 I väntan på en reform – fallstudier av resursanvändning vid svenska universitet	41
4.1 Inledning	41
4.2 Principer för fördelning av forskningsmedel – från historisk tilldelning till mer prestationsbaserad	42
4.3 Lärosätessinitierade utvärderingar	49
4.4 Profilering och koncentration av resurserna?.....	51
4.5 Vad betyder internationellt erkänd och hur når man dit?.....	60
4.6 Ökat tryck på humanistprofessorer	63
4.7 Sammanfattning	68
5 Himmel och helvete – villkoren för nydisputerade humanister	71
5.1 Inledning	71
5.2 Anställningsvillkor och arbetsförhållanden	73
5.3 Mobiliteten inom akademien.....	76
5.4 Arbete utanför akademien – en möjlig väg?	79
5.5 Balansen mellan olika akademiska arbetsuppgifter.....	83
5.6 Hur bedrivs forskningen?	89
5.7 Sammanfattning	95

6 Humanistisk forskning i förändringens tidevarv – avslutande kommentarer	98
6.1 Pengar och humaniora	98
6.2 Humanistisk forskning och kvalitet	99
6.3 Humanistforskarnas villkor	101
Referenser	104
Bilaga 1: Invigorating the Humanities in Sweden Tour – Report from a Study Visit at Stanford and Berkeley, November 25th-28th 2007	116
Bilaga 2: Brev till fakulteterna	123
Bilaga 3: Enkät till nydisputerade humanister	125
Bilaga 4: Brev inför fokusgruppsstillfällena	143
Bilaga 5: Ämneskategoriseringar HT	145
Tidigare arbetsrapporter/working papers	146

1 UPPDRAGET

Institutet för studier av utbildning och forskning (SISTER) har på uppdrag av Kungl. Vitterhetsakademien, Riksbankens Jubileumsfond och Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) genomfört föreliggande utredning om svensk humanistisk forskning. Det övergripande syftet är att granska humanioras villkor i samtiden och dess förutsättningar. En förhoppning är att rapporten kan bidra med mer kunskap och utgöra ett diskussionsunderlag för berörda aktörer.

En studie av svensk humanistisk forsknings utmaningar och förutsättningar är ett omfattande projekt. Därför krävs tydliga avgränsningar. Vi kommer t.ex. inte att försöka svara på frågan om humanistisk forsknings ”nytta” och roll i samhället (se t.ex. Nybom 1997b). Vi kommer inte heller ha synpunkter på kvaliteten i den forskning som görs. En annan avgränsning är att fokus i utredningen kommer att ligga på villkoren för humanistisk *forskning*, snarare än utbildning. Forskningen låter sig dock inte helt skilja sig från utbildning, allra minst forskarutbildningen. En stor del av den totala humanistiska forskningen görs av doktorander, faktiskt hela 37,5 procent av alla FoU-årsverken inom humaniora (SCB:s statistikdatabas). Villkoren i grundutbildningen påverkar dessutom också den totala arbetssituationen för lärarna, och därmed förutsättningarna för att bedriva forskning.

En annan avgränsningsproblematik är vad som ryms inom de humanistiska ämnena. Här har vi gått tämligen pragmatiskt tillväga och valt att med humanistisk forskning avse det som ryms inom SCB:s kategorisering humaniora och teologi (se bilaga 5). I det ingår historisk-filosofiska och språkvetenskapliga ämnen samt teologi (förkortas härnäst HT).

Vår utredning har kommit att koncentreras på resurser inom humaniora, såväl ekonomiska som mänskliga. Den genomförs genom studier på tre olika nivåer: nationell, lärosäte samt individuell, med såväl kvalitativa som kvantitativa metoder, vilket operationaliseras i följande tre delstudier:

1. **Resursläget inom HT-området**, genom en analys av befintlig offentlig statistik.
2. **Hur används resurserna? Fallstudie av några utvalda svenska miljöer**. Vi har vänt oss till några av de största utförarna av humanistisk forskning, för att se hur

förutsättningarna för forskning ser ut. Till dessa miljöer har ett antal frågor skickats. Några humanistiska miljöer har även besökts och studeras närmare genom bl.a. intervjuer.

3. Nydisputerade humanisters villkor. Vi har också valt att särskilt studera de nyblivna doktorerna. Denna delstudie har genomförts genom en enkätstudie och fokusgruppintervjuer.

Inom ramen för utredningen genomfördes även ett studiebesök vid universiteten i Stanford och i Berkeley. Intrycken från den resan redovisas som en bilaga till rapporten.

Rapporten avslutas med en sammanfattande diskussion där nuvarande och framtida utmaningar diskuteras.

Projektet har i huvudsak genomförs av Lars Geschwind (projektledare) och Karin Larsson. Även Fredrik Scheffer, Göran Melin och praktikanten Ronnie Hede har arbetat med studien. Utredningen har haft en referensgrupp som representerar inte bara olika ämnen, utan även tre generationer humanister: professor emeritus Inge Jonsson, professor Birgitta Svensson samt docent Coco Norén. Vi har även haft flera avstämningsmöten med våra uppdragsgivare. Ett stort tack riktas till er alla för konstruktiva synpunkter. För innehållet i rapporten ansvarar författarna.

2 NÅGRA UTGÅNGSPUNKTER

2.1 DEN NATIONELLA BILDEN

Hur ser utmaningarna ut för svensk humanistisk forskning idag? Vilka teman är det som har diskuterats de senaste åren? Syftet med detta första kapitel är att inventera bedömningar av läget inom HT-området. Det bygger dels på några tidigare utvärderingar och utredningar, dels på ett urval av de offentliga debatter som förts. I Höskoleverkets ämnesutvärderingar samt i rapporter från Vetenskapsrådet (VR) diskuteras många av humanioras förtjänster och problemområden. I detta första avsnitt diskuteras huvuddragen i dessa rapporter och utvärderingar.

Ett ständigt återkommande ämne är humanioras alltför knappa resurser, vilket gäller såväl forskning som utbildning. På många ställen är tilldelningen för undervisning så låg, 3-4 timmars undervisning per vecka, att Höskoleverket funnit anledning att slå larm. ”Det behövs en humanistisk kraftsamling i Sverige. Det behövs ökade resurser till utbildningarna och forskningen”, sade dåvarande universitetskanslern Sigbrit Franke för något år sedan.¹

En gynnsam förutsättning för den humanistiska forskningen ligger i den höga vetenskapliga kompetensen hos lärarkåren, vilket omnämns på flera håll i såväl Höskoleverkets ämnesutvärderingar som Vetenskapsrådets rapporter. Trots många kompetenta forskare och lärare vittnar dock rapporterna om låg forskningsaktivitet, tidsmässigt splittring och bristande långsiktig planering. Enligt Vetenskapsrådets propositionsunderlag, *En stark grundforskning i Sverige* (2004a) är det angeläget att alla strukturella hinder undanröjs för de mest kvalificerade forskarna. Ett annat problem som återkommer gäller akademins ogynnsamma anställningsformer. Detta skapar inte bara otrygghet för de anställda utan också svårigheter till planering av forskningsprojekt med långsiktiga mål.

Ett återkommande tema i rapporterna är förhållandet mellan forskning och grundutbildning. Rapporter från Vetenskapsrådet och Höskoleverket beskriver de humanistiska ämnena som förhållandevis grundutbildningsstyrda vilket ibland gör möjligheten till forskning mycket liten. Samtidigt som sammanhängande tid för forskning

¹ Höskoleverket: www.hsv.se/publikationerarkiv/pressmeddelanden/2007/5.5b73fe55111705b51

uppmuntras och rekommenderas diskuteras också problemen med att det sker på bekostnad av att lärare helt uteblir från undervisning (man ”köper sig fri”).

I Högskoleverkets ämnesutvärderingar ägnas forskarutbildningarna stor uppmärksamhet. I stort sett samtliga forskarutbildningar får kritik för att rekryteringen av doktorander alltför ofta sker internt på lärosätena. Det blir därigenom svårare för de personer som studerat vid en högskola utan forskarutbildning att antas. Nationell utlysning och lika behandling av sökande är därför av stor vikt, menar utvärderarna. För de doktorander som blir antagna väntar ofta små forskarmiljöer vilket gör det svårt att skapa en dynamisk atmosfär med regelbundna seminarier och varierat kursutbud. Seminarieverksamheten lyfts fram som en mycket viktig och central del av utbildningen och värdet av att även disputerade forskare engagerar sig anses vara stor. Högskoleverket uppmanar därför till mer samverkan mellan olika lärosäten kring utbildningen, framförallt nationellt med forskarskolor men även internationellt (Högskoleverket 2006a, 2003a och 2005).

Diskussionen om den svenska humanistiska forskningens internationalisering eller hemmaförankring är utbredd och ofta får det humanistiska forskningsområdet kritik för att vara alltför nationell. I Högskoleverkets ämnesutvärderingar beskrivs uttryck som ”ensamvargsmentalitet” den karaktär som råder inom många forskningsmiljöer. Ämnenä litteraturvetenskap och retorik beskrivs som en ”solistkultur med notorisk brist på samverkan” (Högskoleverket 2006a). Högskoleverket förordar nationella ämneskonferenser och nätverk och i stort sett alla anser att svensk forskning behöver vinna mark internationellt och förbättra såväl forskarkontakter som publicering utanför Sveriges gränser.

I många utvärderingar efterfrågas gränsöverskridande forskningsprojekt, lärarutbyte och bättre möjligheter för doktorander och forskare att vistas vid utländska universitet samt underlätta publicering på andra språk. Eftersom mycket av forskningen har en nationell prägel sker publicering alltför ofta på svenska på bekostnad av internationell spridning. I utvärderingen av ämnet historia framhävs dock en intressant ståndpunkt; trots att ämnet ofta begränsas till nationalstaten är teoribildningen internationell vilket gör att svenska exempel i större utsträckning kan jämföras i internationella sammanhang. Institutioner bör

också aktivt sträva efter kompetens att kunna behandla områden utanför Sverige (Högskoleverket 2003a).

2.2 HUMANIORADEBATTERNA

Det har vädrats många åsikter om humanistisk forskning, långtifrån bara i Sverige. Ett par internationella exempel kan räcka. I samband med skapandet av det europeiska forskningsrådet formulerade *Academia Europaea* (2004) följande uttalande till den humanistiska forskningens försvar:

It is often argued, especially in political circles, that the natural sciences are more directly responsible for the economic advancement of our societies than are the humanities. It is on the basis of this belief, that national and, generally speaking, international decisions on public financial support are made. The result is a systematic under-recognition of the humanities.

Vid Institute for Advanced Studies in the Humanities vid Edinburgh University är *The Humanities in the Twenty-first Century University* ett pågående forskningstema. I beskrivningen av temat framställs humaniora som hotat inom akademien: "misunderstood, undervalued and under siege". Detta problematiseras dock några rader längre ned: "Is there really a 'Crisis' in the Humanities, or is it a necessary and continuing aspect of the role of the Humanities to reflect critically on themselves?"².

Den senaste större svenska debatten var 2005, då Sverker Sörlin menade att svensk humaniora, med anledning av en utvärdering i Times Higher Education Supplement, hade tappat mark i en internationell jämförelse (se referat av debatten i Sandström 2006, s. 37-39). Samma år startade en proteströrelse mot det som beskrevs som en nedmontering av språkundervisningen i Sverige, såväl i ungdomsskolan som i högskolan (Kim 2006, s. 25-28).

Humanioradebatterna har dock en lång historia. De framstår faktiskt som en genre i sig, som bland annat har resulterat i ett otal artiklar i dagspress och flera välskrivna antologier (t.ex. Forser 1978; Röster om humaniora 1997; Sewillius Berg & Rudeke 2002). Under ett

² Institute for Advanced Studies in the Humanities: www.iash.ed.ac.uk/themes.humanities.html

enda år på 1980-talet skrevs t.ex. drygt 400 artiklar i ämnet (Elzinga 1989). Några teman har varit återkommande i debatterna. För det första har förutsättningarna för forskningen diskuterats. Det har hävdats att svensk humanistisk forskning är satt på svältkost och halkar efter resursmässigt, dels i förhållande till sina utländska motsvarigheter dels i relation till andra vetenskapliga områden. Den senaste forskningspropositionen samt i synnerhet allokeringen av s.k. excellensmedel, där humanistisk forskning fick klen utdelning, har på senare tid aktualiserat frågan om resurser. I anslutning till resursfrågan har det hävdats att de humanistiska ämnena borde bli bättre på att klargöra sin nytta och argumentera för sin nödvändighet.

För det andra har forskningsproblemen diskuterats. Ett exempel är balansen mellan helhetssyn och specialisering. Ett diskussionsämne har varit att svenska humanister i alltför stor utsträckning har ägnat sig åt djuplodande studier på bekostnad av synteser och internationella komparationer, inte minst utomeuropeiska perspektiv.

Ett tredje diskussionsämne har varit den humanistiska forskningens form. Gränsen mellan populärvetenskap och vetenskap är mindre skarp inom humaniora och efterfrågan på humanistisk kunskap är stor att döma av försäljningen av böcker som bygger på humanistisk forskning. Dessa omständigheter har föranlett diskussioner om skrivsätt, genrer och tänkt målgrupp. Vidare har internationalisering kontra hemmaförankring diskuterats. Då har såväl publiceringsspråk som undersökningsobjekt varit i fokus. Denna debatt tangerar ytterligare ett annat meningsutbyte, nämligen publiceringsformerna för humanister: monografi eller internationell tidskrift, stencilavhandling eller utgåva på förlag.

Flera av frågorna ovan tangerar en annan tematik: humanioras eventuella särart och relationerna till andra vetenskapsområden. Det hävdas ibland från humanistiskt håll att forskningsproblemets art kräver en viss form (monografi snarare än artikel). Detta gäller både arbetets organisering (individuellt snarare än i grupp) och genomförande, inte minst relationerna mellan humanistiska ämnen och möten med ämnen från andra vetenskapsområden.

Externfinansieringens roll i det svenska forskningslandskapet har diskuterats flitigt de senaste åren (t.ex. programmet Kaliber i Sveriges Radio). Vissa debattörer har också gjort utfall mot anslagssystemet och bl.a. framhävt det orimliga i att så mycket tid ägnas åt att

skriva ansökningar, av vilka endast en bråkdel beviljas. Det är också en synpunkt som ofta framförs av internationella sakkunniga i olika sammanhang. Svenska universitetslärare har så lite forskningstid i sin tjänst att många tvingas söka medel för att överhuvudtaget kunna forska (Melberg 2007). Andra har lyft fram den externa bedömningen (*peer review*) och konkurrensen som ett villkor för högkvalitativ forskning. Det har också påpekats att man kan ha användning av materialet i ansökan ändå, även om den inte blir beviljad. Tiden som läggs på ansökningar som inte beviljas behöver inte vara bortkastad.

En del av de ämnen som debatterats har rört universitets- och högskolesektorn i stort, t.ex. villkoren för nydisputerade eller principerna för resurstilldelning. Ovanstående debatter har inte heller alltid rört humaniora som helhet. Det finns stora skillnader mellan olika humanistiska ämnen, exempelvis mellan språkvetenskaperna och de historisk-filosofiska vetenskaperna. De styrkor eller brister som kan finnas på ett ställe eller inom en grupp av discipliner behöver inte vara gällande för andra. Den senaste större debatten, som fördes i de största dagstidningarna, berörde främst de historisk-filosofiska ämnena, särskilt litteraturvetenskap.

2.3 SAMMANFATTNING

Detta första kapitel har haft som syfte att inventera några diskussionsteman om humanistisk forskning. Genomgången har legat till grund för utredningens fokus. Tidigare utvärderingar som genomförts av bl.a. Högskoleverket visar att resursläget är bekymmersamt på många håll. Antalet undervisningstimmar är litet och tiden för forskning är, påpekar bedömargrupperna, i ett internationellt perspektiv, snålt tilltagen. Detta har föranlett universitetskanslern, både den förra och den nuvarande, att slå larm och ge uttryck för sin oro. Utvärderingarna visar också en påtaglig brist på mobilitet i det svenska systemet, både nationellt och internationellt.

Ett urval av alla de debatter som förts om humanistisk forskning illustrerar att humanisterna har känt sig förfördelade när det gäller resurser. Sådana inlägg riktar sig främst till beslutsfattare och finansärer. Men vissa debattinlägg har även varit utfall mot sakkunnigsystemet som forskningsfinansierarnas (främst Vetenskapsrådet) arbete vilar på. Många debatter har också rört hur forskningen ska bedrivas, om vad, och hur den ska

redovisas. Mest aktiva har företrädare för ämnena idé- och lärdoms historia, historia och litteraturvetenskap varit.

3 UNDERFINANSIERAT ELLER ÖVERBEFOLKAT? – RESURSLÄGET INOM HT-OMRÅDET

3.1 INLEDNING

Mot bakgrunden skisserad ovan är det angeläget att studera resursläget inom HT-området, såväl inkomster för forskning och utbildning som personal. Det är syftet med detta kapitel. Inte minst handlar det om utvecklingen över tid: Har resurserna minskat eller ökat under de senaste åren? Har humaniora halkat efter? Och, hur har den demografiska utvecklingen sett ut i förhållande till den ekonomiska utvecklingen? Siffrorna baseras främst på statistik från SCB³ vilka i sin tur baseras på uppgifter inhämtade från utförarna, främst universitet och högskolor, inom sektorn. Vi har också använt oss av uppgifter från finansiärerna samt från Högskoleverkets NU-databas.⁴

3.2 INTÄKTERNA FÖR FORSKNING HAR MINSKAT

Enligt statistik för 2006 utgör de totala utgifterna för FoU-verksamheten i Sverige 108,1 miljarder kronor vilket var en ökning med över fyra miljarder kronor (mätt i löpande priser) sedan 2005. Utgifterna för FoU-verksamheten har ökat i absoluta tal, dock har andelen av BNP minskat sedan 2001. Med 3,83 procent av BNP är Sverige ändå ett av de länder i världen med störst andel FoU-utgifter (SCB:s statistikdatabas). Enligt siffror från Eurostat satsade EU-länderna i genomsnitt 1,84 procent av BNP på FoU år 2005 (Högskoleverket 2007a, s. 70).

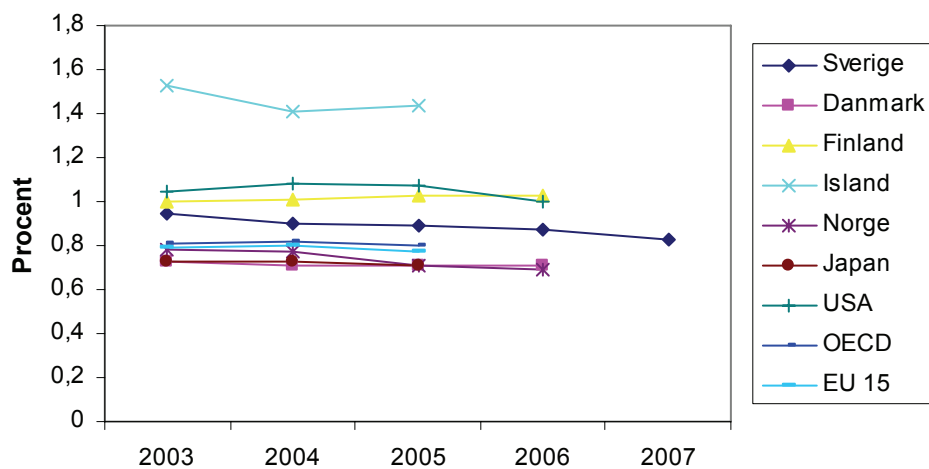
De totala intäkterna till forskning har ökat i absoluta tal de senaste tio åren. I Sverige är det företagssektorn som står för den övervägande delen av FoU-verksamheten, år 2006 finansierades 74 procent av svenska företag vilket också är en ökad andel sedan föregående år.

Nedan visas en internationell jämförelse över tid av FoU-medel i statsbudgeten som andel av FoU. Sverige ligger över genomsnittet för OECD-länderna samt EU (SCB 2007a, s. 12).

³ SCB:s statistikdatabas, http://www.scb.se/templates/Product___8793.asp

⁴ Högskoleverkets NU-databas, <http://www.hsv.se/statistik/statistikomhogskolan.4.539a949110f3d5914ec800057797.html>

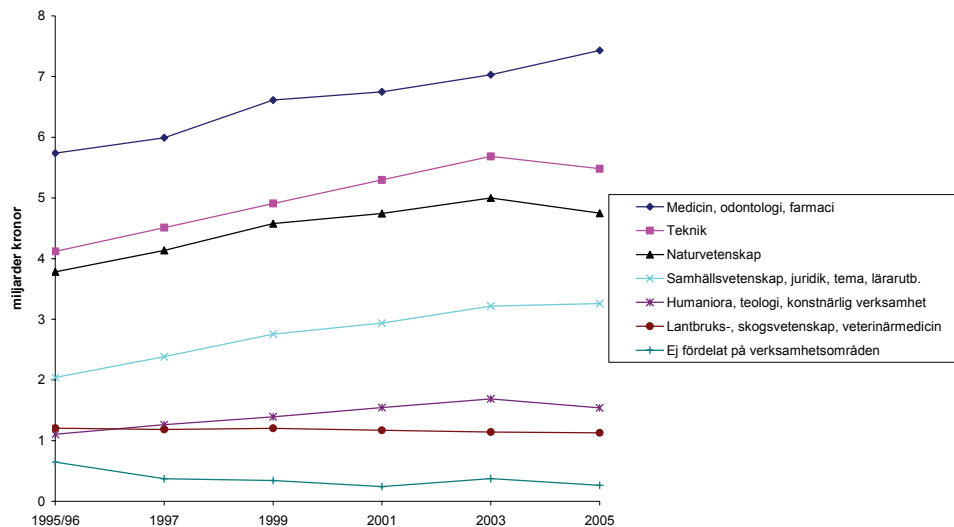
Figur 1: FoU-medel i statsbudgeten som andel av BNP 2003-2007, internationell jämförelse

Källa: SCB 2007a, s. 12

Satsningen på de humanistiska ämnena är förhållandevis liten inom svensk forskning. Av Sveriges totala FoU-satsning stod humaniora och religionsvetenskap för sex procent. Enligt de senaste siffrorna från SCB från 2005 uppgick driftskostnaderna av humaniora inom universitets- och högskolesektorn till 1139 mnkr (enligt 1995 års prisnivå). Intäkterna ökade från 662 mnkr 1995 till 1183 mnkr 2003 men minskade därefter. Följande figur visar totala FoU-intäkter fördelat på olika ämnesområden. Humaniora och teologi ligger långt ned (SCB:s statistikdatabas). Nästan all humanistisk forskning sker inom universitet och högskola. Att notera är också skillnaden i intäkter och utgifter mellan humaniora och samhällsvetenskap som tillsammans utgör vetenskapsområdet HS.

Figur 2: Utveckling i 2005 års pris av de totala FoU-intäkterna inom universitets- och högskolesektorn fördelat på verksamhetsområde

Källa: Vetenskapsrådet 2008, s. 22.

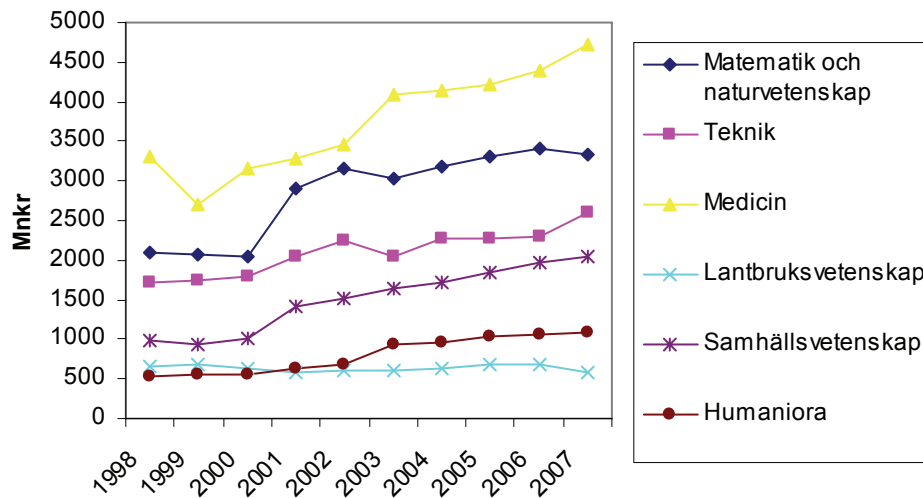
I jämförelse med andra nordiska länder är den svenska satsningen på humaniora låg. 2003 bestod svensk humanistisk forsknings utgifter av 7 procent av de totala FoU-utgifterna inom högskolesektorn. I Norge var motsvarande siffra 12 procent och i Danmark 15 procent (Rørstad & Lehmann Sudnes 2003, s. 24). Tio år tidigare (1993) var motsvarande siffra 5 procent för Sverige, 11 för Norge och 14 för Danmark (Eliasson 1997, s. 52).

Enligt 2007 års statsbudget tilldelas FoU totalt 24,7 miljarder kronor vilket motsvarar 3,2 procent av statsbudgeten. Denna siffra har enligt SCB:s beräkningar varit så gott som konstant de senaste åren. Nära 44 procent av statens FoU utgifter går till universitetsforskning (SCB 2007a, s. 1-2). FoU-medel i statsbudgeten som andel av BNP har minskat sedan 2003, från 0,95 procent till 0,83 procent 2007 (SCB 2007a, s. 12).

År 2007 har knappt 16 miljarder kronor av statsbudgeten gått till allmän vetenskaplig utveckling inom universitet och högskola vilket är en ökning sedan föregående år med nära en miljard. (SCB 2007a, s. 7) Av dessa går nästan 1,1 miljard till humaniora vilket motsvarar ca 7 procent av anslagen till allmänvetenskaplig utveckling och omkring 4 procent av de totala statsanslagen till FoU. Detta kan jämföras med exempelvis samhällsvetenskap som

får ca 13 procent av medlen till allmänvetenskaplig utveckling och medicin som tilldelas 30 procent. Andelen av statsanslagen till forskning inom humaniora minskade under slutet av 90-talet fram till 2001 för att sedan åter öka. I absoluta tal (mätt i både fasta och löpande priser) har statsanslaget ökat stadigt. (SCB:s statistikdatabas & SCB 2007a, s. 30ff)

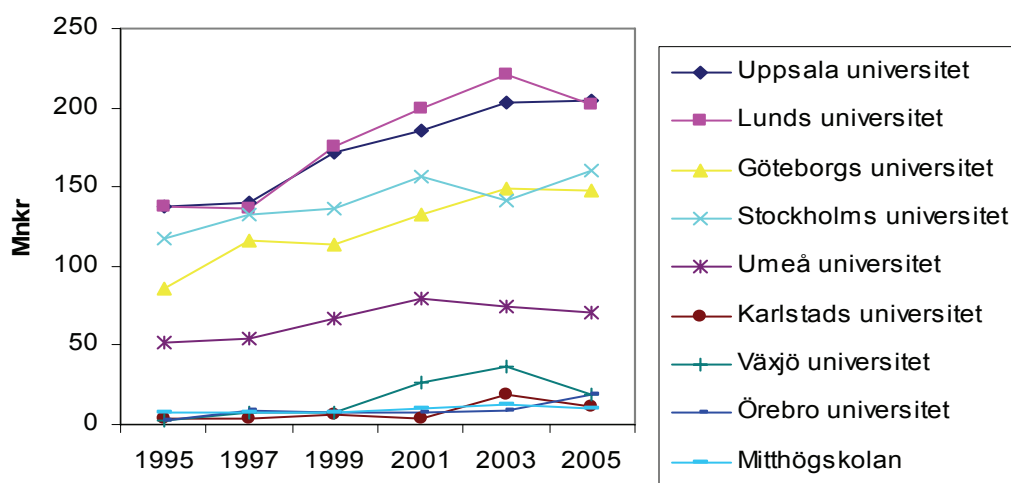
Figur 3: FoU-medel i statsbudgeteten 1998-2007 till allmän vetenskaplig utveckling. Mnkr i löpande priser

Källa: SCB 2007a, s. 30.

De största utförarna forskning inom humaniora och teologi, mätt i driftskostnader, är Uppsala universitet, Lunds universitet, Stockholms universitet samt Göteborgs universitet.

Figur 4: Intäkter för FoU inom högskolesektorn, mnkr i 1995 års priser efter lärosäte och tid (teol/rel, hist.fil, språk och övrig ht)

Källa: SCB:s statistikdatabas

URHOLKNING AV RESURSERNA

Trots att statsanslagen har ökat under perioden, har kostnadsökningarna varit ännu större. Denna urholkning av resurserna till utbildning och forskning har framförts av flera aktörer i sektorn. Ökningen av statsanslag har varit otillräcklig och den alltför låga pris- och löneomräkningen har medverkat till att högskolans ekonomi försämrats. Uppräkningen av anslagen har understigit en procent medan löneökningen har varit 3-4 procent i genomsnitt. Denna skillnad mellan pris- och löneomräkningen och den faktiska löneutvecklingen förklaras av att staten förväntar sig en produktivitetsökning motsvarande den genomsnittliga i den privata tjänstesektorn.

Enligt Högskoleverkets årsrapport (2007a) är andelen personalkostnader inom högskolor och universitet 60 procent av de totala kostnaderna inom UoH. Personalkostnaderna inom grundutbildningen har ökat medan de har minskat inom forskning och forskningsutbildning. Enligt en rapport från SULF (Fritzell 2007) är det lönekostnaderna som har ökat mest och upptar också den största delen av personalkostnaderna.

Löneökningarna inom universitet och högskola har legat på omkring 50 procent under perioden 1994-2006. Även avgifter och skatter baserade på utbetalade löner har ökat något. De totala löneökningarna ligger därmed på 68 procent enligt SULF:s beräkningar (baserat

på siffror från Arbetsgivarverket). Inom området för humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi (HSJT) överskred ökningen av grundutbildningens kostnader, ökningen av de statliga ersättningarna med 19,8 procent. Urholkningen gäller dock hela sektorn.

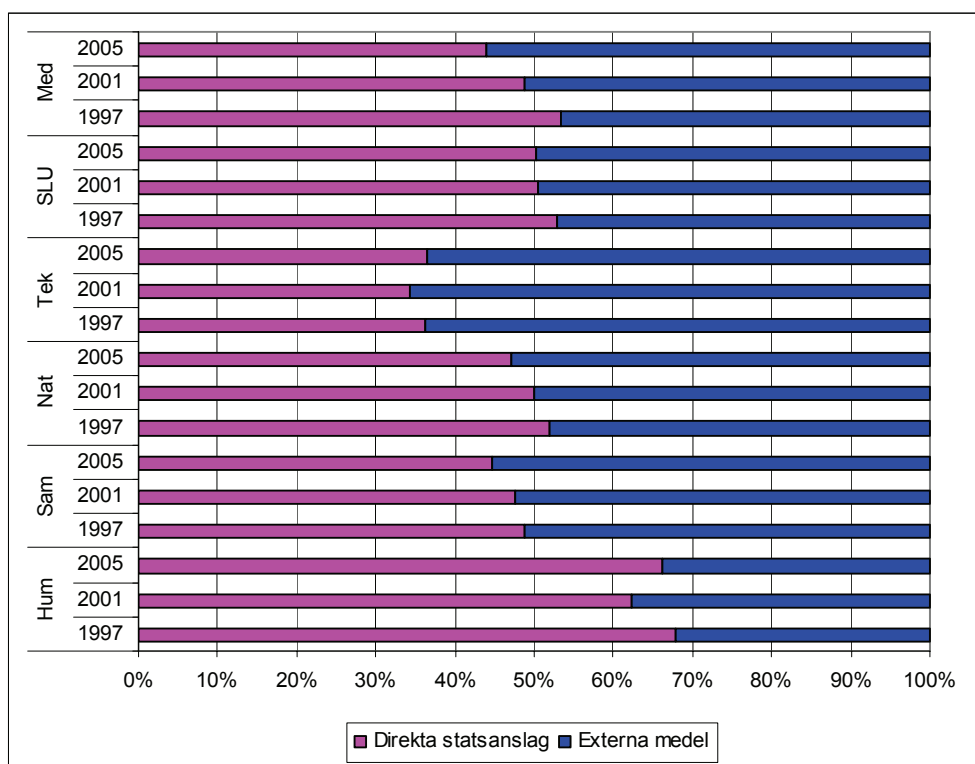
Motsvarande siffra för det naturvetenskapliga/tekniska (NT) området var ännu större och låg på 28,6 procent. Ersättningen av grundutbildningen inom HSJT utgör cirka 57 procent av de totala kostnaderna. Inom NT utgör denna siffra cirka 59 procent.

Fakultetsmedlen används framförallt till löner för professorer och lektorer. Uppsala universitets före rektor Bo Sundqvist har visat, på uppdrag av SUHF (2006) att den faktiska löneutvecklingen har varit större än anslagsökningen. Fakultetsmedlen per student har minskat med cirka 30 procent, från 33 800 kr/student år 1990/91 till 22 600 kr/student år 2005 (Sundqvist 2006, s. 8). Han framhåller att detta i sin tur leder till att fakultetsmedlen räcker till färre antal forskningstimmar för lärare. Lärarna har också fått allt större undervisningsgrupper att hantera och således en allt större arbetsbelastning. Enligt uppgifter från lärosätena räcker det förstärkta anslaget i årets budget, som var avsett för kvalitetsförstärkningar, endast till att täcka de ökade lönekostnaderna.

3.3 FÖRDELNINGEN MELLAN DIREKTA STATSANSLAG OCH EXTERN FINANSIERIG

En internationell trend är att finansieringen av forskning kommer från olika finansieringskällor. Andelen direkta statsanslag sett över alla vetenskapsområden i Sverige ligger i genomsnitt på 46 procent (Högskoleverket 2007:33, s. 66). Denna fördelning varierar dock mellan ämnesområdena vilket figuren nedan visar. Finansiering av FoU-verksamheten inom HT utgörs framförallt av direkta statsanslag och i andra hand av externa forskningsbidrag. År 2005 var andelen direkta statsanslag i genomsnitt omkring 65 procent, vilket är nästan 20 procentenheter över genomsnittet (SCB:s statistikdatabas).

Figur 5: Fördelning mellan direkta statsanslag och externa medel, fördelat på ämne i procent efter 1995 års priser.⁵

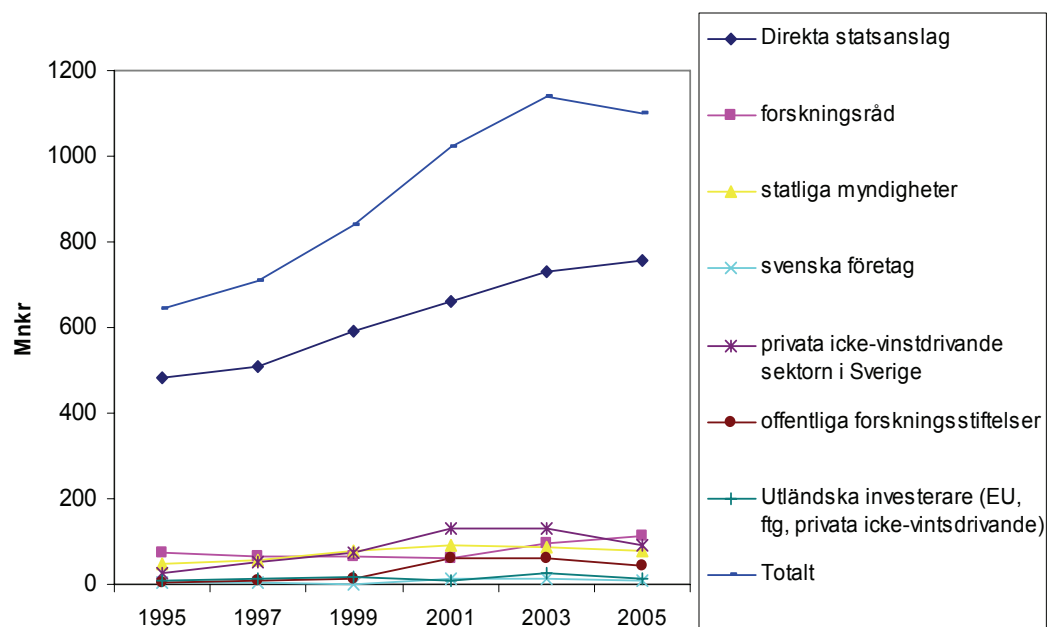
Källa: SCB:s statistikdatabas

Det blir också allt vanligare att externa finansiärer kräver att lärosätet bidrar med egna medel. Detta gör exempelvis Vetenskapsrådet (Utbildningsvetenskapliga kommittén) och vissa EU-bidrag (Högskoleverket 2007a).

Diagrammet nedan visar de sju största finansieringskällorna av FoU inom humaniora och teologi.

⁵ I humaniora ingår även teologi. Samhällskunskap inkluderar inte rättsvetenskap och juridik, liksom matematik inte inkluderas i naturvetenskap och odontologi och farmaci i medicin. De externa anslagen består i stort sett av övriga finansiering till högskolesektorn såsom anslag från forskningsråd, nationella och internationella företag, offentliga och privata forskningsstiftelser samt EU.

Figur 6: Intäkter (driftskostnader) för FoU av humaniora och teologi inom högskolesektorn. Mnkr i 1995 års priser efter ämne.

Källa: SCB:s statistikdatabas

Statsanslagets dominans när det gäller finansiering av forskning och forskarutbildning inom humaniora är tydlig. Även medel från forskningsråden har ökat något. Dock syns en nedgång bland offentliga forskningsstiftelser och finansiärer inom den privata icke-vinstdrivande sektorn (SCB 2007b).

Tabell 1: 2005 års intäkter (driftkostnader) till universitet och högskolor för FoU efter ämne och urval av finansiär inom humaniora. Mnkr i löpande priser.

	Totala intäkter HT	Direkta Statsanslag	Privata icke-vinstdrivande org. i Sverige	Forskningsråd		Offentliga forskningsstiftelser	Företag i Sverige	Utlandet (inkl. EU-medel)
				Totalt	Varav VR			
Religionsvetenskap /Teologi	93	63	16	9	8	0	1	1
Historisk-filosofiska ämnen	480	291	59	52	45	17	5	5
Estetiska ämnen	206	140	15	26	26	1	3	6
Språkvetenskap	420	322	30	31	29	4	1	6
Övrig HT	103	46	4	10	9	26	1	1
Totalt HT	1302	862	123	127	117	48	10	18

Källa: SCB 2007b, s. 21

Tabellen visar fördelningen av intäkter mellan ämnesområdena från ett urval finansiärer inom humaniora (redovisar endast löpande priser vilket gör att siffrorna skiljer sig något från de tidigare angivna). Beroendet av statliga medel är som ovan nämnts stort för forskningen inom samtliga humanioraämnen men det varierar mellan ca 61 procent (historisk-filosofiska ämnen) och ca 77 procent (språkvetenskap).

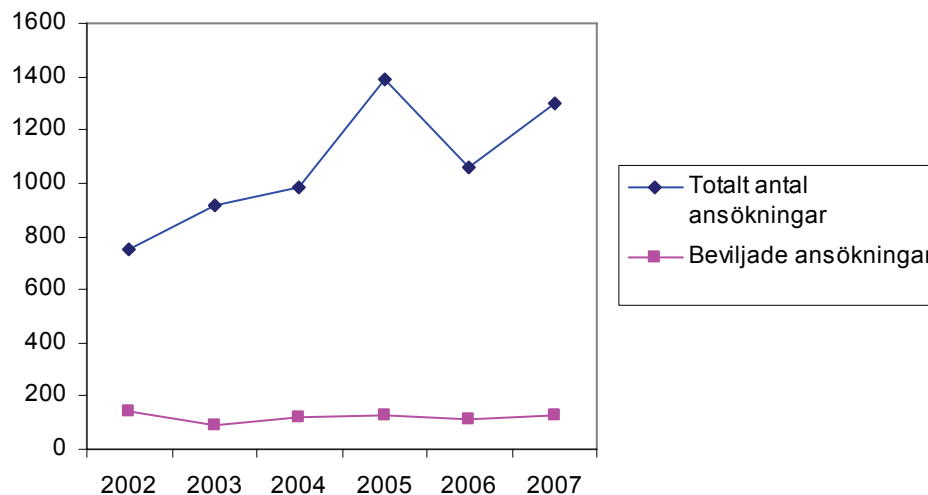
Privata icke-vinstdrivande organisationer i Sverige bidrar med nära 10 procent av intäkterna till HT inom universitet och högskolor. Denna post består bland annat av stiftelser och fonder förvaltade av lärosätena men också privata stiftelser samt Riksbankens Jubileumsfonds egna kapital. Av forskningsråden dominerar Vetenskapsrådet kraftigt. Rådet stod år 2005 för 92 procent av alla utbetalda medel till humaniora. De offentliga forskningsstiftelserna, exempelvis utdelningar från löntagarfonderna i Riksbankens Jubileumsfond, stod för 3,7 procent av de totala intäkterna. Tabellen visar att en stor del tilldelas historisk-filosofiska ämnena, dock mer än hälften av medlen fördelas till vad som här redovisas som "Övrig HT". Vad detta består av är oklart eftersom det bygger på lärosätenas egna formuleringar till SCB men troligtvis tvärvetenskapliga program och

centrumbildningar. Tabellen visar också att finansieringen av humanistisk forskning från svenska företag är mycket begränsad, år 2005 kom endast 0,8 procent av medlen från svenska företag. Även EU-medel står för en relativt liten del.

HÅRD KONKURRENS OM EXTERNA ANSLAG

Vikten av externa anslag blir allt större inom humaniora och många vänder sig till externa finansiärer. Vetenskapsrådet beviljar knappt var tionde ansökan inom humaniora och samhällsvetenskap och endast 6,5 procent av ansökningarna till forskarassistenttjänster. Detta vittnar om ett högt ansökningstryck. Kvaliteten i ansökningarna är dock inte problemet enligt VR. Enligt HS-områdets underlag till VR:s senaste forskningsstrategi (Vetenskapsrådet 2007, s. 16) är ansökningarna av så hög kvalitet att omkring en fjärdedel skulle kunna få sina förslag beviljade utan att kvaliteten äventyrades.

Figur 7: Antal ansökningar och beviljade ansökningar till Vetenskapsrådet 2002-2007 för humaniora och samhällsvetenskap. (inkluderar ansökningar för projektbidrag och forskarassistenttjänster)

Källa: VR:s årsredovisningar 2003-2006 samt Vetenskapsrådets hemsida⁶ för siffror för 2007

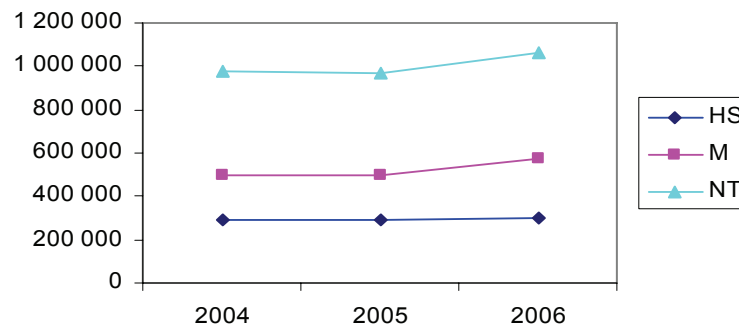
⁶ Vetenskapsrådets hemsida:

<http://www.vr.se/huvudmeny/bidragsbeslut/humanioraochsamhallsvetenskap.4.50dbe71f10ba3779e798000155.html> (071219)

Nedgången i antalet ansökningar mellan 2005 och 2006 beror delvis att bidrag till forskarassistenttjänster endast utlyses vartannat år. 2005 beviljades 26 ansökningar (beviljningsgrad sju procent) och under 2006 skedde med andra ord ingen utlysning. 2007 beviljades 20 forskarassistentanställningar (med en beviljningsgrad på 8,7 procent).⁷ VR vittnar på det stora hela om ett ökat ansökningstryck. Andelen beviljade anslag ligger relativt konstant kring tio procent, förutom 2002 då 18 procent beviljades (Vetenskapsrådets årsredovisningar 2004-2006). Sedan 2005 delar VR ut bidrag för postdoktjänster inom humaniora och samhällsvetenskap. 2005-2007 har 12-15 personer årligen beviljats sådana tjänster (Vetenskapsrådets årsredovisning , s. 22-23 och Vetenskapsrådets hemsida.⁸)

Den totala summan av lämnade bidrag till humaniora och samhällsvetenskap har ökat med fyra procent de senaste åren, från 290 miljoner kronor 2004 till 303 miljoner kronor 2006. Det är dock en liten ökning i jämförelse med ämnesområdena för medicin och naturvetenskap och teknikvetenskap där ökningen har varit 15 respektive 8 procent (Vetenskapsrådets årsredovisning 2006, s. 16).

Figur 8: Fördelning av lämnade bidrag inom verksamhetsgren forskningsstöd (tkr)

Källa: Vetenskapsrådets årsredovisning 2006, s. 16.

⁷ Vetenskapsrådets hemsida:

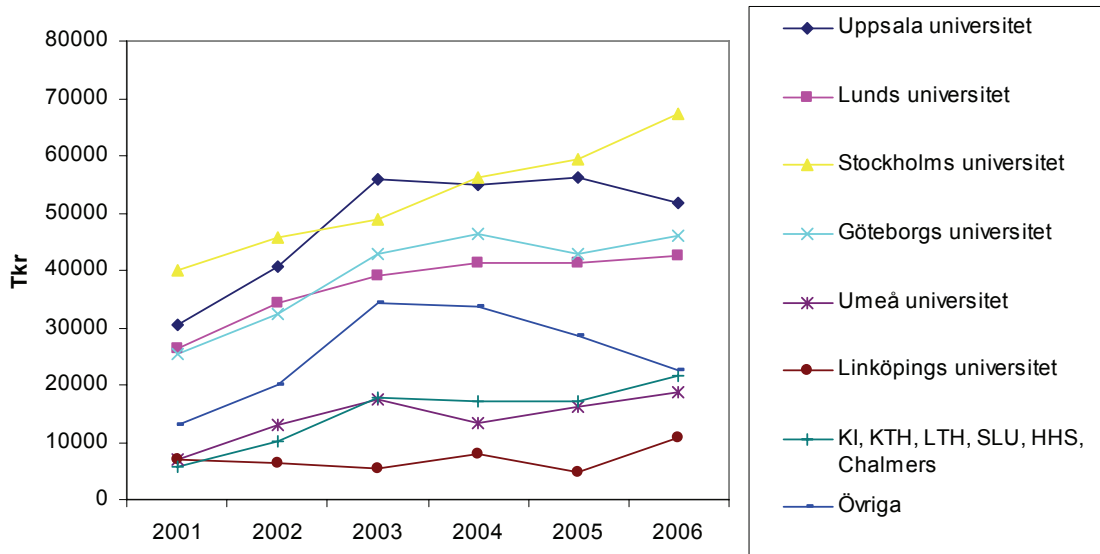
<http://www.vr.se/huvudmeny/bidragsbeslut/humanioraochsamhallsvetenskap.4.50dbe71f10ba3779e798000155.html> (071220)

⁸ Vetenskapsrådets hemsida:

<http://www.vr.se/huvudmeny/bidragsbeslut/humanioraochsamhallsvetenskap.4.50dbe71f10ba3779e798000155.html> (071219)

De största mottagarna av VR-bidrag inom humaniora och samhällsvetenskap är Stockholms universitet, Uppsala universitet, Lunds universitet och Göteborgs universitet. Dessa fyra befinner sig i en klass för sig och steget ned till nästa lärosäte är stort.

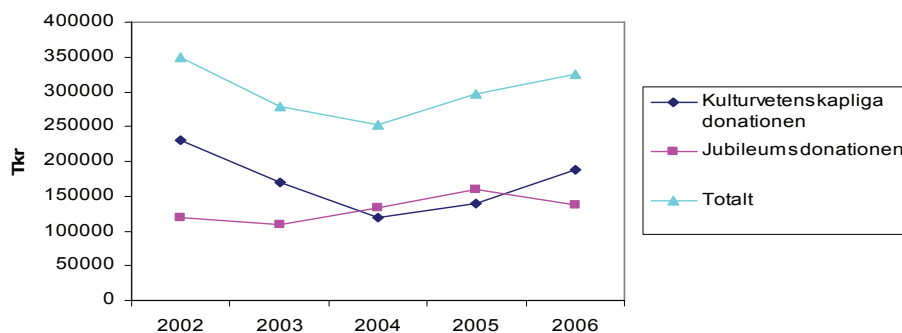
Figur 10: Erhållna anslag från Vetenskapsrådet 2001-2006

Källa: Vetenskapsrådets årsredovisningar (2003, 2005 & 2006).

Riksbankens Jubileumsfonds anslagsutdelning ökade under 1990-talet och nådde sin topp år 2000 med närmare 500 miljoner kronor. Därefter minskade anslaget till 250 miljoner kronor 2004 för att sedan öka igen till 326 miljoner 2006 (mätt i löpande priser) (RJ:s Årsberättelser 2004 -2006).

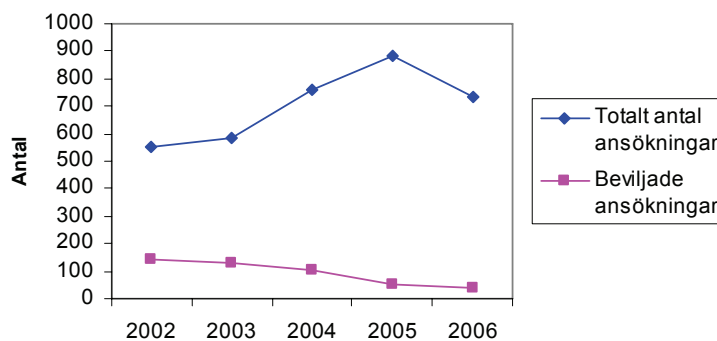
Figur 11: Fördelade anslag från RJ 2002-2006.

Källa: RJ:s årsredovisningar (2002-2006).

RJ vittnar om ett allt större ansökningstryck under åren. RJ beräknar att enbart 6-7 procent av alla ansökningar beviljas. Under 2000-talet har RJ alltmer kommit att uppmärksamma unga, nydisputerade forskare som behöver extra stöd för att kunna etablera sig, framförallt genom postdoktorala program tillsammans med Kollegiet för avancerad samhällsforskning (SCAS) och STINT genom Pro Futura-programmet. Det sker även en satsning på 16 postdoctjänster som RJ gör tillsammans med Kungl. Vitterhetsakademien. Utöver detta består stöden av det traditionella projektbidraget samt resestipendier⁹.

Figur 11: Antalet ansökningar (nya och fortsättningsansökningar) och beviljade ansökningar från Jubileumsdonationen, Riksbankens Jubileumsfond, 2002-2006

Källa: RJ:s årsberättelser 2002-2006

⁹ RJ:s hemsida: <http://www.rj.se/38072.htm> (071220)

Nedgången 2005 och 2006 av de beviljade ansökningarna beror främst på en omallokering av RJ:s ekonomiska resurser för satsningar på postdoktorala tjänster. 2005 satsades 20 mnkr och 2006 ökades detta ytterligare till 50 mnkr. Ett annat sätt att öka beviljningsgraden är genom nya riktlinjer (maj 2006) som säger att projekten tilldelas högst 20 procent av finansieringen (inklusive högskolemöms) och kräver motfinansiering för den resterande delen.¹⁰

3.4 PERSONAL OCH STUDENTER INOM HT-OMRÅDET

FORSKANDE OCH UNDERVISANDE PERSONAL INOM UOH

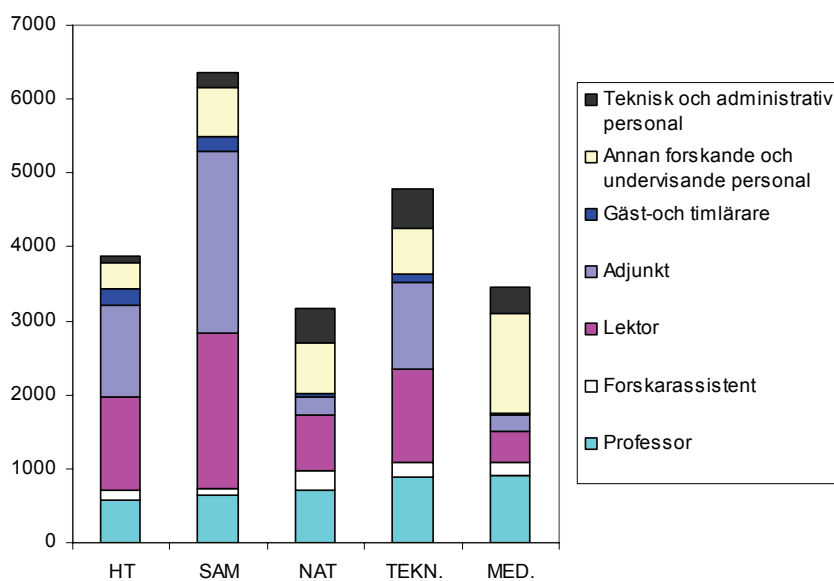
I följande avsnitt redogörs för statistik om forskande och undervisande personal anställd vid svenska högskolor eller universitet inom HT-området.¹¹ Uppgifterna är insamlade under oktober respektive kalenderår. För uppgifter gällande individer har fysiska personer räknats, det vill säga en person bara kan förekomma en gång. Om samma person innehaft flera tjänster har den med högst tjänsteomfattning räknats. Vid lika tjänsteomfattning har den tjänsten med högst arvode fått gälla. Heltidsekvivalent är total arbetstid dividerad med normalarbetstid för en heltidsarbetande. Ålder har beräknats per den 31/12 respektive år.

Totalt var 63 600 personer anställda under året varav 23 400 arbetade med forskning och undervisning. Under 2006 ökade personalen inom högskola och universitet efter att ha minskat under 2003-2005. Det är dock fortfarande 800 färre anställda än år 2003 då minskningen började.

¹⁰ RJs hemsida: <http://www.rj.se/46353.htm>

¹¹ Forskande och undervisande personal är: professorer, forskarassistenter, lektorer, adjunkter, gäst- och timlärare, annan forskande och undervisande personal (till exempel amanuens, forskare, forskningsassistent) samt teknisk och administrativ personal med undervisande och/eller forskande uppgifter (till exempel forskningsingenjörer, projektassistenter, projektledare). Forskarstuderande ingår ej.

Figur 12: Undervisande och forskande personal (individer) inom UoH, fördelat på anställning och ämnesområde 2005.

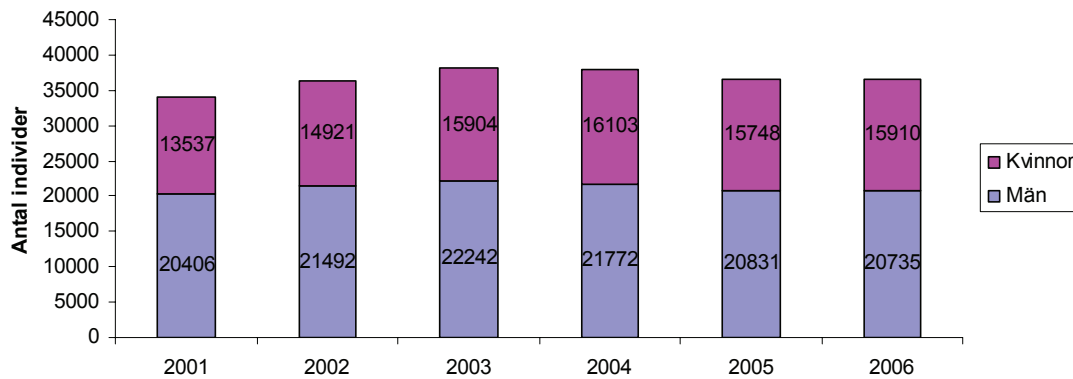

Källa: NU-databasen

Humaniora och medicin har ungefär lika många heltidsanställda med omkring 4000 personer vardera. Detta är ett intressant resultat att jämföra med de stora skillnader i intäkter som gäller mellan de två vetenskapsområdena (se figur 2). Flest antal anställda har samhällsvetenskap med drygt 6000 personer följt av teknikvetenskap med 5000 heltidsanställda. Humaniora har minst antal anställda professorer.

Inom HT har forskande och undervisande personal ökat från 4430 till 4821 2001 till 2006. Andelen kvinnor har ökat från 45 till 48 procent. Tjänstgöringsgraden har i medeltal minskat från 84 till 80 procent för kvinnor och 86 till 81 procent för män, 85 till 81 procent totalt.

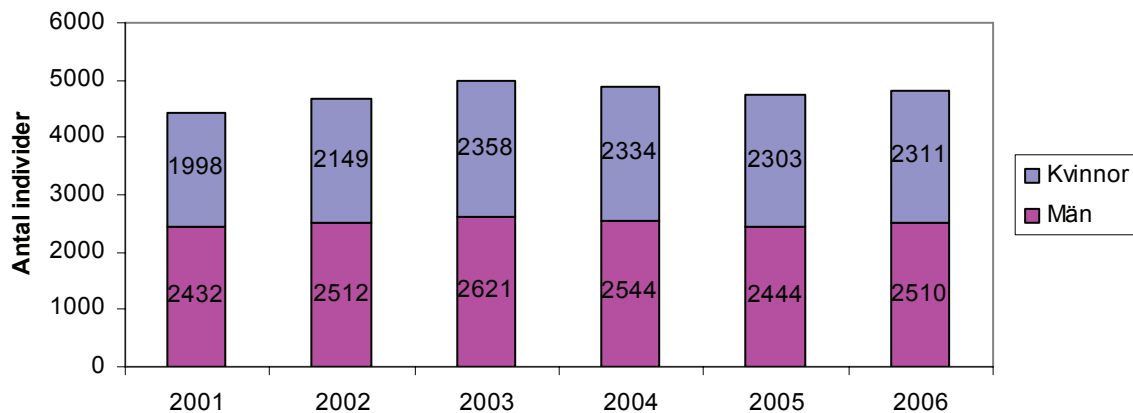
Figur 13: Forskande och undervisande personal inom samtliga forskningsämnesområden

Källa: Högskoleverkets NU-databas

Forskande och undervisande personal inom alla forskningsämnesområden har ökat från 33 943 till 36 645 åren 2001 till 2006. 2003 var flest personer anställda, 38 146. Andelen kvinnor har ökat från 40 till 43 procent inom tidsperioden. Tjänstgöringsgraden har i motsats till för personal inom HT ökat under perioden, från 86 till 89 procent.

Figur 14: Forskande och undervisande personal inom HT-området

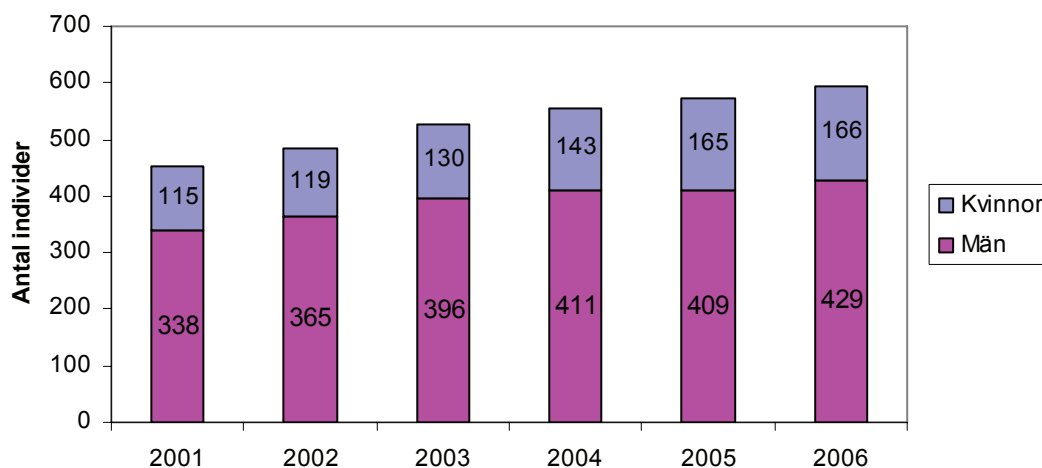

Källa: Högskoleverkets NU-databas

ANTALET PROFESSORER HAR ÖKAT

Antal professorer inom HT-området har ökat stadigt de senaste åren, från 453 år 2001 till 595 år 2006, dvs. 31 procent. Andelen kvinnliga professorer har ökat mer än män och består nu av 28 procent. Antal heltidsekvivalenter av professorer har ökat från ca 414 till ca 526. Tjänstgöringsgraden i medeltal (definierat som heltidsekvivalenter dividerat med antal individer) var 91 procent 2001. År 2006 hade den sjunkit till 88 procent.

Figur 15: Professorer inom HT-området 2001-2006

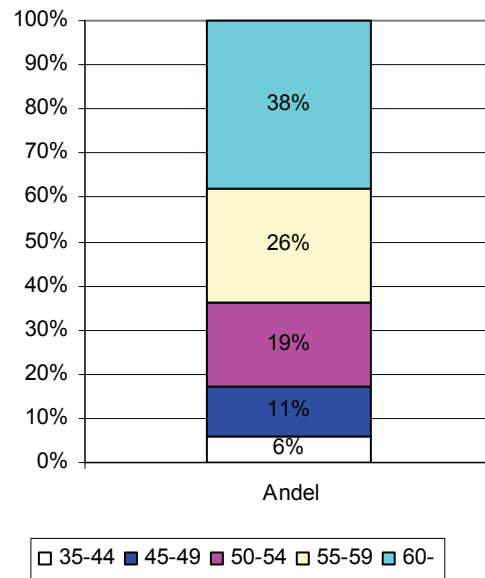
Källa: Högskoleverkets NU-databas

Professorer inom alla forskningsämnesområden har ökat i antal från 3561 till 4416, dvs. 24 procent, 2001-2006. Andelen kvinnor har ökat från 14 till 17 procent. Antalet heltidsekvivalenter för professorer har ökat från ca 3268 2001 till ca 3989 2006. Tjänstgöringsgraden i medeltal har sjunkit från 92 procent till 90 procent. Det finns ingen större skillnad i tjänstgöringsgrad mellan män och kvinnor. De kvinnliga professorerna inom HT är något yngre än de manliga.

Professorer inom HT är i medeltal något äldre än professorer inom alla forskningsämnesområden, hela 38 procent är över 60 år. Totalt är 36 procent av professorerna yngre än 55 år. Inom alla forskningsämnesområden finns tre professorer som är yngre än 35. De är medräknade i kategorin 35-44. 41 procent i alla

forskningsämnesområden är yngre än 55 och här finns inte den könsskillnaden som inom HT, det vill säga att kvinnorna är något yngre.

Figur 16: Åldersfördelningen bland professorer inom HT 2006

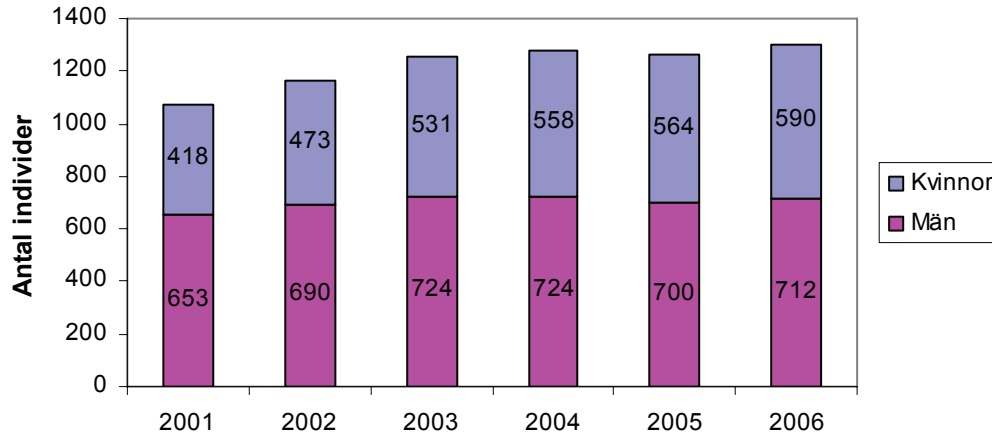

Källa: Högskoleverkets NU-databas

3.4.1 LEKTORERNA HAR ÖKAT I ANTAL

Även antalet lektorer har ökat kraftigt sedan millennieskiftet, dock inte lika stor som ökningen av professorer. Antal lektorer har ökat från 1071 år 2001 till 1302 år 2006, dvs. 22 procent. De kvinnliga lektorerna har ökat från 418 till 590 individer, en ökning med 41 procent. De manliga har ökat från 653 till 712, 9 procent ökning. Andelen kvinnor har ökat från 39 procent till 45 procent. Antalet heltidsekvivalenter har inte ökat i samma omfattning som antalet individer, från ca 959 till ca 1 110. Detta leder till att tjänstgöringsgraden bland lektorer sjunkit från 90 till 85 procent. Det finns ingen större skillnad mellan tjänstgöringsgraden mellan män och kvinnor.

Figur 17: Lektorer inom HT-området

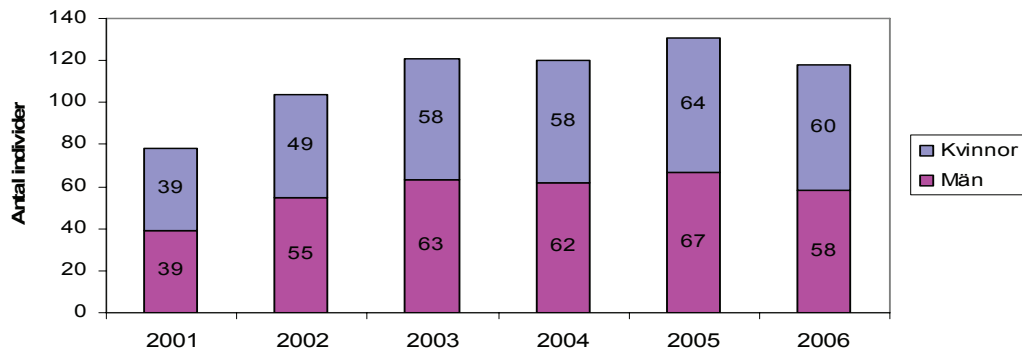
Källa: Högskoleverkets NU-databas

Inom alla forskningsämnesområden har antalet lektorer ökat från 6157 år 2001 till 7013 år 2006, en ökning med 14 procent. Antalet kvinnliga lektorer har ökat från 1822 till 2625, 44 procent. Andelen kvinnliga lektorer har ökat från 30 till 37 procent. Tjänstgöringsgraden är något högre bland män än kvinnor. För män var den 93 procent i medeltal 2001 och 91 procent 2006. För kvinnor var den 91 procent 2001 och 88 procent 2006.

FORSKARASSISTENTER PÅ KONSTANT LÅG NIVÅ

Antalet forskarassistenter kan sägas ligga på en fortsatt låg nivå, även om det skett en viss ökning under perioden, från 78 år 2001 till 118 år 2006. En topp nåddes 2005 då 131 individer tjänstgjorde som forskarassistent. Ungefär hälften av alla forskarassistenter är kvinnor åren 2001-2006. Tjänstgöringsgraden ligger nära 100 procent i medeltal. Det bör nämnas att i kategorin forskarassistenter ingår de personer som vid mätillfället hade tjänstetiteln forskarassistent, oavsett finansieringskälla. Även de som fick sin finansiering via exempelvis VR ingår således. Däremot ingår inte kategorin biträdande lektor som istället räknas till kategorin lektorer.

Figur 18: Forskarassistenter inom HT-området

Källa: Högskoleverkets NU-databas

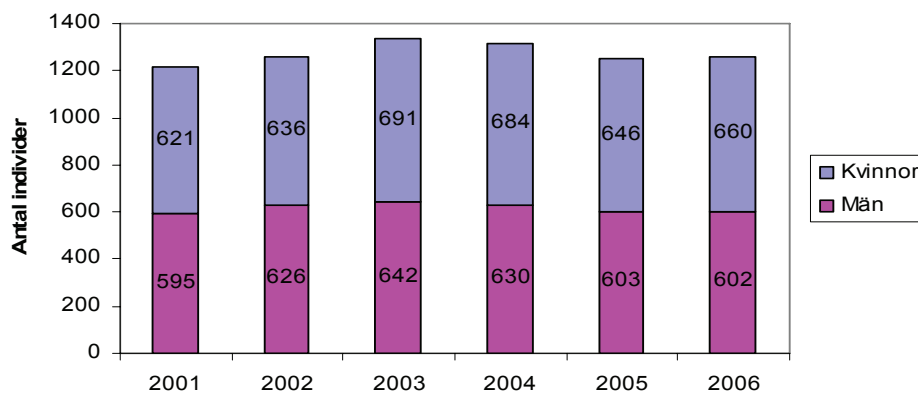
Sett över alla forskningsämnesområden har antalet forskarassistenter hållit sig relativt konstant under åren 2001-2006. Andelen kvinnor har legat kring 40 procent under perioden.

ADJUNKTER PÅ EN JÄMN NIVÅ

Adjunkter inom HT har varierat mellan som lägst 1216 år 2001 till 1333 år 2003.

Förhållandet mellan könen har hållit sig relativt jämnt. Tjänstgöringsgraden har minskat från 80 till 76 procent för kvinnor och från 80 till 73 procent för män, 80 till 75 procent totalt.

Figur 19: Adjunkter inom HT-området

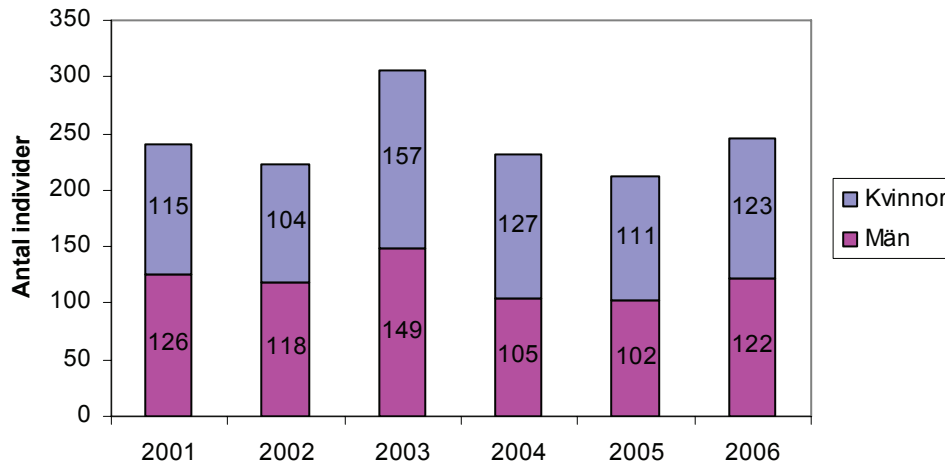
Källa: Högskoleverkets NU-databas

Adjunkter inom alla forskningsämnesområden har varierat från som lägst 7191 till som högst 7854 åren 2001 och 2006. Andelen kvinnor har varierat mellan 53 och 55 procent. Tjänstgöringsgraden har minskat från 87 till 84 procent för kvinnor, 89 till 86 för män och 88 till 85 totalt.

GÄST- OCH TIMLÄRARE

Antal gäst- och timplärare varierade mellan 213 och 306 2001-2006. Andelen kvinnor har varierat mellan som lägst 47 procent och som högst 55 procent. Tjänstgöringsgraden har varierat mellan som lägst 40 och som högst 49 procent.

Figur 21: Gäst- och timplärare inom HT

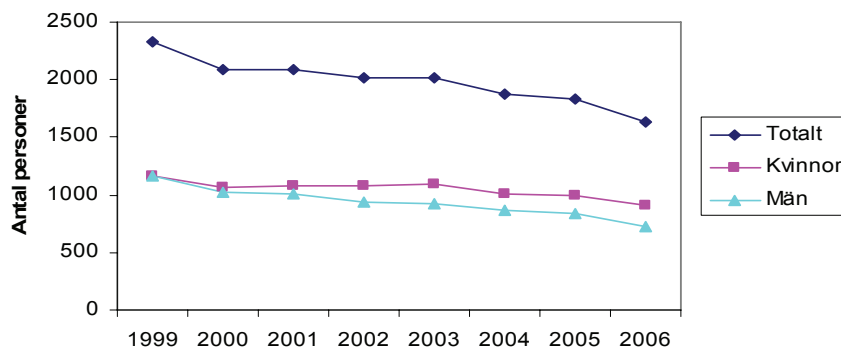
Källa: Högskoleverkets NU-databas

Gäst- och timplärare inom alla forskningsämnesområden har varierat mellan 742 och 878 2001-2006. Det är samma toppår i antalet gäst- och timplärare inom alla forskningsämnesområden som för HT, 2003, då det var 1076 registrerade. Tjänstgöringsgraden har varierat mellan som lägst 46 och som högst 52 procent.

DOKTORANDERNA MINSKAR

Antalet forskarstuderande inom humaniora och teologi minskar, en negativ trend som pågått sedan 1999.

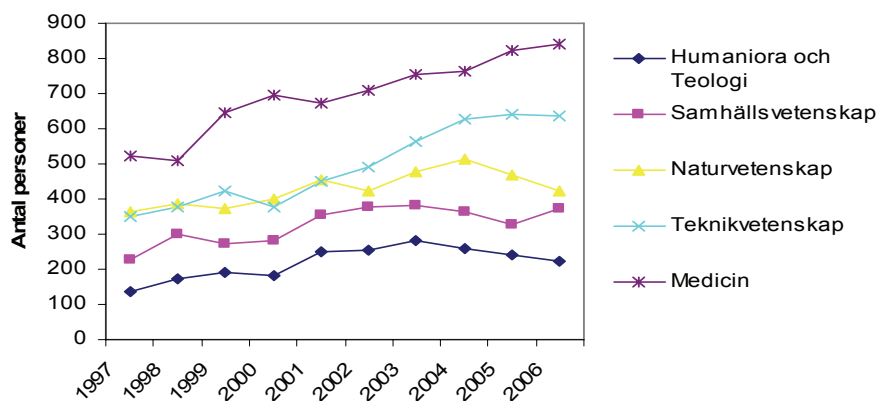
Figur 22: Antal aktiva forskarstuderande inom HT, 1999-2006

Källa: Högskoleverkets statistikdatabas (NU)

Humaniora och samhällsvetenskap har under perioden 2005-2008 svårt att uppfylla målet på 2555 examinerade från forskarutbildningen och sannolikt blir det svårare under nästa period, 2009-2012. Detta beror troligtvis på de sjunkande nybörjarantalen till forskarutbildningen samt grundutbildningen (Högskoleverket 2007b, s. 60). Enligt Högskoleverkets årsrapport (2007a) var det enbart en fallande trend inom det humanistiska ämnesområdet, medan övriga områden stod stilla eller ökade. En viktig anledning till detta är finansieringskraven vid antagningen samt att flera externa finansiärer inte finansierar forskarstuderande.

Figur 22: Doktorsexamina 1997-2006 efter nationellt forskningsämnesområde (Juridik, rättsvetenskap, matematik, odontologi, farmaci ingår ej i ovan nämnda ämnesområden)

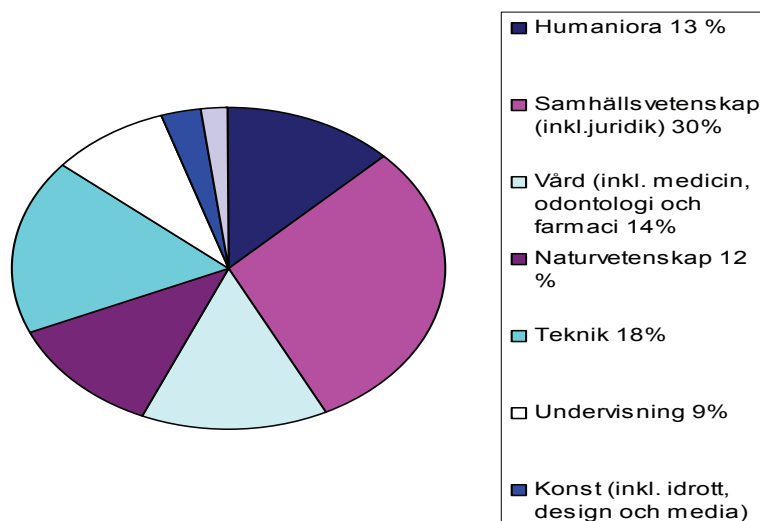

Källa: SCB 2007c, s. 88

STUDENTER

Mellan 1990 och 2000 nästan fördubblades det totala antalet helårsstudenter i Sverige, från 173 500 år 1990 till 300 800 år 2001. De senaste åren, sedan 2003, har dock siffrorna vänt nedåt. Under 2006 var den totala minskningen omkring tre procent från föregående år och sex procent från 2004.

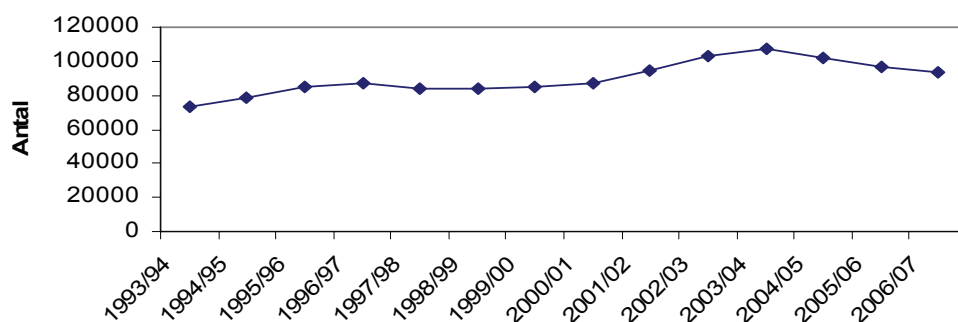
Figur 24: Antal helårsstudenter 2006 efter ämnesområde

Källa: Högskoleverket 2007a

Antal helårsstudenter inom HT-området minskade med sju procent under 2006. Studenter inom övriga ämnen minskade med omkring 4-5 procent (Högskoleverket 2007a).

Figur 25: Antal studenter inom högskolans grundnivå inom HT-området, 1993/94-2006/07

Källa: SCB:s statistikdatabas

Orsaken till detta kan bland annat vara de senaste årens högkonjunktur. När det finns arbete för ungdomar efter gymnasieskolan är det många som avstår från att vidareutbilda sig. Detta tenderar att drabba humanistiska ämnen mer än andra. De senaste siffrorna från Högskoleverket visar dock att en vändning kan vara på gång. Höstterminen 2007 ökade inflödet av studenter med 5 procent jämfört med hösten 2006. Störst är ökningen bland 19-åringarna, vilket hänger samman med att årskullarna ökar (Forneng 2007).

3.5 SAMMANFATTNING

Detta kapitel har syftat till att se hur resursläget ser ut inom HT-området. Vi kan först och främst konstatera att satsningen på de humanistiska ämnena är förhållandevis liten i Sverige jämfört med de nordiska grannländerna. År 2005 var Sveriges totala FoU-satsning på humaniora och teologi 6 procent/år och 4,4 procent av de totala statsanslagen till FoU. I jämförelse med andra vetenskapsområden har HT-området mindre forskningsresurser per lärare.

Har då resurserna ökat eller minskat över tid? De totala intäkterna till humaniora har ökat med 72 procent sedan 1995, dock har det skett en minskning på ca 40 mnkr mellan 2003-2005. Hela FoU-sektorn har under denna period drabbats av nedgång. De direkta statsanslagen har stadigt ökat under denna period. Minskningen i intäkterna mellan 2003-2005 beror till stor del på minskade anslag från den privata icke-vinstdrivande sektorn i Sverige (minskade med omkring 40 mnkr i 1995 års priser) och offentliga forskningsstiftelser (minskning med 9 mnkr i 1995 års priser). Denna minskning kan förklaras med börsnedgångar. Andelen direkta statsanslag av de totala intäkterna har ökat något mellan 2001 och 2005, och ligger nu på omkring 65 procent. Detta är omkring 20 procentenheter över genomsnittet och beroendet av statsanslagen är således stort i förhållande till andra vetenskapsområden.

Den externa finansieringen blir dock allt viktigare för finansieringen av forskning. Vetenskapsrådet är idag den enskilt största bidragsgivaren till humaniora. Rådet vittnar om ett ökat ansökningstryck. Riksbanken Jubileumsfond är den andra stora externa finansieringskällan. RJ satsar för närvarande allt mer på unga, nydisputerade forskare genom riktade postdoktorala program. Dock rör det sig inte om extratillsatta resurser utan en omallokering av pengar från de vanliga projektbidragen. VR och RJ är inte de enda

externa finansierarna, men de intar en dominerande ställning. Det råder mycket hård konkurrens om medlen; beviljningsgraden är omkring 5-10 procent.

I Vetenskapsrådets forskningsstrategi 2005-2008 – En stark grundforskning i Sverige – visas bland annat att ökningen av grundutbildningsanslagen inte har ökat i samma takt som ökningen av antalet helårsstudenter. Nya lärare som har anställts för att möta expansionen av studenter förväntas dessutom få tid till forskning under en del av sin arbetstid. Det hörs ofta i debatten att ökningen av statsanslagen varit otillräcklig och att den alltför låga pris- och löneomräkningen har medverkat till att högskolans ekonomi försämrats. Uppräkningen av anslagen har understigit en procent medan löneökningen har varit 3-4 procent i genomsnitt. Skillnaden mellan pris- och löneomräkningen och den faktiska löneutvecklingen förklaras av att staten förväntar sig en produktivitetsökning motsvarande den genomsnittliga i den privata tjänstesektorn. Det senaste resurstillskottet från regeringens sida, med syfte att stärka kvaliteten i utbildningen, har därför endast räckt till de sedvanliga kostnadsökningarna.

Hur har då personalstyrkan inom HT-området utvecklats i förhållande till de, på senare år, krympande resurserna? Vår genomgång visar att antalet forskande och undervisande personal har ökat under den gångna perioden. Många svenskar har idag universitet och högskolor som arbetsgivare, totalt står dessa för en fjärdedel av de statsanställda. De grupper som har ökat mest sedan 1990-talet är professorer och lektorer. En grupp som dock har legat på en konstant låg nivå är forskarassistenterna, som år 2006 uppgick till 119 st. totalt, alla HT-ämnen inkluderade. Biträdande lektorer är försvinnande få, endast ett drygt hundratal i hela sektorn.

Antalet aktiva doktorander fortsätter att minska. Detta beror delvis på att genomströmningen har ökat något inom HT men framför allt att färre påbörjar forskarutbildning. Antalet helårsstudenter ökade markant under 1990-talet men har minskat sedan 2003, detta har dock inte följts av samma minskning av antalet forskande och utbildande personal. Snarare har tjänstgöringsgraden gått ned. Enligt de senaste siffrorna kan antalet studenter vara på väg upp igen.

Resultatet av denna genomgång av resursläget gör att det för HT-områdets del är lätt att instämna i resursutredningens (RUT 2) lakoniska omdöme för hela sektorn:

”högskolesystemet är överbefolkat och underfinansierat” (RUT 2, s. 92). Problemet kan, menar vi, formuleras på två olika sätt: antingen saknas resurser eller så är kostymen för stor. Hur man än räknar har resurserna minskat de senaste åren, både i absoluta tal och genom den urholkning som otillräckliga anslagsuppräknningar inneburit. Detta gäller dock inte enbart HT-området utan sektorn i stort. Receptet är antingen ett resurstillskott, för vilket det krävs politiska beslut, eller en bättre dimensionering av personalstyrkan, vilket kräver såväl ett modigare ledarskap vid lärosätena som ett långsiktigt hållbart resurstilldelningssystem. Överbefolkningen inom HT-området återkommer vi till i kapitel 5.

4 | VÄNTAN PÅ EN REFORM – FALLSTUDIER AV RESURSANVÄNDNING VID SVENSKA UNIVERSITET

4.1 INLEDNING

Den tid då vi har genomfört vår undersökning har präglats av väntan på, och förberedelser inför ett nytt system för finansiering av forskning och utbildning. De internationella trenderna är tydliga. Alltmer går utvecklingen i Europa mot fokusering och profilering av forskningsområden, prestationsbaserad tilldelning och därtill hörande uppföljningar och utvärderingar (t.ex. Frölich 2007; Orr et al. 2007; Westerheijden 2007). Sverige är inte isolerat från den utvecklingen. Tvärtom. Efterlysningar av samverkan, profilering och koncentration har varit legio i den högskolepolitiska debatten. Nyligen har resursutredningen presenterat sina resultat. Huvudförslaget är att ett enda anslag ska ges till forskning och utbildning, men att anslaget ska ges för en längre period (4 år) och att en del av anslaget ska vara baserat på kvalitetsgranskning. Regeringen har redan närmat sig frågan om kvalitetsbaserad tilldelning av anslag genom att i den senaste budgetpropositionen anslå 300 mnkr som fördelas efter kriterier som bygger på framgångar med ansökningar hos Vetenskapsrådet.

Efter att ha studerat hur resurserna inom HT-området har utvecklats på den nationella nivån, riktar vi nu blickarna mot lärosätena. Som vi visat ovan utgör en stor andel av intäkterna för humanistisk forskning av direkta statsanslag (det som ofta kallas fakultetsanslag). Frågan som är i fokus här är hur dessa resurser används. Enligt högskolelagen är det fakultetsnämnden vid universitetet som har ansvaret för genomförandet och för kvaliteten i forskningen. Det ger fakultetsnämnden i teorin stora möjligheter att fördela dessa medel. Vilken roll anser fakultetsledningen att de har, dels i förhållande till universitetsledning dels i förhållande till institutionerna? Hur styr man på bästa sätt över resurserna?

Delstudien inkluderar tio universitet med humanistisk forskning: Uppsala universitet (UU), Lunds universitet (LU), Göteborgs universitet (GU), Umeå universitet (UmU), Stockholms universitet (SU), Linköpings universitet (LiU), Växjö universitet (VxU), Örebro universitet (OrU), Karlstads universitet (KaU) samt Mittuniversitetet (MiU). Vi har kontaktat fakulteterna eller motsvarade via e-post (se bilaga 2) och bett dem att besvara frågor kring

planering, prioritering och uppföljning av forskning inom humaniora. Följande teman har diskuterats:

- Principer för fördelning av fakultetens medel
- Uppföljning/utvärdering av den humanistiska forskning som bedrivs
- Prioritering och balansering mellan starka och svaga forskningsmiljöer
- Kännetecken för en stark forskningsmiljö
- Publicering
- Rekrytering och utveckling (i förhållande till dimensionering)
- Forskningens koppling till grundutbildning
- Externa anslag
- Internationalisering

Universiteten har i varierande utsträckning hörsammat vår förfrågan. Flertalet har skickat svar på ovanstående frågor. Några har dessutom hänvisat till dokument som är allmänt tillgängliga på Internet. Andra, som Göteborgs universitet, har deklarerat att de inte har möjlighet att delta i studien. Inte heller Linköpings universitet har inkommit med något svar. Fördjupade studier med besök har skett vid Stockholms universitet, Uppsala universitet (tre fakulteter) samt Karlstads universitet. Vid besöken diskuterades ovanstående punkter. Förutom en närmare undersökning av ovan nämnda frågor ombads fakulteterna att identifiera en framstående forskningsmiljö. Endast vid Karlstads universitet har vi dock träffat forskare från sådana miljöer.

4.2 PRINCIPER FÖR FÖRDELNING AV FORSKNINGSMEDEL – FRÅN HISTORISK TILLDELNING TILL MER PRESTATIONSBASERAD

Som framkommit i resursutredningen är en relativt stor del av de direkta statsanslagen uppbunden av stöd till forskarstuderande, postdoktorala tjänster samt professorers och lektorers forskningstid. Ett intryck vi har är att utrymmet för strategiska satsningar är

därför begränsat. Upplevelsen på lärosätena är dessutom, enligt RUT 2, att dessa ”ointecknade” medel har minskat. Inte minst har den ovan beskrivna urholkningen av statsanslagen bidragit till detta. Befodringsreformen har också bundit upp mer medel för forskning. Därtill påpekas att lärosätena helt enkelt har anställt för många lärare och forskarstuderande (RUT 2, s. 89-90).

Hur ser då fördelningsmodellerna ut för humanisterna? Nedan följer en genomgång utifrån respektive lärosäte av de grundläggande principerna för tilldelning av de direkta statsanslagen.

Uppsala universitets tre humanistiska fakulteter betonar att fördelningen så långt har skett ”historiskt”. I stor utsträckning har fakultetsmedlen bundits upp av personalens genom arbetstidsavtal föreskrivna forskningstid. Under år 2008 kommer dock en mer prestationsbaserad modell att prövas, bland annat genom resultaten från den stora forskningsutvärderingen Kvalitet och Förnyelse 07. Rektor fördelar 13,9 mnkr (hela HS-området) till strategiska satsningar. Omkring en fjärdedel av fakultetsmedlen, eller ca 20 miljoner för t.ex. den historisk-filosofiska fakulteten, fördelas genom ett antal kriterier, t.ex. antal doktorsexamina (intervju 2007-12-07).

Historisk-filosofiska fakulteten anser att det är viktigt att de dominerande ensamprojekten kompletteras med satsningar på större forskargrupper. 3 mnkr avsätts för initiering av sådana nya projekt. För Språkvetenskapliga fakulteten innebär det mer stöd till forskning inom de två profilmråden som fick högsta betyg av KoF 07 samt det område som nominerades som ansökan om Linnéstöd. Denna särskilda satsning uppgår till 2,5 mnkr (Verksamhetsplan 2008).

Vid Lunds universitet fördelas de direkta statsanslagen till fem större poster (svar på förfrågan 2007-09-16):

- a) Hyreskostnader (ca 15 % av den totala tilldelningen)
- b) Studiestödsmedel (ca 23 %)
- c) Medel för finansiering av forskarassistentanställningar (ca 6 %)

d) Strategisk områdespott för angelägna ändamål (ca 4 %)

e) Medel till institutionernas disposition (ca 50 %)

Huvuddelen av medlen till institutionernas disposition fördelas i relation till institutionernas forskande personal. För varje professor (rekryterad eller befordrad) får institutionen 40 procent av en genomsnittslön, för varje docentkompetent lektor 25 procent och för övriga lektorer 20 procent. Till detta fogas en summa som är lika stor som summan av de procentuella tilldelningarna. De medel som tilldelas på detta sätt utgör institutionens basresurs för forskning och forskarutbildning. Till detta kommer en summa (ca 5 procent av det totala fakultetsanslaget) som fördelas till institutionerna i förhållande till andelen indragna externa medel.

Tilldelningen till institutionerna ger institutionsledningarna möjlighet att inom ramen för de tilldelade anslagen besluta om forskningstid utöver den garanterade. Besluten i dessa avseenden kommer att relateras till utfallet av de planerade löpande forskningsutvärderingarna, varav den första kallas Research Quality Assurance for the Future (RQ08). På områdesnivå ger den gemensamma forskningsresursen dels möjlighet till stöd åt miljöer som är under uppbyggnad, dels till medfinansiering av projekt (motsv.) som har kunnat hävda sig i nationell och internationell konkurrens.

Humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet¹² fördelar medel till institutionerna dels utifrån planerat uppdrag inom forskning och forskarutbildning, dels utifrån ämnenas aktivitet under de senaste åren. Även här ställer arbetsavtalet krav på garantier för samtliga tillsvidareanställdas professorers och lektorers forskningstid. Resursen är dock en garanti om en miniminivå för det samlade forskningsuppdraget snarare än en garanti om forskningstid för varje enskild lärare. Tilldelningen beräknas utifrån 45 procent av en schablonlönekostnad för professorer och 10 procent för lektorer. I tilldelningen för professorer ingår arbetsuppgifter inom tredje uppgiften samt egen kompetensutveckling. Medel för lektorers kompetensutveckling ingår i tilldelningen för grundutbildning.

¹² Bygger enbart på dokument tillgängliga på Internet.

Vid Göteborgs universitet tilldelas en del av medlen efter utförda aktiviteter (Verksamhetsuppdrag. Anslagsfördelning och ekonomi 2007):

- 40 procent av aktivitetstilldelningen efter andelen publikationer de senaste fyra åren
- 25 procent efter andelen examina inom forskarutbildningen de senaste sex åren
- 25 procent efter andelen externa medel under tre år
- 10 procent efter bedömningsuppdrag de senaste fyra åren

Sammanlagt tilldelas 9 255 tkr efter tidigare prestationer under år 2007. Den totala budgeten var 45 256 tkr, vilket ger att ca 20 procent av medlen är prestationsrelaterade.

Vid Stockholms universitet framstår jämn fördelning mellan forskning och utbildning som en viktig princip. De miljöer som har haft lite forskning men mycket undervisning bör få mer resurser och vice versa. Bland annat är målsättningen att alla professorer ska ges reella möjligheter till forskning i tjänsten: ”Forskningsresursen som är inkluderad i det ordinarie fakultetsanslaget till institutionen ska, tillsammans med resurser för professorsforskning, om möjligt i kommande budgetbeslut vara tillräckligt stor för att garantera samtliga professorer reell forskningstid motsvarande minst 50 procent av tjänstgöringstiden” (Strategier för Humanistiska fakultetens utbildning och forskning 2008-2011).

Men det finns också andra inslag i fakultetens finansieringsstrategier. En särskild strategisk resurs avsätts i fakultetens årliga budget för att göra det möjligt att kortsiktigt stödja strategiskt viktiga ändamål (t.ex. större forskningsansökningar, uppbyggnad av forskningssamverkan, tvärvetenskapliga forskningsseminarier och andra samarbeten, nya centrumbildningar, samverkan med andra universitet inom/utom landet). Och även om forskargrupper/forskningsmiljöer som erhåller stora långsiktiga externa bidrag (t.ex. Linnéstöd, programbidrag från RJ) inte omedelbart får mer medel av de direkta anslagen bör de garanteras fortsatt finansiering på rimlig nivå och under rimlig tid när bidraget upphör. Detta mot bakgrund av att bl.a. VR, enligt SU, sällan ger anslag till den forskare som nyligen fått.

Övriga delar i strategin är:

- Satsningar på utökade forskningsresurser till fakultetens starka och ledande forskningsmiljöer prioriteras, liksom satsningar på forskning inom strategiskt betydelsefulla språk.
- Uppbyggnaden av den utbildningsvetenskapliga forskningen vid fakulteten prioriteras, särskilt gäller detta sådana områden som ligger i skärningen mellan utbildningsvetenskap och fakultetens nuvarande forskning.
- Satsningar på ytterligare rekryteringsanställningar (forskarassistent, biträdande lektor, postdoc) prioriteras vid resurstillskott. (Den just beslutade satsningen på ett antal forskarassistenter inom språkområdet är ett exempel på en sådan satsning.)

Vid Umeå universitet uppgår medlen till forskning och forskarutbildning till 79 mnkr. Av dessa går 20 mnkr till professorslöner som är ”betingade av historiska beslut” (svar på förfrågan 2007-09-24). 13,5 mnkr går till doktorander fördelat efter prestation under närmast föregående fyraårsperiod. Ca 2 mnkr används till forskarassistenter och 1 mnkr till handledare. Till detta kommer en kvalitetsbaserad del, för närvarande 7 mnkr, dvs. knappt 10 procent, varav ca 3 mnkr tillförs doktorandanställningar och 2,5 mnkr till forskarassistenter. Universitetsstyrelsen har dock bestämt att den kvalitetsbaserade andelen ska öka till 1/3 av fakultetsanslaget. Fakultetsnämnden har därför tagit fram principer för fördelning av dessa resurser. Systemet belönar publicering i ansedda tidskrifter samt publicering på flera språk än svenska. Ett annat viktigt kriterium är erhållna externa medel.

Vid Mittuniversitetet fördelas idag (svar på förfrågan 2007-09-30) fakultetens medel huvudsakligen enligt en modell där befintliga och planerade anställningar av professorer och doktorander inom de olika huvudområdena styr det finansiella flödet. Dessa anställningar, gjorda främst genom rekrytering men till viss del också genom befordran, speglar olika strategiska beslut som tagits under tidigare år vad det gäller uppbyggnaden av prioriterade forskningsmiljöer och deras tänkta framtida bäring. Härtill kommer att fakultetsnämnden har egna ekonomiska resurser, vilka används dels till att stödja nyblivna huvudområden på forskarnivå, dels till att stödja utvalda forskningsprojekt inom den övriga lärarkåren i form av planeringsstöd, medfinansiering och/eller overhead-täckning.

Under 2008 kommer en ny forskningsfinansieringsmodell att införas. Tanken med denna är bl.a. att större frihet ska ges de enskilda institutionerna/huvudområdena att fördela sina forskningsmedel och därmed ta ett större strategiskt ansvar, samtidigt som en prestationsbaserad komponent ska introduceras i syfte att ytterligare stärka kvaliteten i forskningsverksamheten.

Karlstads universitets estetisk-filosofiska fakultet fördelar medel efter följande modell

Tabell 2: Fördelningsprinciper Karlstads universitet

OMRÅDE	ANDEL (%)	BASERAS PÅ
Forskarutbildning	80	Antalet professorer och docenter
Forskningsanknytning av GU	4	Helårsstudenter, antalet disputerade lärare
Doktorsexamina	4	Ett medelvärde över de tre senaste åren
Forskarutbildningsaktivitet	4	Helårsprestationer inom forskarutbildning
Externfinansiering	8	Förmågan att erhålla externa medel

Källa: Karlstads universitet, Principer för fördelning av forskningsmedel 2007-10-03

Utifrån dessa principer fördelades medel till de fyra fakulteterna. Utöver medel till forskarutbildning fördelade universitetsstyrelsen också medel till särskilda satsningar. För estetisk-filosofiska fakulteten fördelades ca 18 600 tkr till forskarutbildningsämnen, 5 150 tkr till särskilda satsningsområden och 4 450 tkr till läraranknuten forskning.

Det pågår ett utvecklingsarbete med att utveckla nya principer och fördelningsnycklar för hur de fasta anslagen ska fördelas. Förslaget tar sin utgångspunkt i analysen att

forskningsmedlen, nationellt och internationellt, blir alltmer konkurrensutsatta. Syftet är att utveckla ”framgångsrika miljöer som har förmåga att dra till sig externa forskningsmedel”.

Det fördelas på dessa poster:

1. Medel för att bedriva forskarutbildning
2. Doktorandstöd
3. Professorsprogram
4. Lektorers forskning
5. Post dok
6. Särskilda satsningar
7. Incitament för utveckling

Växjö universitet: Cirka 20 procent av fakultetens anslag avsätts för profilering till starka eller potentiellt starka forskningsmiljöer (svar på förfrågan 2007-11-07). Resterande fakultetsanslag fördelas bl.a. till forskarutbildningsämnen/-miljöer, till vilka minimikrav på antal professorer och doktorander finns definierat. För att stärka forskningsanknytningen fördelas även medel baserat på grundutbildningsvolym. Följande fördelningsprinciper har utarbetats:

1. Särskilda poster
 - a. Stöd till ämnen inför Höskoleverkets utvärderingar
 - b. Internationaliseringsstöd
2. Profileringsmedel
3. Fördelningsnycklar

De medel som återstår när särskilda poster och profileringsmedel har dragits av fördelas enligt fördelningsnycklarna nedan.

a. forskarutbildningsämnen och –miljöer	40 %
b. grundutbildningsvolym	20
c. forskarutbildningsexamina	20
d. forskningsprestationer	20

4. Dämpning

Fördelningsnycklarna är utarbetade i detalj. Det finns ett poängsystem knutet till varje kategori. Forskningsprestationerna är uppdelade i kompetensutveckling (befordran),

publicering, övrigt vetenskapligt arbete och internationalisering. I samtliga kategorier är en internationell insats värd dubbelt så mycket som en nationell. Exempelvis ger en sakkunniggranskad monografi på ett etablerat internationellt förlag 300 poäng medan ett svenskt förlag ger 150 poäng. Det finns således inbyggda incitament för internationalisering, även om den delen utgör en relativt liten del av de sammanlagda medlen.

Örebro universitet fördelar i huvudsak medel till ämnena (svar på förfrågan 2007-11-29). Det inkluderar kriterierna professorsmedel, ämnesstöd (som också utgår från antalet professorer) till konferenser etc., studiestöd i forskarutbildningen (i utgångsläget tre per ämne), utbildningskostnad (för att finansiera bihandledare), kurser i forskarutbildningen, disputationersättning och anordnande av konferenser. Därtill finns en rörlig resurs som tilldelas institutionerna (som består av flera ämnen) och som ska användas till lektorsforskning eller befordrade professorer. Den rörliga resursen kan också användas som strategisk satsning där fakultetsnämnden beslutar om användningsområde. Det finns också en pott som fördelas, efter ansökan, till ”forskningsområden som av nämnden bedöms vara utvecklingsmiljöer eller miljöer som är små men inom sitt område starka” (Örebro universitet, Fakultetsnämnden för humaniora och socialvetenskap – utvecklingsplan för perioden 2008-2010).

4.3 LÄROSÄTESINITIERADE UTVÄRDERINGAR

Under de senaste åren har ett antal lärosätessinitierade ex post-utvärderingar av humaniora företagits. Syftet med utvärderingarna är oftast att bistå med underlag för det framtida arbetet. I skrivande stund planeras flera utvärderingar av humanistisk forskning. Vanligtvis handlar det om grupper av sakkunniga som kombinerar en granskning av dokument med intervjuer av forskarna vid lärosätet.

Ett sådant exempel är den utvärdering Lunds universitet gjorde av forskningen inom humaniora och teologi år 2004 (Jonsson et al. 2004). Utvärderingsgruppen rekommenderade bland annat en tydligare prioritering av verksamheten: ”områdesstyrelsen bör främst verka för att profilera och kraftsamla HT-områdets forskning och forskarutbildning”. Vidare föreslogs att ”områdets egna medel bör fördelas efter vetenskaplig prövning av externa sakkunniga och utnyttjas till strategiska insatser”. Flertalet

andra rekommendationer berör ökat samarbete mellan olika enheter och att organisera forskarutbildningen i fastare former. Lunds universitet ska genomföra en genomlysning av all forskning under år 2008 (*Research Quality Assurance for the Future – RQ 08*) som kommer att bygga på en kombination av bibliometriska uppgifter, andra produktivitetsmått och *peer review*.

”Den humanistiska cirkelns kvadratur” kallades den utvärdering som gjordes av humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet år 2000 (Sörlin et al. 2001). En kombination av olika metoder användes: intervjuer, dokumentstudier samt en bibliometrisk analys. Den viktigaste rekommendationen, med vissa likheter med lundautvärderingen, var att fakulteten skulle ta ett stadigare grepp om händelserna – prioritera och fokusera. Flera rekommendationer handlar också om att det ska löna sig att göra ett gott arbete. Belöningsystem och framgångskriterier behöver utvecklas, likaså principer för rekrytering. Utvärderingen föreslår också sammanslagningar av enheter till större. Forskningsandelen bör öka för alla lärarkategorier till minst 35 procent av heltid och tjänsterna bör kombineras av externa anslag och statsanslag, menar utvärderarna.

En kombination av kvantitativa data och bedömning av internationella sakkunniga var även den metod som präglade Kvalitet och Förnyelse 07 (KoF 07), den allomfattande utvärdering av forskning som Uppsala universitet genomförde under föregående år. Institutionerna skrev självvärdering och skickade in kompletterande dokument. Därefter fick institutionerna besök av internationella paneler som var instruerade att lämna ett graderat omdöme om forskningen. Jämte expertbedömningen gjordes även en bibliometrisk analys av forskningen, dock inte av humanisterna eftersom tillgängliga instrument inte fångar alla publikationer. Några av de saker som diskuteras i utvärderingsrapporten är tilldelad tid för forskning för lärare, finansiering, alltför små miljöer, internationalisering samt låg mobilitet i det svenska systemet. I sammanfattningen framhålls att det behövs mer strategiskt tänkande generellt sett. Verksamheten har enligt utvärderarna präglats av ”en sorglös inställning” (KoF 07, s. 48-49).

Karlstads universitet har genomfört en mängd ämnesvisa utvärderingar av humanistiska ämnen de senaste åren. Till detta arbete har internationella sakkunniga kallats. Varje

utvärdering avslutas med ett betyg. De har bland annat legat till grund för de prioriteringar och strategiska överväganden som genomförts från fakultetsnämnden sida.

4.4 PROFILERING OCH KONCENTRATION AV RESURSERNA?

4.4.1 BREDD OCH DJUP

Ett nyckelord i den utbildnings- och forskningspolitiska debatten de senaste åren har varit profilering. I stället för att alla ska göra allt bör, något överdrivet, varje lärosäte, och varje kunskapsområde, rikta in sig på en specialisering. Universitet och högskolor ska arbeta mer strategiskt. Budskapet i Resursutredningen går tydligt i denna riktning, likaså Befattningsutredningen. Även flera andra tunga aktörer, exempelvis Vetenskapsrådet (2007, s. 2), Högskoleverket (2007d) har pekat på behovet av mer profilerade lärosäten.

Förhållandet mellan bredd i utbudet och forskningsspets utgör alltid ett spänningsförhållande. Hur kan man se till att vissa områden prioriteras utan att andra utarmas? Vad är en lämplig bredd i utbudet? Är det så att det krävs en viss storlek på miljön för att uppnå högsta klass (excellens)? Det är inte minst i humanistiska sammanhang ett klassiskt dilemma. Den ovannämnda utvärderingen av den humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet kallade problematiken för några år sedan ”Den humanistiska cirkelns kvadratur”.

Profilering och koncentration har olika betydelse vid de lärosäten som ingår i denna undersökning. De äldre universiteten menar också att bredden i ämnesutbudet, inte minst på språksidan, är viktig för universitetet. ”Bredden är vår styrka” menar Uppsala universitet i de forsknings- och utbildningsstrategier som nyligen lämnats in till utbildningsdepartementet (*Forsknings- och utbildningsstrategier för Uppsala universitet 2009-2012*). Att avveckla verksamheter görs högst motvilligt, företrädesvis i samband med pensioneringar. Så länge som möjligt vill man hålla fast vid små miljöer, med någon enstaka lärare och ett fåtal studenter. Det har i intervjuerna uttrycks i termer av att universitet av en viss storlek och status ska ha råd med ett brett utbud. T.ex. uttryckte sig fakultetsledningen vid Stockholms universitet på följande sätt: ”huvudstadsuniversitetet har ett speciellt ansvar att stå för bredd” (intervju 2007-11-09). Även vid Göteborgs universitet och Lunds universitet betonas bredden i strategidokumenterna. När det gäller de s.k. småspråken är det ju också *de facto* så att universiteten har ett nationellt ansvar för att erbjuda vissa språk.

Vid den Språkvetenskapliga fakulteten i Uppsala, som är den enda i landet, har man slagits hårt för att få behålla sin bredd och hålla aktiviteten vid liv. Det finns en skepsis mot att prioritera och fokusera: ”man kan aldrig veta i förväg vad som är strategiskt viktigt” (intervju 2007-12-07). Man har dock strävat efter att få större miljöer genom att föra ihop språk som tillhör samma språkfamilj, inte minst efter kritik från Högskoleverket. Genom kluster av ämnen nås en högre kvalitet, menar man. I dagsläget finns det 18 forskarutbildningsämnen och huvudinriktningen att behålla en balans mellan forskning och utbildning. Även den teologiska fakulteten vid samma universitet känner ett ansvar, såsom varandes den enda fakulteten i landet, för att ha full bredd inom det teologiska området. Tidigare diskussioner om att slå ihop ämnen har inte medfört någon förändring (intervju 2007-09-10). Det handlar delvis om relationen mellan forskningen och det omgivande samhället. Hur anpassningsbara ska universiteten vara till det som händer? Ska angelägna ”stora frågor” i omvärlden styra inriktningen på verksamheten? Ett skäl att inte peka ut några områden mer än andra är att man inte vet vad som kommer att hända. Forskning är en långsiktig verksamhet som inte går att svänga om med kort varsel. Strategiska omvärldsbedömningar riskerar antingen att snabbt bli inaktuella, eller så blir de så pass allmänt hållna att alla ska lösa samma problem (hållbar utveckling, global hälsa, demokrati). En del områden som i hög grad spelat en inomvetenskaplig roll, kan få ny aktualitet genom händelser i världen, t.ex. islamologins uppsving efter 11 september.

Ett starkt argument för en bredd i verksamheten är onekligen att grundutbildningens forskningsanknytning inte får äventyras. Även de områden som tillhör de forskningsmässigt svagare bör ha forskningsresurser. Ett genomgående intryck i utredningen är att samtliga lärosäten, även de mest forskningsintensiva, vill behålla ansvaret för utbildning på den grundläggande nivån. Det är inget som anses stå i motsatsställning till att vara en framstående forskningsmiljö.

Alla universitet anser sig inte ha resurser nog att behålla de svagaste forskningsmiljöerna. Vårt intryck är att prioriteringen är hårdare vid de yngre lärosätena. Detta är dock inte enbart kopplat till samhällets behov. Ofta hänvisar man till inomvetenskapliga kvalitetsskäl för att koncentrera sin forskning till vissa områden i syfte att skapa mer slagkraftiga vetenskapliga miljöer som ökar synligheten och konkurrenskraften i jakten på externa

forskningsanslag (Fröberg et al. 2007). Det i sin tur bygger på tänkandet att det krävs en viss storlek inom vissa forskningsinriktningar för att nå hög kvalitet.

4.4.2 STARKA FORSKNINGSMILJÖER

Vi har ställt frågan till fakulteterna om det finns några forskningsmiljöer som är mer framstående än andra och vad som i så fall kännetecknar dessa. Innebär det att det krävs ett flertal forskare med samma inriktning? Hur ser relationerna ut till andra kunskapsområden? Förändras forskningen till att bli mer mång- eller tvärvetenskaplig? Vi har också intresserat oss för vad det innebär att vissa miljöer lyfts fram som framstående. Innebär det en koncentration av resurserna, dvs. att dessa miljöer får ökat stöd och att inriktningar som faller utanför kan räkna med en perifer, och i olika avseende mindre gynnsam tillvaro?

Dessa frågor berör intressanta vetenskaps sociologiska frågor om hur forskning organiseras och leds. Det brukar ofta påpekas att disciplinen betyder mycket för den enskilde forskarens identitet och strategier (Becher 1989; Henkel 2000). I många sammanhang framlyfts dock behovet av gränsöverskridande forskning, även i andra konstellationer än den som den egna institutionen kan erbjuda. Det finns även en tydlig internationell kollektiveringstrend inom forskningen (Neave 2002) och en satsning på s.k. *centres of excellence* (Benner 2004). Fredrik Melander (2006) har nyligen visat hur Lunds universitet generellt sett blivit mer entreprenöriellt, forskningen har blivit allt mer kollektivt organiserad och behovet av forskningsledning har ökat. Detta gäller även områden som tidigare präglats av ett individualistiskt ideal. De humanistisk-samhällsvetenskapliga ämnena tar över arbetsätt som tidigare mest präglats av de ”våta” vetenskaperna. Frågan är hur detta påverkar villkoren och kvaliteten i humanistisk forskning.

Vi har ovan diskuterat att de största universiteterna känner ett ansvar för bredden i ämnesutbudet. Ett generellt resultat från **Uppsalas** utvärdering KoF 07 är att ämnesmiljöerna anses vara alltför små. Många gånger företräds de av någon enstaka lärare, vilket inte anses tillräckligt. Det efterlyses också mer samarbete, såväl inom som utanför den egna institutionen: ”Traditionally, individual action has been much praised. Today, attention must also be paid to academic collaboration and research leadership, creating important informal structures within the departments” (KoF 07, HS-panelen). Men även vid dessa lärosäten finns ett antal utpekade mer framstående, större områden. Det ena

utesluter inte det andra. Vid teologen i Uppsala lyftes t.ex. Centrum för studier av religion och samhälle fram som ett gott exempel. Centret bedriver mångvetenskaplig, internationellt orienterad forskning av hög klass och har också valts som ett av universitetets bidrag vid den senaste ansökningen om Linnéanslag (intervju 2007-09-10).

Även vid **Stockholms universitet** har ett antal ledande områden identifierats.

Fakultetsledningen vid SU har pekat ut ett antal kriterier för att urskilja dessa starka miljöer: forskarkompetens, externa medel, excellenta forskare och internationell anknytning.

Grupperna, åtminstone en del av dem, har varit etablerade en längre tid, och de är bildade genom initiativ underifrån snarare än fakultetens beslut. Flera av dessa miljöer har fått stora externa anslag, t.ex. Linnéstöd. Att bli utsedd till ledande område är dock inte åtföljt av några större resursförstärkningar från de direkta statsanslagen, utan utgör först och främst en signal till omvärlden att dessa miljöer håller en hög kvalitet i sin forskning. Miljöerna har blott erhållit 100 000 kr var för att anordna ett seminarium för kollegerna inom fakulteten. De belönas däremot inte med mer pengar till forskning: ”De som redan är framgångsrika och har mycket pengar behöver inte mer” (intervju 2007-11-09).

I svaret från fakultetsledningen vid **Lunds universitet** har man problematiserat vad som kännetecknar en stark forskningsmiljö. Man framhåller i sitt mejlsvar att det finns starka miljöer av olika slag inom området.

- a) En typ av miljöer är de som i de universitetsinterna diskussionerna kunnat hävda sig i samband med ansökningar om Linnéstöd (teoretisk grammatik, språkinläring, kognitionsvetenskap, semiotik och kognitiv evolution, patristik).
- b) En andra typ utgörs av institutioner och institutionsmiljöer som (i alla fall fram till helt nyligen) lyckats dra in stora externa anslag (filosofi, historia, arkeologi, etnologi och lingvistik)
- c) En tredje typ utgörs av miljöer kring enskilda framgångsrika forskare, t.ex. de forskare som tilldelats VR-stöd som ledande forskare.

I någon mån överlappar dessa tre typer varandra, men det är angeläget att betona att det inte entydigt går att peka ut vare sig vad en stark miljö är eller vilka som vid ett visst ögonblick ska räknas dit.

Samtliga tre typer understryker den starka tilltron till extern granskning som kvalitetskriterium, i synnerhet om den kommer från VR. Svaret från Lunds universitet kan också tolkas som att det inte alltid måste vara kollektiva forskarmiljöer som är framstående. Det kan också vara enskilda personer. Fakulteten har således inte gjort några egna strategiska val som innebär ett utpekande av vissa miljöer. Uppenbarligen har inte de riktlinjer som tidigare utarbetats (Förslag till planering, organisation, finansiering och uppföljning av forskningen vid HT-området, April 2005) blivit verklighet. Däri talas om behovet att komplettera den individuella forskningen med ”starka miljöer” som bör ha en viss storlek (4-5 professorer) och gärna bestå av forskare från olika ämnen.

Vid **Umeå universitet** har tre områden kvalificerat sig till att kallas starka forskningsområden (svar på förfrågan 2007-09-24). Ytterligare tre områden är identifierade som forskningsområden med ”stor framtidspotential”. Samtliga områden är till sin natur ämnesöverskridande, även om en del domineras av vissa discipliner. Vid arbetet med att urskilja starka forskningsmiljöer vid Humanistisk fakultet användes följande kriterier:

- flera forskare med gemensam inriktning och stark forskningsidentitet knuten till forskningsmiljön. Fysisk och intellektuell närhet i miljön
- publicering för aktiva deltagare i forskningsmiljön de senaste fem åren
- externa anslag de senaste fem åren
- konferensdeltagande/arrangemang de senaste fem åren
- visibilitet – relation till ”samhället”
- ledarskap och uppdrag inom akademi och forskningsråd
- påverkan på och samarbete med andra vetenskapsområden
- attraktion/internationalisering
- externa utvärderingar

- framtida utveckling (inklusive köns- och åldersanalys) – analys om vi ”tror” på gynnsam fortsatt utveckling inom området

Dessa kriterier indikerar en skillnad mot Lunds universitet. Inte minst på den första punkten, att det krävs flera forskare med gemensam inriktning. Men det är också intressant att notera att ledarskap är ett eget kriterium liksom gränsöverskridande verksamhet, både i relation till samhället och till andra vetenskapsområden.

Även **Karlstads universitet** satsar på vissa nya framväxande områden. Det långsiktiga målet (Prioriterade mål för perioden 2008-2010) är att utveckla profilerad forskning av hög kvalitet inom ett antal kunskapsområden samt starka forskningsmiljöer inom några ämnesöverskridande mångvetenskapliga miljöer med hög samhällsrelevans. För perioden 2008-2010 är målen: utvecklad samverkan, fler postdok-tjänster, ett ökat antal forskningsansökningar samt ett utvecklat system för återkommande uppföljning och utvärdering av forskningsansökningarna.

Samtliga områden som varit föremål för satsningar (Ideologier i teorier och praktik, Narrativitet, Minnesgestaltning, Centrum för genusforskning, Skapande centrum och Interdisciplinära studier om barn och ungdom) är tvär- eller mångvetenskapliga. Satsningarna ska företrädesvis genomföras i projektform där det ska finnas ett klart uttalat syfte och en tydlig tidsplan för genomförandet.

Även stödet till ämnesmiljöerna är villkorat. I professorsprogram fördelas medel till professorer med uppgift att skapa, leda och utveckla framgångsrika forskningsmiljöer. Men det är inte givet för alltid: ”Miljöerna utvärderas kontinuerligt och krav på redovisning av pågående forskningsaktiviteter skall utförligt redovisas. Revidering av professorsprogrammet sker vart tredje år” (Karlstads universitet, Principer för fördelning av forskningsmedel).

Växjö universitet har, som det uttrycks i deras mejlsvår: ”en tradition av att inom ramen för ordinarie anslag avsätta medel för profilering”. Fakulteten har sedan Växjö fick universitetsstatus (1999) avsatt 20-25 procent av fakultetsanslagen till profilerade områden. En del av forskningsanslaget används alltså som ett styrinstrument för att göra strategiska vägval.

Fakulteten strävar långsiktigt efter förstärkning av forskarutbildningsmiljöerna och uppbyggnad av starka profilerade miljöer. Inom ramen för 20 procent profilering utlyses ”Miljöstöd för forskning”. Forskargrupper vid Växjö universitet kan söka medel för fyra år (2,5 mnkr/år). Miljöstöden utvärderas efter två år och får, vid positiv utvärdering, stöd i sammanlagt fyra år. Ansökningar bereds av en extern beredningsgrupp och ansökningarna bedöms av internationella sakkunniga. En stark forskningsmiljö definieras i Växjö enligt följande indikatorer:

- Publikationer/citeringar
- Personalkompetens (sammansättning på forskargruppen, genomströmning av doktorander, kompetensutveckling – docenturer, befordran till professorer)
- Externa medel

Örebro universitet har i ett dokument (Kriterier för vissa typer av forskningsmiljöer inom HS-nämndens verksamhetsområde) beskrivit vad som kännetecknar starka forskningsmiljöer:

”En stark forskningsmiljö kan vara av disciplinär eller mångvetenskaplig karaktär. Den är en aktiv organisation med en hållbar programidé, kompetensbas, volym och infrastruktur, samt dokumenterade resultat och omvärldskontakter. Miljön bör vara, eller ha ambitionen och potentialen att bli, nationellt ledande och internationellt erkänd inom sitt kunskapsområde, och därmed också framgångsrikt kunna konkurrera om externa forskningsmedel. Miljön har sin bas vid Örebro universitet, men dess starka position kan bygga på ett långsiktigt formaliserat samarbete med andra lärosäten och forskningscentra”.

I likhet med Umeå universitet har Örebro också pekat ut antal framtida områden. En ”potentiellt stark forskningsmiljö” är en miljö som inte helt uppfyller ovanstående kriterier för starka miljöer, men som bedöms ha möjlighet att utifrån nuvarande kompetens och konkurrenskraft utvecklas till en sådan inom 3-5 år.

En tredje grupp definieras som ”En mindre, men inom sitt område stark forskningsmiljö”. En sådan består av en etablerad och aktiv forskargrupp som är nationellt eller internationellt erkänd inom sitt område. Forskningsmiljön kan genom ett formaliserat

långsiktigt samarbete utgöra en del av en större stark eller potentiellt stark forskningsmiljö. Dessa definitioner utvecklas och diskuteras vidare i dokumentet. En viktig utgångspunkt, som knappast skiljer sig från andra kriterier ovan, är betoningen på uppvisade forskningsresultat, ett gott nationellt och internationellt kontaktnät och erhållen extern finansiering.

Ett intryck är att det även i Örebro anses krävas en viss storlek, en kritisk massa, för att vara en stark forskningsmiljö. Det är forskarkollektiv snarare än individer som utmärker framgångsrika miljöer: ”forskningsmiljön ska kunna påvisa ett väl fungerande och dokumenterat samarbete och karaktäriseras av höga egna kvalitetsmål”. Vidare betonas tydlighet avseende ”ledarskap, besluts- och policyfora”. Man ska ha i åtanke att Örebro universitets skrivningar avser både humaniora och samhällsvetenskap, där det sistnämnda området i något högre grad organiserar forskning i grupper. Men här finns också en skillnad mot de äldre universiteten där den individualistiska traditionen förefaller starkare. ”Det ligger i sakens natur att vara enmansprojekt”, som det uttrycktes vid mötet med Stockholms universitet. Även Lunds universitets svar på vår mejlfråga kan tolkas som en markering att det inte behöver handla om stora grupper av forskare – även en enskild professor kan räcka för excellens.

I vilken mån utgörs de framstående miljöerna av monodisciplinära respektive tvärvetenskapliga miljöer? Vi har inte fått så många exempel på att enstaka forskare eller ämnesmiljöer varit särskilt framstående, med undantag för Lunds universitet. I någon mån kan samtliga av de framstående områden som universiteten pekat ut beskrivas som gränsöverskridande, bedrivande av tematisk forskning, om än i varierande grad. Vid SU finns också en strategisk pott för satsningar som bedöms vara intressanta för framtiden. Nyetablerade centrumbildningar med potentiellt stora utvecklingsmöjligheter ges stöd under en rimlig uppbyggnadsperiod (t.ex. Centrum för modevetenskap, Centrum för akademisk engelska, Centrum för evolutionär kulturforskning).

Fakultetsnämnden HUMSAM vid Växjö universitet har beslutat om fördelning av strategiska medel. Medel tilldelas projekt som främjar långsiktig kvalitet genom ”väl fungerande ämnesstrukturer inom fakulteten samt flervetenskaplighet, samarbete med flera institutioner och fakultetsövergripande forskningsinitiativ” (svar på förfrågan 2007-11-07).

I Örebro betonar man disciplinernas betydelse som utgångspunkt, men också vikten av mångvetenskapliga samarbeten mellan olika kunskapsområden (Kriterier för vissa typer av forskningsmiljöer inom HS-nämndens verksamhetsområde). Göteborgs universitet lyfter fram behovet av tvärvetenskaplig forskning. Enligt Strategisk plan 2007-2010 för Humanistiska fakultetsnämnden, ska ny gränsöverskridande verksamhet stimuleras. Det gäller nationella gränser (internationalisering), ämnesgränser (tvärvetenskap) och sociala gränser (breddad rekrytering av studenter och personal). På vilket sätt framgår dock inte.

Det har diskuterats mycket hur man skapar kreativa forskningsmiljöer (se t.ex. Bennich-Björkman 1997). Ett intryck vid studiebesöket i UC Berkeley och Stanford University (bilaga 1) att centrumbildningar med flexibla strukturer och teman som uppstod och lades ned efterhand var positiva inslag för att öka kreativiteten i forskningen. Vid dessa centra huserade forskare som kom från lärosätets institutioner, eller från hela världen. Mångfald präglade miljöerna på alla tänkbara sätt: vetenskapligt, erfarenhetsmässigt, nationalitet etc. De miljöer vi kom i kontakt med byggde ofta på en stark förankring i disciplinerna, men under vissa perioder fanns behov av att lyftas ur institutionens vardag. Det hände dock att nya kunskapsområden uppstod genom sådana riktade satsningar.

SCAS vid Uppsala universitet utgör en svensk motsvarighet. Ett annat intressant initiativ på det temat är SALT (Forum for Advanced Study of Arts, Languages and Theology).

Forum for Advanced Studies in Arts, Languages and Theology (SALT) is a platform for co-ordination, development and internationalisation of multi-disciplinary and cross-faculty research and higher education within the faculties of Arts, Languages and Theology at the English Park Campus of Uppsala University.

As a forum, SALT is a place for creative meetings, which enhance scholarly high-quality education and research on the international research front. As an Advance Study environment, SALT is part of an international academic community of intellectual, multi-disciplinary and inter-cultural dialogue.¹³

Det omnämndes i mycket positiva ordalag vid våra samtal med fakultetsledningarna vid universitetet. Forumet fick också mycket beröm i den nyss genomförda storutvärderingen.

¹³ Uppsala universitet (SALT): <http://salt.engelskaparken.uu.se/>

Vi har också haft nöjet att besöka Humanistlaboratoriet vid Lunds universitet, vilket förefaller vara en intressant plattform för breda tvär- och mångvetenskapliga satsningar. Ett liknande labb finns sedan länge etablerat vid Umeå universitet.

4.5 VAD BETYDER INTERNATIONELLT ERKÄND OCH HUR NÅR MAN DIT?

En del av debatterna som förts om humanistisk forskning, bland annat i Tvärsnitt och Universitetsläraren, har rört internationalisering i allmänhet och publiceringsspråk i synnerhet. Forskning är till sin natur internationell och att publicera på andra språk än svenska torde vara välbekant inom många HT-områden. Inom de språkvetenskapliga delarna av HT-området torde detta vara ett mindre problem: strävan är att göra forskningsresultaten, oavsett språk, tillgängliga för den främsta internationella expertisen. Men för vissa stora humanistiska ämnen som historia och litteraturvetenskap har det varit en mer omdiskuterad fråga. Det är också en fråga som inte kan ignoreras med tanke på att ex post-utvärdering av forskning högst sannolikt kommer att ligga till grund för fördelning av forskningsresurser.

Hur ser det då ut vid de svenska universiteten? Ett genomgående intryck är att internationalisering står högt på agendan för humanistiska fakulteter. Man kan börja med att konstatera att ”internationell” och ”internationalisering” har en uteslutande positiv laddning och anses vara eftersträvansvärt. I samtliga strategidokument står något i stil med att ”Universitet skall vara en internationell miljö för alla studenter och medarbetare” (Karlstads universitet, Estetisk-filosofiska fakulteten, Prioriterade mål för perioden 2008-2010). Betydelsen kan dock skifta, liksom operationaliseringen. En aspekt är ett internationellt perspektiv i forskningen. En annan är internationella kontakter – utbyten, vistelser, konferenser etc.

Ytterligare en betydelse är ”internationell klass” eller ”internationell nivå”. RUT 2 övervägde att använda internationalisering som ett eget kriterium vid kvalitetsbedömning av forskning, men landade i den, kloka, slutsatsen att det bör integreras i övriga kriterier (RUT 2, s. 246). Den svåra frågan vad som är internationellt hög klass är viktig att diskutera. Sörlin et al. (2001) diskuterar i utvärderingen av humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet vad ”internationell nivå” kan tänkas vara. De menar att om man

därmed avser att forskningen är ”internationellt erkänd” blir det mer meningsfullt. Man kan då utgå från citeringar, bokförsäljning, översättning, publicering i utländska tidskrifter, inbjudningar som gästforskare eller utländska pris. ”Forskningsmiljöer som aldrig väcker omvärldens intresse kan ifrågasättas. Vad talar för att det som de gör skulle vara viktigt”.

Avsaknaden av definition och klara kriterier för kvalitet i humanistisk forskning gör att alla lärosäten med självaktning kan utse sig till mästare. Stockholms universitet, med flera, beskriver sin humanistiska forskning som ”nationellt ledande och internationellt erkänd”. Vad betyder ett sådant uttalande och, inte minst, hur når man dit? Vid SU betonar man att varje forskare måste bestämma själv över hur han/hon redovisar sina resultat. Man försöker dock från fakultetsledningens sida ”varsamt uppmuntra” till en mer synlig publicering, dvs. på andra språk än svenska, vilket på sina håll kräver en attitydförändring. Universitetsledningen är mycket tydlig när det gäller publicering. I universitetets gemensamma strategiska plan står att läsa:

”Särskilt angeläget är att göra universitetets forskningsresultat mer tillgängliga och kända internationellt. Därför bör en ökad grad av internationell publicering prioriteras de kommande åren”. (Nordin 2006)

Av *Uppföljning av verksamhetsplan 2006* framgår dock att den önskade ökningen har uteblivit än så länge. Andelen internationella publikationer har faktiskt minskat med en procent (från 61 till 60) mellan åren 2004 och 2006. Universitetets rektor Kåre Bremer har låtit universitetets nyligen anställda bibliometriker genomföra en studie av publiceringen inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området enligt den norska bedömningsmodellen. Filosofi fick högst poäng, 18 procent av samtliga poäng, och lyfts fram som ett föredöme för de andra ämnena.¹⁴

Även Uppsala universitet menar att forskningsresultaten i högre grad bör spridas på större språk än svenska. Publiceringsstrategier utarbetas vid de humanistiska fakulteterna med syfte att öka medvetenheten. Utvärderingen KoF 07 ger på flera ställen stöd för en mer internationell publicering.

¹⁴ Stockholms universitet: <http://blogs.su.se/kbrem>

Vid Karlstads universitet är det, på lärosätetsnivå, ett uttalat mål att publiceringsmönstren ska förändras. Den internationella forskningspubliceringen ska öka med 5 procent om året under perioden 2006-2009. Även antalet internationella forskningsprojekt ska öka under perioden (Verksamhetsplan för Karlstads universitet 2006-2009).

En annan fråga är om internationalisering påverkar själva studieobjektet. I debatterna om humanistisk forskning har det även diskuterats om det är fel på själva ämnesvalen. Forskningen har ansetts vara alltför koncentrerad på lokala eller nationella förhållanden. I större utsträckning borde komparativa analyser genomföras. Mot detta har flera framhållit att det visst kan vara intressant med svenska förhållanden för en internationell publik.

I vår genomgång kan vi konstatera att själva forskningsobjektet endast i ringa utsträckning diskuteras när det gäller internationaliseringen. Ett undantag utgör Humanistiska fakultetens vid Stockholms universitet färskas strategidokument för åren 2008-2011. Där står att läsa:

”Utbildningar och kurser [...] kan inte alla sträva efter att själva vara internationellt framstående. En inte oväsentlig del av fakultetens forskning rör svenska förhållanden och riktar sig till det svenska samhället; även sådan forskning bör dock sträva efter att vara nationellt ledande, av god internationell klass och internationellt uppmärksammat”.

Det måste tolkas som att vissa ämnen inte kan nå högsta klass beroende på dess nationella studieobjekt (däremot god internationell klass). I kombination med det ovan nämnda skulle man kunna tolka detta som att vissa ämnen inte lämpar sig för forskningsmiljöer som strävar efter att bli internationellt framstående. Detta verkar dock vara ett undantag, att döma av de övriga dokument vi tagit del av. Inga andra har haft synpunkter på att själva studieobjektet kan stå i vägen för ambitionen att nå världsklass.

De flesta vi har talat med avfärdar också med bestämdhet att vissa ämnen skulle passa bäst för vissa former av publicering (monografi, artikel etc.). Detsamma gäller i hög grad publiceringsspråk. Det handlar snarare om ämnesmässiga traditioner och inom vissa discipliner en (alltför?) ödmjuk inställning till andra språk än svenska. Detta diskuteras mer i utredningens nästa kapitel. Medan andra vetenskapliga områden inte låter sig hindras av mediokra praktiska språkfärdigheter i främmande språk är många humanister tveksamma

till att låta sig publiceras på ett språk i vilket nyanser och retorisk elegans riskerar att gå förlorade. För historiska vetenskaper tillkommer utmaningar med att översätta tidstypiska uttryck.

Frågan är vad som händer om man inte vill skriva på engelska eller andra främmande språk. Kan man bli ”internationellt erkänd” på svenska? Många har intagit den balanserade ståndpunkten att det inte handlar om att göra det ena eller det andra utan snarast att tvinga sig att bli (minst) tvåspråkig. Varje forskningsprojekt bör redovisas på flera språk: om man skriver en monografi på svenska bör den kompletteras med en artikel på annat språk i internationell tidskrift. En viktig åtgärd förefaller vara ökad träning i skrivande på främmande språk under forskarutbildningen. En annan given åtgärd är tillgängliga resurser för språkgranskning.

4.6 ÖKAT TRYCK PÅ HUMANISTPROFESSORER

Kvaliteten i forskningen, inte minst inom humaniora, hänger intimt samman med villkoren för den individuella forskaren. I jämförelse med de nordiska grannländerna Danmark och Norge har svenska universitetslärare en liten andel forskning genom arbetstidsavtalen (Melberg 2007). I grannländerna ska ungefär hälften av arbetstiden ägnas åt forskning. Detta är ett faktum som många svenska universitetslärare hänvisat till. Kanske kan det också förklara varför danska och norska humanister placerar sig bättre i internationella rankningar. Man ska dock komma ihåg att de externa finansiärerna för humanister är ännu färre i Norge.

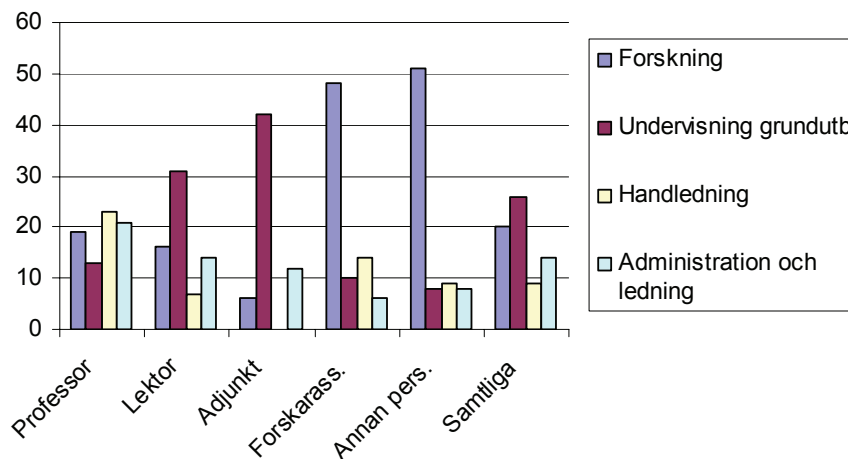
Villkoren för olika anställningskategorier skiftar betydligt mellan och inom lärosätena. Problemet med de procentsatser som används i arbetstidsavtalen är nämligen att såväl undervisnings- som forskningstiden räknas olika vid olika universitet. Lunds universitet har utarbetat riktlinjer för vad som ska ingå i forskningsskyldigheten, hur den fördelas mellan olika kategorier samt hur arbetstidsavtalet ska tolkas. Man har även sett över vad som ska räknas in i forskningstiden. Det är i Riktlinjer för fördelning och redovisning av forskningsresurser inom HT-området (Dnr HT A9 96/2006) grupperat i fem delar av verksamheter ”som med varierande grad av självklarhet kan betraktas som forskning eller forskningsrelaterad verksamhet”.

1. egen forskning och direkt forskningsrelaterad verksamhet. I detta ingår även projektledning, deltagande i konferenser och ansökningar om externa medel
2. uppdrag som är kopplade till och motiverade av forskningskompetensen. T.ex. sakkunnig, opponent, betygsnämndsledamot, redaktörskap
3. tredje uppgiften. Exempelvis populärvetenskapligt författarskap, offentliga föreläsningar, deltagande i radio och tv
4. läromedelsproduktion. Både renodlade läromedel och forskningsredovisningar som sekundärt används som läromedel
5. kompetensutveckling. Pedagogisk utbildning/fortbildning, studiedagar

Riktlinjerna motiveras vidare av att forskningstiden behöver säkras och skyddas för att inte ”ätas upp” av undervisning och administration. Ett uttalat mål är också att ge lika goda förutsättningar för alla inom varje lärarkategori att bedriva god forskning. Där ska också anges vad som händer om någon av olika skäl inte kan fullgöra sin forskningsskyldighet. Planeringen av lärares arbetstid ska normalt ske över en längre tid, som målsättning över tre år.

Enligt en enkätundersökning som utfördes av Högskoleverket 2003 fördelades den genomsnittliga arbetstiden på följande vis:

Figur 26: Genomsnittlig fördelad arbetstid i procent, 2003

Källa: Högskoleverket 2003b

Minst nöjd med denna fördelning avseende forskning var professorer inom humaniora och teologi. Mest nöjd var de som forskade inom medicin. Möjligen kan det bero på att humanistprofessorer förväntas fortsätta med egen forskning medan professorer inom andra vetenskapsområden snarare är verksamma som forskningsledare.

Vi har i utredningen valt att fokusera på gruppen nydisputerade. En annan grupp som är högtintressant är professorer. Det är den tjänstekategorin som har ansvar för forskning och forskarutbildning och enligt högskoleförordningen främst ska ägna sig åt dessa uppgifter. De har också nått sina poster genom visad forskningsskicklighet. I praktiken finns det två kategorier professorer i Sverige: rekryterade (som i Uppsala kallas lärostolsprofessorer) och befordrade. Ökningen av antalet professorer har varit stor efter att den s.k. befordringsreformen genomfördes 1999.

Skillnaderna i anställningsvillkor är ofta stora, inte minst beträffande hur tiden är fördelad mellan olika arbetsuppgifter. Rekryterade professorer har som regel 50 procent eller mer av sin arbetstid i forskning eller forskarutbildning. I befordrade professorers fall blir ofta befordran i realiteten en mycket liten skillnad i arbetsuppgifter från tiden som lektor (effekterna av reformen förespåkades träffsäkert av Thorsten Nybom (1997a) redan på förslagsstadiet). En färsk undersökning från SULF visar att det inte alls är givet att man får mer forskningstid efter befordran (SULF 2007). Utjämning av villkoren verkar ha gått längst vid Göteborgs universitet. Många professorer som är anställda enligt den gamla ordningen går i pension inom kort. I många fall kommer dessa inte att ersättas av externt rekryterade personer eftersom det finns många befordrade professorer i systemet (enligt svar från Umeå universitet t.ex.). Det får flera konsekvenser: mobiliteten minskar i systemet och professorernas genomsnittliga arbetsvillkor försämras. Vi har för övrigt också hört att man av ekonomiska skäl lyser ut adjunktstjänster istället för lektorat, eftersom risken är stor att man annars får professorskompetenta sökande.

Pensioneringarna kommer att frigöra pengar för strategiska satsningar och omfördelning inom fakulteterna, vilket välkomnades av bland annat teologiska fakulteten i Uppsala (intervju). De menade att tjänstekonstruktionen lärostolsprofessor, med så stor andel garanterad forskningstid är olycklig och bör fasas ut. Befordrade professorer gör generellt

sett ett bättre arbete när det gäller att dra in externa pengar. Vi har hört liknande uppfattningar från andra håll.

För flertalet lärosäten är rekrytering identifierat som en nyckelfråga för den framtida kvaliteten – en viktig väg mot excellens. Flera fakultetsledningarna styr huvudsakligen genom rekrytering, ibland konkretiserat i så kallade professorsprogram. Ofta handlar det om att ersätta de professorer som pensioneras, men pensionering innebär också en öppning för nya prioriteringar och överväganden. Under år 2007 har t.ex. teologiska fakulteten i Uppsala haft två uppdrag som bägge kopplas samman med förnyelse av forskningen: en satsning på unga forskare samt att rekrytera ”världsledande forskare eller forskargrupp” (Verksamhetsplan 2006-12-12). Uppsala universitets språkvetenskapliga fakultet har ett s.k. professorsprogram för strategisk rekrytering. Även Karlstads universitet planerar ett professorsprogram som ska åtföljas av ett utvecklingsarbete där en närmare bestämning av vad som förväntas av en professor formuleras.

Det leder oss över till en annan iakttagelse. Professorer har sällan försetts med arbetsbeskrivningar. Frihetsgraderna i arbetet har varit stora. Vad vi ser nu är mer uttalade förväntningar på professorerna från lärosätets sida, främst när det gäller ledning och finansiering av forskning. I Uppsala finns numera en arbetsbeskrivning för professorer. Som det uttrycktes av ledningen för historisk-filosofiska fakulteten i Uppsala: ”När man anställer en professor ska han vara beredd att göra allt: vara ledare, söka medel, vara forskare...” (intervju 2007-12-07). Det uttrycks som ett mål i Teologiska fakultetens vid Uppsala universitet verksamhetsplan för 2008: ”Ämnesföreträdarnas övergripande ansvar som vetenskapliga ledare bör ytterligare tydliggöras”.

Av en tillsvidareanställd professor vid den humanistiska fakulteten, Stockholms universitet, förväntas följande (Humanistiska fakultetsnämnden 2006-11-14):

- ”att denna aktivt bedriver forskning (som resulterar i minst en publicerad artikel i en internationell facktidskrift/antologi med peer-review förfarande per år, eller i minst en förlagspublicerad vetenskaplig bok vart tredje år).
- att denna aktivt verkar för att skaffa externa bidrag till institutionen/ämnet för sin egen och/eller andras forskning eller forskarutbildning.

- att denna handleder doktorander inom sitt kompetensområde.
- att denna varje år leder avancerade seminarier eller seminarierier inom sitt ämne.
- att denna deltar i undervisningen inom ämnet på alla nivåer.
- att denna i externa sammanhang agerar som föreläsare för sitt ämne.
- att denna samverkar med externa parter intresserade av ämnet/forskningen.
- att denna är beredd att ta på sig ledningsuppdrag inom institutionen (prefekt, avdelningsföreståndare eller ansvar för forskarutbildningen).”

Vid Umeå universitet kommer villkoren att förändras för professorerna. Den garanterade fakultetsfinansiering man har från anställningstillfället minskar efterhand om man inte är lyckosam och drar in egna externa medel (svar på förfrågan 2007-09-24).

”Om det krävs utlysning av professorsanställning erbjuds den nya professor (!) 75 % finansiering under de tre första åren, samt 50 % finansiering de nästkommande tre åren. Resterande procentsatser finansieras via utbildningsanslaget eller via externa medel. Från år sju finansieras anställningen helt och hållet på detta sätt. På detta sätt kan medel frigöras för kvalitetsbaserad resursfördelning där alla personalkategorier kan söka forskningsmedel för en period och där enbart de med relativt sett högst kvalitet får ta del av dessa medel.”

En professor som vill fortsätta forska efter de första åren bör alltså rikta stor kraft mot att öka de externa anslagen.

I Linköpings universitets relativt nya personalpolicy ställs uttryckliga krav på professorernas arbete med att dra in externa medel. Vid den förespeglade rekryteringen av internationellt framstående ”five star-professorer” är förmågan att hämta hem externa anslag ett viktigt kriterium (Strategi för rekrytering till anställningar som professor och universitetslektor vid Linköpings universitet 2005-2012). LiU har även lanserat ”professorskontrakt” för ett urval professorer. Kontrakten, som innebär ökade resurser för forskning, ges i denna första omgång till 31 professorer vid universitetet som delar på 27 mnkr. Urvalet är gjort genom att se vilka som under femårsperioden 2002 till 2006 fått mest stöd från de statliga

forskningsråden (VR, FAS och FORMAS). Det är, som LiU:s rektor påpekar, svårt att välja kriterier för att bedöma forskningen, men ”Jag tror heller ingen kan ifrågasätta att de som erhållit så mycket forskningsmedel från forskningsråden som det rör sig om är också värda ett bra stöd från universitetet” (Mille Milnert, Om LiU:s Professorskontrakt).

4.7 SAMMANFATTNING

Denna delstudie har haft som syfte att öka kunskaperna om hur universitetens fördelning och uppföljning av befintliga forskningsresurser görs. Det bygger på en förfrågan från SISTER som skickats via e-post till de största utförarna av humanistisk forskning i Sverige. Våra frågor har följts upp med besök vid tre lärosäten: Uppsala universitet (tre fakulteter), Stockholms universitet och Karlstads universitet. Vid samtliga lärosäten träffade vi representanter från fakultetsledningen, i besöket vid Karlstads universitet ingick dessutom möten med forskargrupper och rektor. Därtill har vi gått igenom olika dokument som antingen skickats till oss eller varit tillgängliga på Internet.

De direkta forskningsanslagen anklagas ofta för att utgå från historiska premisser snarare än excellens. Vår studie visar att detta håller på att förändras. Visserligen binds fortfarande mycket forskningstid upp av de lokala arbetstidsavtalen. Fördelningen av de s.k. fakultetsanslagen ligger därmed till viss del utanför fakultetsnämndens makt. Men i ökande utsträckning allokeras medel som bygger på tidigare prestationer. Den delen varierar dock kraftigt i storlek: från några få procent till en tredjedel. Det finns en mängd olika kriterier för att mäta forskningsprestationerna. De vanligaste är lärarkompetens, examina i forskarutbildningen, externa medel och publikationer. Inte minst är externa medel viktiga för verksamheten, trots att de direkta statsanslagen utgör en stor del av resurserna. Många betonar visad eller prognostiserad förmåga att erhålla pengar från externa finansörer som en viktig kvalitetsmärkning.

Vår genomgång visar att fakultetsledningarna i allt större utsträckning gör strategiska satsningar. Sådana satsningar kan utgå från ett individuellt perspektiv, genom strategisk rekrytering av en viss tjänstekategori, som postdok eller forskarassistenter, eller s.k. professorsprogram som syftar till att rekrytera högklassiga professorer. Vi har funnit en skillnad mellan de yngre och de äldre universiteten i synen på bredd i verksamheten. De äldre universiteten menar att de har ett ansvar för bredden bland ämnena och därför vill

behålla hela utbudet, även de minsta miljöerna. De yngre är tydligare i sina prioriteringar och strategiska satsningar. Även de största universiteten, med stor bredd i verksamheten, gör dock kraftsamlingar till vissa områden.

Ett annat genomgående resultat är lärosätenas strävan att öka internationaliseringen. Med det menas dels utbyten av olika slag, av studenter, doktorander och forskare, dels att öka den internationella synligheten i forskningen. Det sistnämnda ska kopplas ihop med en allt mer strategisk publicering, som påverkar vissa områden av HT mer än andra. Några universitet har även utarbetat nyckeltal för utvecklingen, exempelvis kan målet vara att de internationella publikationerna ska öka med 5 procent om året. Det finns ett flertal incitament för att öka internationaliseringen av forskningen, dock utan att styra alltför mycket eftersom fakultetsledningarna är medvetna om en grundbult i den akademiska friheten: forskarna ska själva få välja sätt att sprida sina forskningsresultat. Men om man vill bli internationellt erkänd, och därmed få en större del av forskningsmedlen, rekommenderas icke-svensk publicering. Det handlar delvis om att i ökad utsträckning publicera monografier på internationella förlag, men också om att publicera artiklar i internationella tidskrifter inom discipliner där det tidigare varit ovanligt. Ett argument som framförts är en rädsla att hamna på efterkälken i förväntade kommande bibliometriska undersökningar ("man kan inte sticka huvudet i sanden"). Redan nu finns ett påtagligt tryck att registrera sina publikationer i respektive universitets publikationsdatabas. Onekligen handlar detta också om vad som ska förändras: kartan eller terrängen, publiceringsmönster eller kvalitetskriterier?

Hur mycket bör och kan fakultetsnämnden styra? Under besöken vid Berkeley och Stanford uppvisades intressanta skillnader gällande ledarskap och strategi (Se bilaga 1). Medan Stanford arbetade mer pragmatiskt, entreprenöriellt och lärosätesstrategiskt, stod Berkeley för ett mer traditionellt, organiskt och decentraliserat angreppssätt, där makten snarare var fördelad till de individuella professorerna. "At Berkeley the research strategy is to have no strategy" som en professor uttryckte det. Dessa två ytterligheter kan även anas mellan lärosätena i denna undersökning. Man kan även här notera en viss skillnad mellan yngre och äldre lärosäten. Medan fakultetsledningarna vid de äldre snarast ser sin roll som att vara förtroendevalda av sina kolleger, ser man vid de yngre sin roll som mer styrande. Annorlunda uttryckt kan man säga att professorernas/ämnesföreträdarnas makt är större

vid de äldre, och linjechefernas makt är större vid de yngre. De unga universiteten har av olika skäl också tvingats till fler strategiska val än de äldre. De externa anslagen går i mycket stor utsträckning till de fyra stora universiteten. Ett mer handfast ledarskap motiveras och legitimeras av att det krävs åtgärder för att öka konkurrenskraften. De största universiteten kan konstatera att den strategi som hittills tillämpats har varit framgångsrik. Det finns dock tydliga tecken på att även de äldre universiteten vill stärka ledningsnivåerna och göra prioriteringar och kraftsamlingar. I den engelskspråkiga litteraturen kallas denna utveckling för *managerialism*, dvs. de formella cheferna i organisationen stärker sin makt (se t.ex. Amaral et al. 2003).

Ett led i detta är att ex post-utvärderingar ökar i antal och betydelse. Initiativtagare kan antingen vara fakultetsledning eller universitetsledning, och syftet är ofta att lägga grunden för kommande prioriteringar och strategiska beslut. Vi har tagit del av några utvärderingar som genomförts, och därtill förstått att lika många planeras. Metodiken diskuteras ständigt, inte minst huruvida det går att fånga kvalitet i humanistisk forskning i kvantitativa termer. Det återstår uppenbarligen en del arbete innan man har funnit instrument som är lämpliga även för humanisterna. Den brittiska intermediären HEFCE har givit upp för stunden och den stora genomlysningen av Uppsala universitets forskning (KoF 07) gjordes för humanioras del medelst konventionella sakkunnigpaneler. Resultaten av de lärosätesinitierade utvärderingarna är påfallande lika, nämligen att ledningen ska ta mer ansvar för koncentration, prioriteringar och tydlighet i organisationen. De tjänar således som externa argument för förändring. KoF i Uppsala kommer också att användas för allokering av resurser. De miljöer som fick bäst betyg i granskningen kan påräkna extra medel under den närmaste tiden. Under år 2008 gör Lunds universitet en liknande utvärdering (RQ 08).

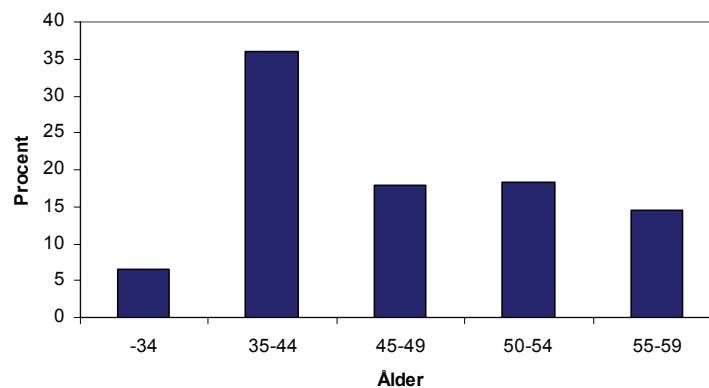
Detta ökade tryck på prestationer och excellens i verksamheten påverkar också personalen. Vi ser tecken på att professorsrollen för humanister är i stöpsleven. Vårt intryck är att det finns ett visst missnöje med vad professorerna bidrar med. Vid flera universitet utarbetas arbetsinstruktioner för professorerna, inte minst förväntas de ta ett större ansvar för finansiering och forskningsledning på ett sätt som länge varit fallet för övriga vetenskapsområden.

5 HIMMEL OCH HELVETE – VILLKOREN FÖR NYDISPUTERADE HUMANISTER

5.1 INLEDNING

Av utredningens första del framgår att det finns goda skäl att närmare granska villkoren för nydisputerade humanister: dels går en stor del av personalen i pension de närmaste åren, vilket gör att sektorn står inför ett generationsskifte, dels har antalet doktorer ökat i antal betydligt. Som framgår av figur 27 är en stor andel av den forskande och undervisande personalen inom HT-området relativt unga (även om inte alla nydisputerade är unga).

Figur 27: Åldersfördelning forskande och undervisande personal med forskarexamen (2006)

Källa: Högskoleverkets NU-databas

Delstudiens syfte är att studera nydisputerade humanisters arbetsvillkor samt förutsättningar och möjligheter till forskning. Den bygger på en enkätstudie av personer som har disputerat inom humaniora och teologi mellan 2002 och 2006 och som är verksamma vid en humanistisk fakultet eller motsvarande vid de här aktuella universiteten.¹⁵ Frågorna som ställdes i enkäten var koncentrerade kring temana arbetsvillkor, arbetsuppgifter, mobilitet samt publicering och internationalisering (se enkäten i bilaga 3).

¹⁵ Linköpings universitet ingår inte i studien. Den tvärvetenskapliga strukturen på institutionerna vid Tema gör att det är svårt att se vilka som har disputerat och är aktiva inom humaniora och teologi.

Adresserna till de nydisputerade söktes på flera sätt. I det första skedet ombads de humanistiska fakulteterna eller institutionerna vid de aktuella universiteten att bidra med register. Några av universiteten hjälpte oss att ta fram förteckningar på vilka som omfattades av studien. I övriga fall söktes urvalet manuellt via fakulteternas/institutionernas hemsidor. Vi jämförde uppgifterna om de anställda med resultatet av sökningar på vederbörandes avhandling på LIBRIS för att försäkra oss om att uppgifterna om ämne och disputationår stämde. Enkäten skickades via e-post med en påminnelse efter tio dagar. De utskick som efter flera försök inte kom fram till mottagaren exkluderades från urvalet. Enkäten skickades till totalt 486 personer. Av dessa svarade 266 vilket ger en svarsfrekvens på 55 procent. Majoriteten bland respondenterna är kvinnor, 59 procent kvinnor mot 41 procent män. I ett flertal frågor i enkäten gavs möjlighet att lämna frisvar vilket utnyttjades av respondenterna i hög grad.

För att fördjupa förståelsen av enkätsvaren genomfördes dessutom två fokusgruppintervjuer, vid Lunds universitet respektive Umeå universitet. Vid dessa medverkade sammanlagt åtta personer (fyra vid varje) hämtade från enkätstudiens urvalspopulation. De som medverkade företrädde ämnena engelska, historia, filosofi, konsthistoria, arkeologi, lingvistik och spanska. Dessvärre blev inte fördelningen mellan kvinnor och män jämn (2 kvinnor respektive 6 män). Samtalen pågick under två timmar vardera.

För att analysera materialet har vi förutom att studera varje enskilt svar också delat upp populationen i tre olika kategorier:

- **Unga respektive gamla universitet.** Till de **unga universiteten** räknas Karlstads universitet, Mittuniversitetet, Umeå universitet, Växjö universitet och Örebro universitet. Tillsammans utgör denna kategori 18 procent av de personer som besvarat enkäten. Till de **gamla universiteten** räknas således Lunds universitet, Uppsala universitet, Stockholms universitet och Göteborgs universitet som utgör 81 procent av de svarande (8 personer, d.v.s. 3 procent, har inte besvarat frågan). Svarsfrekvensen vid de nya universiteten ligger något högre än vid de gamla, 66 procent har svarat i jämförelse med de gamla där svarsfrekvensen är 50 procent. Eftersom skillnaderna i

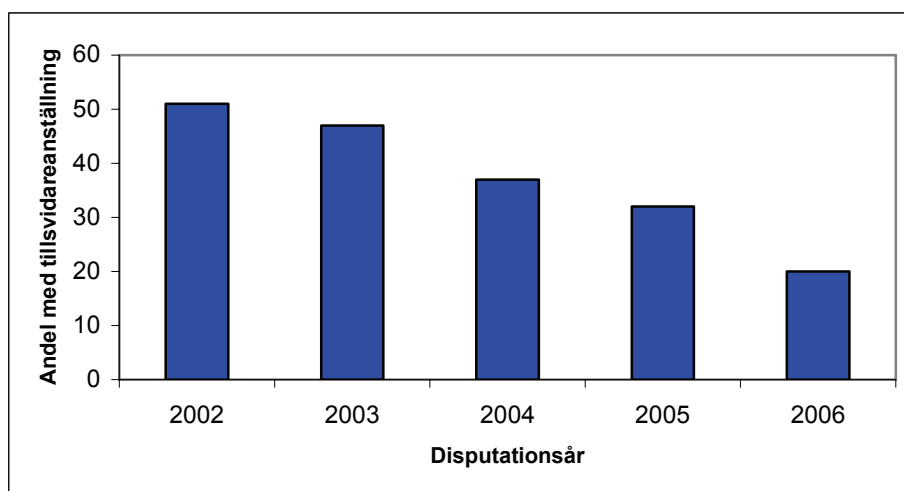
antal mellan de två kategorierna är så pass stor ska resultaten betraktas med försiktighet.

- Respondenterna har även delats upp i **vetenskaplig inriktning**: Fördelningen har gjorts mellan historisk-filosofisk (51 procent av de svarande), språk (31 procent), teologi/religion (7 procent) och övriga (11 procent). I den sistnämnda kategorin ingår framförallt de som enbart angett humaniora som disciplin. Även här råder en stor skillnad mellan kategorierna vilket gör att vi är försiktiga med att dra slutsatser.
- Det görs även en uppdelning på **kön**. Urvalspopulationen utgörs av något fler kvinnor, närmare bestämt 55,5 procent. Det är dock ingen stor skillnad i svarsfrekvens mellan män respektive kvinnor; 58 procent av kvinnorna som mottog enkäten svarade och 55 procent bland männen.

5.2 ANSTÄLLNINGSVILLKOR OCH ARBETSFÖRHÅLLANDEN

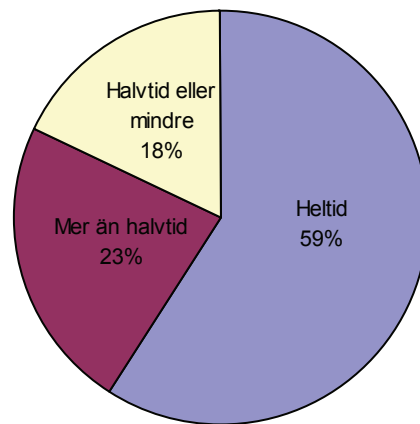
Av de personer som besvarat enkäten har totalt 40 procent uppgett att de har en tillsvidareanställning. Tillsvidareanställningar ökar också som väntat i takt med antal år efter disputationen.

Figur 28: Procentuell fördelning av tillsvidareanställningar per disputationsår.

Majoriteten av de svarande har heltidstjänster men andelen deltidstjänster är ändå anmärkningsvärt stor och omfattar nästan 40 procent av dem som besvarat enkäten.

Figur 29: Tidsmässig omfattning av nuvarande anställning.

Det är vanligare med tillsvidareanställningar bland kvinnor än bland män, 47 procent av de kvinnliga nydisputerade humanister som besvarat enkäten har en tillsvidareanställning medan motsvarande siffra bland männen är 30 procent. Däremot är den tidsmässiga omfattningen mer jämnt fördelad mellan könen.

Vid en jämförelse mellan nya och gamla universitet kan intressanta skillnader noteras: 66 procent har tillsvidareanställningar vid unga universitet medan motsvarande siffra är 35 procent vid gamla. Det är också vanligare med heltidstjänster vid unga universitet där 70 procent arbetar heltid i jämförelse med anställda vid gamla universitet där 56 procent arbetar heltid.

Skillnaderna är inte lika tydliga när det gäller vetenskaplig inriktning, men kan ändå anas. Humanister inom teologi/religion samt historisk-filosofiska ämnen tenderar att vara tillsvidareanställda i lägre grad än övriga. Omkring 30 procent inom dessa discipliner har tillsvidareanställning, även omfattningen av anställningen är lägre inom dessa ämnen. Omkring 45 procent har heltidsanställning, för personer inom språkämnen ligger motsvarande siffra på 67 procent.

Den stora mängden visstidsanställningar är något som får mycket kritik i många av de kommentarer som lämnats i enkäten. För många nydisputerade humanister är situationen otrygg och man lever i en tillvaro där ens anställning inte är planerad längre än en termin i

taget. ”Man hankar sig fram”, är en beskrivning av en arbetssituation som många skildrat. ”Sitter just nu på en i raden av 6-månaders deltidsanställningar”, beskriver en respondent. En annan berättar: ”Jag har arbetat här sedan disputationen 10-100%. Tills jag fick pengar från RJ uteslutande med undervisning på grundnivå.” En tredje skriver: ”Går på ständiga vikariat, med kort varsel – ifall det blir en förlängning eller ej.”

Anställningsvillkoren beskrivs också som ett ständigt parerande av villkoren i lagen om anställningsskydd (LAS). ”LAS har gjort mig deltidsarbetslös, då mitt universitet inte längre vågar ge mig tidsbegränsade förordnanden”, skriver en av de svarande. Ytterligare en person skriver:

Pga lagen om anställningsskydd får visstidsanställda vid SU inte arbeta där längre än två år. Detta innebär att vikarier som får nytt förordnande termin för termin slängs ut på gatan efter 2 år. Anser detta vara en mycket märklig bieffekt av lagen och något som bör ses över och åtgärdas på något vis.

Hela 86 procent har angivit att de trivs mycket bra eller ganska bra med sitt arbete vid universitetet. 72 procent har också angivit att arbetet motsvarar förväntningarna i mycket hög grad eller ganska hög grad. Det går inte att urskilja någon kategori som trivs bättre eller sämre med sitt arbete. Detta är glädjande siffror, men också en smula förvånande med tanke på det stora antalet negativa kommentarer i enkäten. Oavsett om det gäller kommentarer av personer som angivit att de trivs eller inte uppmålas en dystert bild av arbetsvillkoren. Det finns gott om beskrivningar av hård konkurrens, oseriösa och otrygga anställningsvillkor, stress, dålig lön, konflikter samt hierarkiska och ”feodala” strukturer. Det är svårt att se skillnad mellan en positiv och en negativ nydisputerad humanist.

Hur kan så pass många ange att de trivs med sitt arbete samtidigt som en näst intill nattsvart bild uppmålas av arbetssituationen? Vid båda fokusgruppsamtalen framhölls att arbetet i sig är tillfredsställande, men det är villkoren som är ohållbara. En tydlig källa till oro är bristen på långsiktighet och trygghet i just anställningsvillkoren. Flera kommentarer kan kopplas till brister i den akademiska karriärstrukturen. ”I och för sig trivs jag bra med min nuvarande situation, men den är orealistisk i längden”, beskriver en person i enkätens kommentarer. I Högskoleverkets utvärdering av idé- och lärdoms historia (2005) beskrevs en ”bedövande pessimism” bland doktoranderna som näst intill tar för givet att de skulle

stå utan arbete efter disputationen. Det råder också enligt rapporten en viss ”snobbism” och motvilja att marknadsföra sig själv och sina kunskaper. Schoug (2003) har också noterat den pessimism som råder bland humanister. ”De anförda brydsamheterna är många och inte sällan också diffusa, varför de kanske också bör ses som uttryck för allmänna känslor av maktlöshet snarare än enbart diagnoser av faktiska problem”, skriver han.

De kommentarer som präglat svaren i vår enkät hörs också från andra håll. Programmet Kaliber vid Sveriges Radio genomförde exempelvis 2006 en enkätundersökning av landets professorer. Det intressanta är att frisvaren i denna enkät är uppseendeväckande lika de kommentarer som lämnats i denna studie. Känslan av en arbetssituation med för lite forskning, för mycket undervisning och administration finns även här. Dessutom anser många professorer trycket på att söka externa medel som orimligt (SR 2006).

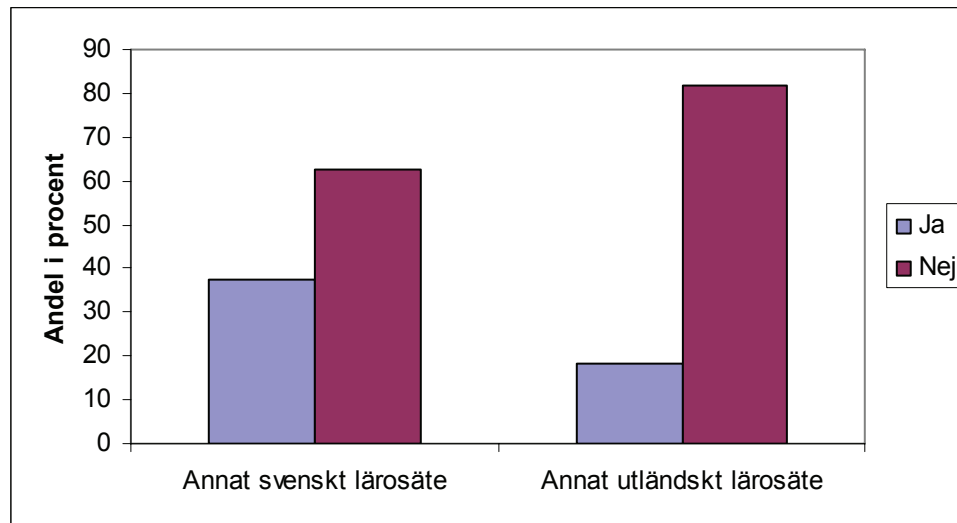
Även om de negativa eller pessimistiska kommentarerna dominerar finns det gott om andra inslag. På frågan vad som är det bästa med att vara anställd vid högskolan handlar de flesta svaren om att man arbetar med sina personliga intressen. Många gör liten skillnad mellan arbete och fritid. Friheten och flexibiliteten i arbetet upplevs som mycket positiva. En tredje anledning som framkommer på flera håll är samhällsengagemanget, att få verka för kritiskt tänkande i samhället. Även intellektuell stimulans och inspirerande samtal med kollegor påverkar arbetssituationen positivt. Ett flertal har också nämnt kontakten med studenterna som ett glädjämne med akademiskt arbete.

5.3 MOBILITETEN INOM AKADEMIN

Verksamma akademiker inom humaniora kritiserar ofta för att vara alltför nationellt och även lokalt förankrade (t.ex. Sörlin 1997; Marton 2005; Melin & Scheffer 2007). Den bristande rörligheten i det svenska systemet har diskuterats länge. Den dåvarande forskningsberedningen gjorde för ett decennium sedan en mindre enkätundersökning riktad till professorer inom humaniora, i vilken även synpunkter på mobilitet efterfrågades. Flertalet av de svarande tyckte inte att mobilitet var en prioriterad fråga, däremot ”intellektuell rörlighet” (Nordling 1997). Även i en promemoria från Sonja Dahl (u.å.) konstateras att det närmast är en standardåsikt att rörligheten vid de svenska universiteten och högskolorna är för låg. Men, betydligt viktigare än att byta arbetsplats är att lärare och forskare har goda möjligheter till rörlighet i anställningen. I vår enkät ställdes frågan

huruvida man tidigare arbetat vid ett annat lärosäte i Sverige eller utomlands i minst tre månader än det man för närvarande tjänstgör vid.

Figur 30: Andel nydisputerade humanister som tillbringat tre månader eller mer vid ett annat svenskt eller utländskt lärosäte än det nuvarande.

Av de som svarande på enkäten uppgav 38 procent att de arbetat vid ett annat svenskt lärosäte och 18 procent vid ett utländskt. Med tanke på de idag omfattande diskussionerna om vikten av utlandsvistelser och internationella nätverk så är den internationella mobiliteten bland unga svenska humanister låg. Relativt många, 58 procent, har emellertid angivit att de efter sin disputation har samarbetat med forskare vid utländska universitet.

Det förefaller vara något större mobilitet bland de personer som nu är verksamma vid gamla universitet, både när det gäller rörligheten i Sverige, då 40 procent vid gamla universitet har varit verksamma vid ett annat lärosäte i Sverige mot 26 procent vid unga universitet, och rörligheten utomlands där skillnaden är 21 procent mot 9 procent. En större andel män än kvinnor har arbetat vid ett annat svenskt lärosäte. Dock är det ingen skillnad mellan könen när det gäller utlandsvistelser. Det är svårt att uttala sig säkert om siffrorna kring discipliner eftersom antalet teologer/religionsvetare är så pass få i jämförelse med övriga tre ämneskategorier. Det råder ingen stor skillnad när det gäller rörlighet, vare sig nationellt eller internationellt. Det finns dock en viss tendens att fler personer inom ämnena historia och filosofi i högre grad har haft anställningar vid andra nationella lärosäten än dem som de nu är anställda vid.

Vid bägge fokusgruppsamtalen framhölls som en möjlig orsak till den bristande mobiliteten att många nydisputerade akademiker befinner sig i den period där man bildar familj. Av denna anledning väljer många att stanna kvar där man etablerat sig både privat och yrkesmässigt. Flera av dem vi talat med kan dock tänka sig kortare utlandsvistelser, dock inte under en längre period. Vid det ena fokusgrupptillfället var alla eniga om att man måste vara beredd att flytta inom landet för att få jobb.

En annan anledning till låg mobilitet som framkommit är att det upplevs som svårare att få arbete vid ett annat lärosäte. Tjänsterna upplevs innehålla höga och framför allt alltför snäva krav när det gäller meriter. Det anses vara lättare att med hjälp av etablerade kontakter hålla sig kvar vid sin institution och där försöka få en tjänst. Det blir därför naturligt att man fortsätter vid samma lärosäte, där några får forska men de flesta hänger kvar som vikarier eller timlärare. I frisvaren har en person skrivit:

Svårt att få anställning genom traditionell meritering. InLASningar dominerar.

Personer man vet fungerar handplockas. Tjänstebeskrivningar skraddarsys för den som man vill ha.

En annan person vittnar om samma företeelse:

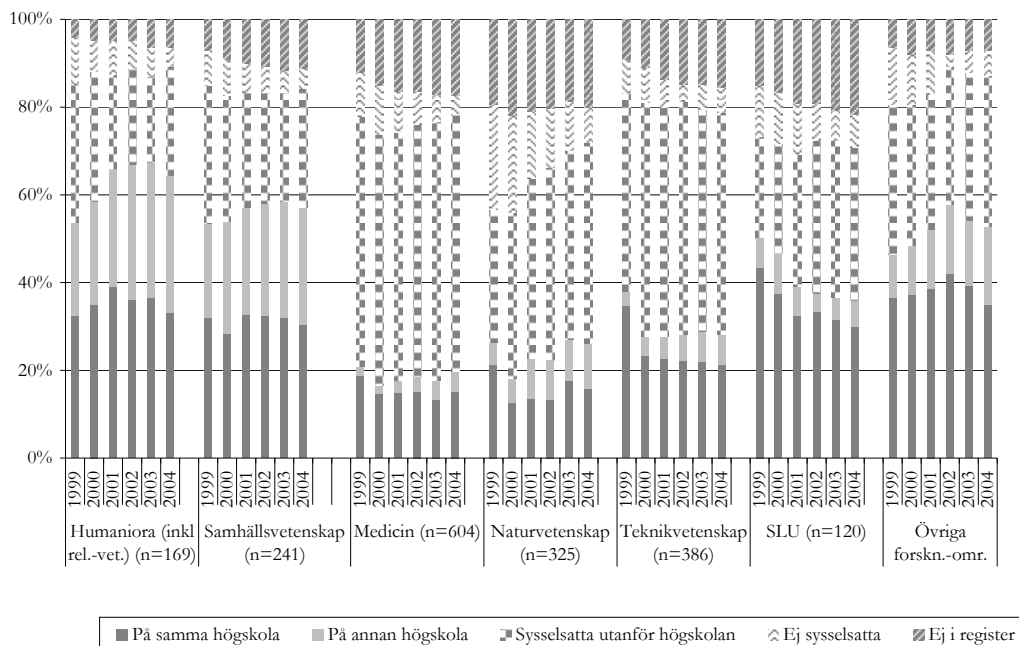
Det finns inga tjänster för disputerade att söka. Att söka i grannområden är ganska lönlöst eftersom det är nästan likadant där också. Dessutom riggas utlysningarna så att bara en viss förutbestämd person kan få en viss utlyst tjänst. Det är rätt frustrerande.

Nätverk och kontakter har stor betydelse inom akademien, liksom på den övriga arbetsmarknaden. Det är därför en framgångsrik strategi att stanna vid sin institution för att där positionera sig. Kontaktens betydelse för anställning och karriär ska dock ställas i relation till det mycket ambitiösa, hårt reglerade rekryteringssystem som finns i akademien. Tanken med ett sakkunnigssystem torde vara att man ska anställa den bästa kandidaten. Övriga ofta återfinns den personen vid det egna lärosätet. Statistik från SCB visar att 80 procent av dem som anställs som forskarassistenter har disputerat vid samma lärosäte (Befattningsutredningen 2007). Om anställningsformen biträdande lektor blir ett större inslag, och mobilitet är önskvärt, blir öppna nationella utlysningar och tillsättningar av stor betydelse.

5.4 ARBETE UTANFÖR AKADEMIN – EN MÖJLIG VÄG?

Med tanke på den hårda konkurrensen om tjänsterna vid universitet och högskolor är det rimligt att fråga sig om doktorerna övervägt att lämna den akademiska karriären. Enligt SISTER-rapporten *Den postdoktorala perioden för doktorsexaminerade läsåret 1998/99* (Anaya-Carlsson & Melin 2007) är humanister och samhällsvetare mindre benägna än forskare inom andra vetenskapsområden att lämna akademien efter disputationen.

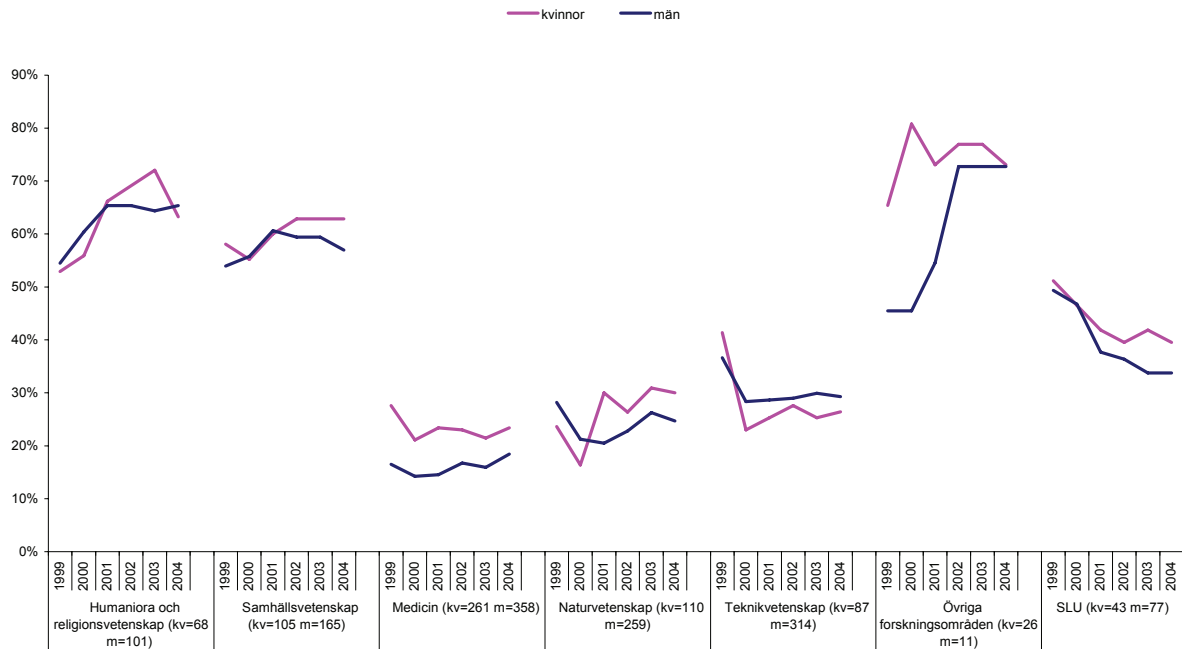
Figur 31: Andelen doktorsexaminerade från årgången 1998/1999 som är: (i) på samma högskola, (ii) på annan högskola, (iii) sysselsatta utanför högskolan, (iv) ej sysselsatta, (v) ej i register, dvs. återfinns varken i högskoleregistret eller sysselsättningsregistret.

Källa: Anaya-Carlsson & Melin (2007), s. 4.

Studien visar också att en stor del inom andra ämnesdiscipliner lämnar akademien direkt efter disputationen. Andelen humanister inom akademien ökar istället under de första åren och minskar först efter fyra till fem år.

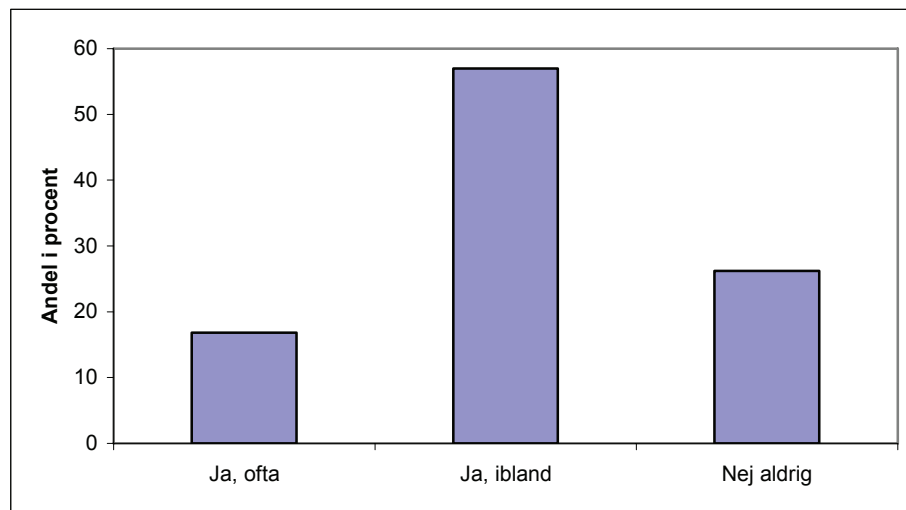
Figur 32: Kvar vid svenskt universitet i någon befattning av de sammanlagt 1985 personer som doktorsexaminerades i Sverige 98/99, uppdelat på kön, år och vetenskapsområde.

Källa: Anaya-Carlsson & Melin (2007), s. 9.

Vår studie visar att en majoritet av de nydisputerade humanisterna har övervägt att lämna den akademiska karriären, 17 procent tänker ofta på det och 57 procent ibland. 26 procent har dock uppgett att de aldrig övervägt en utomakademisk karriär. Vi ska då ha i åtanke att enkäten vände sig till dem som fortfarande arbetar inom akademin. En del kan således redan ha påbörjat en extramural karriär.

Figur 33: Andel personer i procent som har övervägt att lämna den akademiska karriären.

I denna undersökning tycks den stora majoriteten i förstone ha siktet inställt på en karriär inom akademien. Det råder ingen skillnad mellan de olika kategorierna. Utomakademiska arbetsplatser tycks bli aktuella då man konstaterat att ens karriär inom akademien har nått vägs ände. Att lämna akademien tycks för de flesta främst handla om ett nödvändigt måste för försörjning, en sista utväg snarare än en alternativ karriärmöjlighet (se också Lucas & Turner 2007). ”Anledningen till att man vill lämna akademien beror i första hand på den upplevda dåliga situationen inom akademien, och inte att arbete utanför lockar.” skriver en person i kommentarerna. En annan person menar:

Den stress och osäkerhet som den akademiska karriären innebär, samt en känsla av att det är omöjligt att få komma vidare till en FoU eller lektorat på en orimlig konkurrenssituation i mitt ämne, gör att jag – trots att jag har fått ett treårigt post-doc-anslag – ser mig om efter andra möjligheter till inkomst efter att anslaget har tagit slut.

Andra har redan delvis lämnat akademien eftersom de inte kan försörja sig tillräckligt på sitt arbete: ”Jag har förstås delvis lämnat den akademiska karriären, eftersom man måste ha andra jobb vid sidan av, som man inte är anställd på mer än 20 procent av heltid”.

Det förefaller råda en viss okunskap bland nydisputerade humanister om vad arbetslivet utanför akademien kan erbjuda. ”Var finns jobben?”, undrar en person i kommentarerna. En annan skriver ”det är tyvärr ännu svårare att få ett passande arbete utanför det

akademiska livet.” Som vi tidigare skrivit drivs många av ett stort intresse för sitt ämne och ser ingen arbetsplats som lämpar sig för just detta: ”Jag upplever dock inte att jag har någon plats att ’ta vägen’, eftersom mitt ämne svårigen går att utöva på något annat sätt än inom den akademiska världen.” Det är välkänt att humanister har en benägenhet att se värdet av studier för studiernas egen skull och för den intellektuella utmaningen, snarare än som en väg mot tydliga karriär- och framtidsmål. Att brinna för sitt ämne är givetvis en fördel om man ska bedriva forskning men det kan uppenbarligen också utgöra ett hinder när det gäller att se vad en tränad forskare kan uträtta på den utomakademiska arbetsmarknaden. Svårigheterna att se en möjlig karriär utanför akademien gör beroendet av positionen inom akademien större (jfr Schoug 2004).

Flera av fokusgruppdeltagarna berättar att de känner sig dåligt förberedda för arbete utanför akademien, ”alternativa” karriärvägar diskuteras inte i någon större utsträckning under forskarutbildningen. Att lämna akademien riskerar dessutom att bli betraktat som ett misslyckande av de seniora forskarna vid den egna institutionen. Mer kunskap om arbetssituationen utanför akademien efterfrågas, t.o.m. praktikplatser var ett förslag vid en av fokusgruppintervjuerna för att bredda perspektivet på utbildningen. Oavsett om man senare väljer en karriär inom eller utanför akademien är den erfarenheten viktig, menade man. Det handlar också om att upplysa om vilka kompetenser en humanistdoktor har. Både fokusgruppdeltagarna och personer i enkäten berättar att de sökt jobb utanför men inte fått något. Man har upplevt att arbetsmarknaden utanför akademien har bristande kunskaper om deras kompetenser och flera har en känsla av att vara överkvalificerade. Det är viktigt för både arbetsgivare och forskare att verka för en bättre kontakt mellan akademi och arbetsliv.

Det är tydligt att det finns behov av bättre yrkesförberedelse för forskarutbildade humanister. Detta är också vad Council for Science and Technology i Storbritannien har kommit fram till i en färsk rapport. Där anser man att det måste finnas ett nationellt ramverk för forskningarkarriärer, både inom akademien och utanför (CST 2007). I Sverige har Befattningsutredningen gjort en översyn av befattningsstrukturer inom akademien. Utredningens förslag om en sammanhållen karriärväg förefaller vara ett steg i rätt riktning. Ett annat förslag i utredningen är att öka rörligheten mellan akademien och det omgivande samhället. Det förefaller angeläget även för HT-området. De satsningar på tjänster inom

ABM-sektorn som gjorts av RJ och Vitterhetsakademien är mot bakgrund av detta mycket intressanta, såväl för arbetsgivare som arbetstagare. Slutligen bör nämnas den öppning som ett återinförande av gymnasielektoraten skulle innebära, både för kvaliteten i skolan och för de arbetstillfällen de skulle innebära för doktorer.

5.5 BALANSEN MELLAN OLIKA AKADEMISKA ARBETSUPPGIFTER

5.5.1 FÖR MYCKET UNDERVISNING OCH FÖR LITE FORSKNING

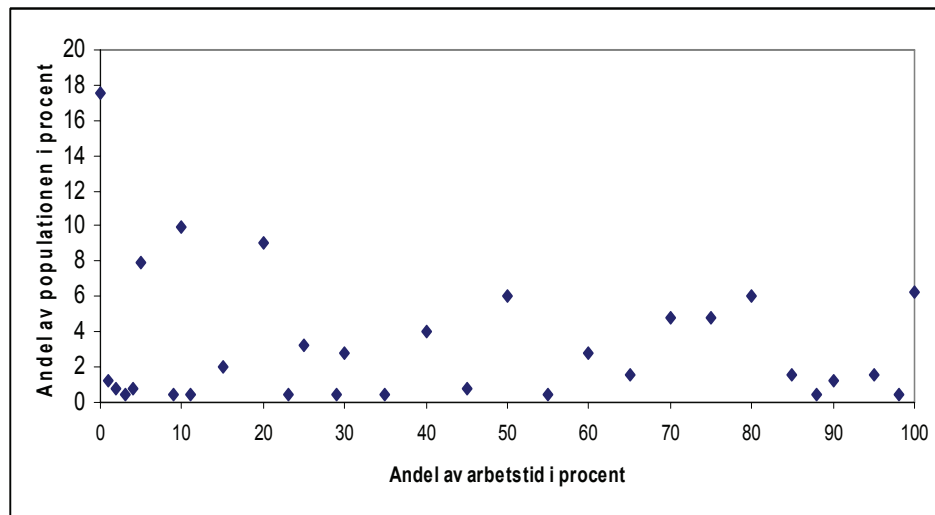
I enkäten efterfrågades såväl den faktiska som den önskade fördelningen av arbetstiden för fyra arbetsuppgifter, nämligen *undervisning inom grundutbildningen*, *undervisning/ handledning inom forskarutbildningen*, *egen forskning* och *administration/ ledningsuppdrag*. Av svaren kan vi konstatera att den huvudsakliga delen av arbetstiden läggs på undervisning på grundutbildningsnivån. Enkätrespondenterna har uppskattat att de i genomsnitt ägnar 42 procent av arbetstiden åt undervisning. Det är ingen stor skillnad i jämförelse med den genomsnittliga tiden för forskning som uppskattats av de svarande till 36 procent. Den önskade fördelningen av arbetstiden är dock en annan.

Figur 34: Genomsnittlig procentuell fördelning av faktisk och önskad fördelning av arbetstid

	Undervisning grundutb.	Undervisning forskarutb.	Egen forskning	Administration /ledningsarb.
Faktisk fördelning	42	3	36	17
Önskad fördelning	25	9	56	9
Differens	- 17	+ 6	+20	- 8

Den faktiska fördelningen av tiden som läggs på de fyra kategoriserade arbetsuppgifterna varierar kraftigt. Detta är en förklaring till den relativt höga genomsnittliga andelen forskningstid på 36 procent.

Figur 36: Spridning av den faktiska arbetstiden fördelat på forskning

Hela 17,5 procent av de svarande uppger att de inte har någon tid för forskning alls medan 6 procent forskar på heltid. Spridningen när det gäller administrativa uppgifter varierar också, dock inte i lika stor utsträckning som för undervisning och forskning. Men 43 procent lägger ingen tid alls på administrativa uppgifter och endast 10 procent arbetar med administration mer än 50 procent. Endast ett fåtal av de nydisputerade humanisterna har för närvarande eller tidigare haft ledningsuppdrag. Framst rör det sig då om uppgifter som ämnesföreläsare/programsamordnare men också projektledare och koordinator.

För det fåtal som tjänstgör på forskarutbildningen tar detta mellan 5-10 procent av den totala arbetstiden. Att verka på forskarutbildningen är attraktivt och uppfattas som meriterande. Detta är också något som flera önskar mer tid till. Kommentarer visar dock att detta kan vara svårt: ”Jag vill handleda doktorander för att meritera mig, men möjligheterna är stängda vid min institution och ledningen anser postdokarnas meritering härvidlag inte vara någon viktig fråga.”

Svaren visar att majoriteten önskar sig mer tid för framförallt forskning men också undervisning (handledning) i forskarutbildningen, och mindre tid för undervisning på den grundläggande nivån samt administrativa uppgifter än vad som nu är fallet (jfr Lucas & Turner 2007). Generellt sett önskas mer tid för forskning och mindre tid för undervisning och administration. Denna uppfattning är tydlig i såväl enkätsvaren som kommentarerna; administration, undervisning och förberedelser tar för mycket tid av det man anser borde

vara huvudsysslan, nämligen forskning: ”Undervisning och administration slukar för mycket forskningstid.”

Många uttrycker i kommentarerna ett stort missnöje och frustration över att de har för lite tid till forskning. Det handlar i stor utsträckning om att karriärmöjligheter är så beroende av forskningsresultat. Ett visst mått av strategiskt agerande är ett måste för att få forska:

Jag har gjort flera misstag i min karriärplanering. i/ Jag bytte ämne dvs. blev tvärvetenskaplig. ii/ Tog mig an studierektorskapet, flera nämnduppdrag (t ex fakultetsnämnd). iii/ Gick in och hjälpte till när andra sjukskrev sig (hm duktiga flickansyndromet) för att klara undervisningen. Svårt nu att bli docent för det finns aldrig tid för mig att forska och jag kan inte hävda mig längre i konkurrensen om externa medel. Mina jämnåriga såg till att vara deltidsarbetslösa för att skriva, forska och publicera sig. De har försökt undvika fällan ”lektorsträsket”. Smart!

En annan person vittnar om samma företeelse:

Anledningen till att jag har kunnat forska så mycket är att jag betalt för den själv genom att ha en lägre anställningsgrad och därmed få tid över till forskning. Forskning är nödvändig för att kunna stanna kvar i systemet eftersom konkurrensen om lektoraten och foass-anställningarna är så hård.

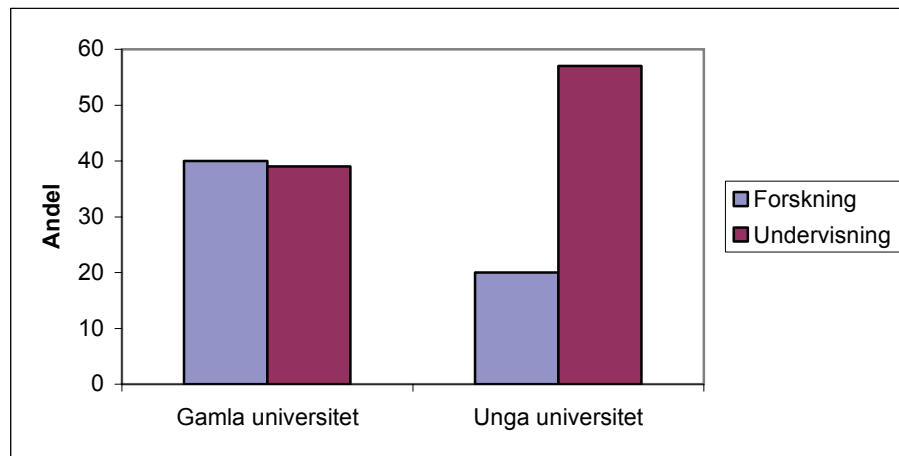
Bland de svarande i enkäten är det fyra personer som har blivit antagna till docent. För att bli docent krävs det i princip ytterligare en monografi och i vissa fall ”räcker det” med ett flertal artiklar. Många tycks dock ha svårt att finna tid till detta: ”Forskningstiden för lektorer är för lågt satt. Det tar för lång tid att docentmeritera sig om man inte sökt och fått externa medel”. En annan person skriver: ”Sanningen är ju att universitetet struntar fullständigt i om man forskar. Risker är dessutom att man blir docent och ska ha ännu högre lön. Bättre att anställa adjunkter”.

Vi har också ställt frågan om vilken verksamhet som mest präglar arbetet vid institutionen där respondenten arbetar. En majoritet av de tillfrågade, 59 procent, anser att institutionens fokus i hög grad eller i mycket hög grad är på grundutbildningen. Endast 23 procent anser att fokus i mycket hög grad eller i hög grad är på forskningen. Som vi såg i det föregående kapitlet bedrivs som regel forskning och utbildning på olika nivåer integrerat. Den

frikoppling av forskning från utbildning som är långt driven inom vissa andra vetenskapsområden är inte framträdande inom HT-området.

Det är dock en stor skillnad i den uppskattade omfattningen av forskningstid mellan unga och gamla universitet. Diagrammet nedan visar den faktiska fördelningen av arbetstiden mellan forskning och undervisning vid gamla respektive unga universitet.

Figur 35: Procentuell fördelning av arbetstiden mellan undervisning och forskning vid gamla och unga universitet.

Vår studie visar att nydisputerade humanister vid gamla universitet har i genomsnitt mer tid till forskning och mindre tid till undervisning än anställda vid unga universitet. I övriga kategorier, det vill säga undervisning på forskarutbildning och administration/ledningsuppdrag är arbetstidsfördelningen jämn.

Det råder ingen större skillnad mellan disciplinerna, vare sig när det gäller faktisk respektive önskad fördelning inom forskning eller undervisning. Det finns en liten tendens att språkvetare har mindre genomsnittlig tid till egen forskning än övriga. Med anledning av den stora skillnaden i antal personer mellan disciplinerna är vi dock försiktiga i vår tolkning. Inga utmärkande skillnader kan heller anas vid jämförelser mellan män och kvinnor.

5.5.2 FÅ VILL FORSKA PÅ HELTID

”Det är forskning man utbildas för, inte undervisning”, sade en av deltagarna vid en av fokusgruppintervjuerna och de övriga nickade instämmande. De allra flesta uttrycker dock en önskan om att undervisa och grundinställningen är ett nära samband mellan

undervisning och forskning. Spridningen av den önskade arbetstiden är betydligt mer jämn än spridningen av den faktiska. Endast ca 7 procent har angett att de önskar forska på heltid och 30 procent önskar forska på halvtid. Som vi kan se i figur 33 ligger den genomsnittliga önskade forskningstiden på 56 procent. En respondent beskriver i kommentarerna: ”Att ha 20 % till forskning är nästintill meningslöst, för att kunna bedriva seriös forskning behövs minst 40-50 %.” En majoritet vill undervisa mellan 10 och 30 procent av sin arbetstid och 11 procent av de svarande önskar 50 procent undervisning. Flera önskar också att undervisningen tidsmässigt separeras så att forskningstiden blir sammanhängande. Att balansera mellan forskning och utbildning samtidigt är svårt. ”Arbetsfördelningen är flexibel – jag tar det som är akut. Oftast lider den egna forskningen till förmån för administration och undervisning”. En annan person berättar:

Undervisar man går all kraft åt till detta, i synnerhet om man har nya kurser, vilket är fallet för mig just nu, därav den höga arbetstakten. I undervisningen är andra människor beroende av en, vilket innebär att det är svårt att sätta stopp. I den egna forskningen är det bara man själv som blir lidande om man inte hinner med.

Fokuseringen på forskning är tydligt kopplad till att det är det främsta verktyget för att kunna konkurrera om tjänster och forskningsmedel. Flera studier (bl.a. Lucas & Turner 2007, Leišyte 2007) visar att forskning och undervisning allt mer separeras. Lucas och Turner visar i sin studie av nydisputerades förhållningssätt till undervisning och forskning att de flesta såg bägge uppgifterna som viktiga men eftersom forskningsmeriter är centrala för en fortsatt akademisk karriär prioriteras det. Uppfattningen tycks omvänt vara att man inte behöver vara en duktig lärare för att meritera sig. Att undervisa i stor omfattning är därför frustrerande eftersom det sätter karriären på spel. Den pedagogiska utbildning många genomgår under forskarutbildningen beskrivs i fokusgrupperna som föga betydelsefull och nedprioriterad. Bland de nydisputerade humanisterna som inte får forska blir arbetet med undervisning snarast en födkrok, ett sätt att hålla sig kvar inom akademien. Detta påpekas även i en färsk avhandling från Nederländerna (Leišyte 2007). Författaren visar med exempel från Nederländerna och England att man som nydisputerad uppvisar lojalitet gentemot enheten och håller sig kvar genom att åta sig administrativa uppgifter och undervisning.

Detta visar flera saker. För det första kan man konstatera att forskarutbildningen endast delvis förbereder för en akademisk karriär. Att som nydisputerad humanist förvänta sig att få forska en stor del av sin arbetstid reflekterar inte den faktiska situation som idag råder (jfr Bennich-Björkman 2004). Precis som tidigare diskuterats innefattar en anställning inom akademien en mängd olika uppgifter som forskning, administration, undervisning, personalfrågor, hanterande av tredje uppgiften, sökande av externa medel etc. Det är viktigt att forskarutbildningen förbereder för alla dessa uppgifter. En annan slutsats är att antalet nydisputerade vida överstiger de befintliga forskningsresurserna och post dok-tjänsterna. Antingen är det för mycket folk i systemet eller för lite pengar.

5.5.3 EXTERNA ANSLAGS BETYDELSE

Det är tydligt att doktorsexamen i rådande konkurrens inte räcker för att etablera en akademisk karriär; det krävs ytterligare meriter (Melin & Janson 2006). Ett sätt är att söka och få externa forskningsanslag. Som tidigare nämnts är det enbart omkring 5-10 procent av alla ansökningar till VR och RJ beviljas. Konkurrensen tycks för många vara bedövande: ”Jag har sökt 15 projekt det senaste året, om jag inte får något av dem så kanske jag ger upp”, skriver en nydisputerad humanist i enkäten. En annan skriver:

Detta [att söka pengar] tar OERHÖRT mycket tid – vid avslag känns naturligtvis detta som ren tidsspillan. Att disputerat är i sig ett kvalitetsbevis (eller borde vara det) och därför borde det finnas större möjligheter att få en fortsättning på karriären efter disputationen utan att ständigt behöva söka än det ena än det andra i en allt hårdare konkurrens. Dessutom är ansökningar till viss del ett vågspel – det gäller att få rätt bedömare för att en ansökan ska bli beviljad.

I genomsnitt uppskattar respondenterna att 19 dagar per år används för att söka pengar. Många uppger i frisvaren att detta varierar kraftigt beroende på ens sysselsättning. Ett flertal har angivit att de tidigare sökt många gånger och slutligen också lyckats vilket gör att de för närvarande inte söker något. I genomsnitt uppskattar man sig skriva 3,5 ansökningar som enskild sökande, ytterligare nästan två ansökningar per år som medsökande och drygt en per år som huvudsökande i grupp.

Det är ingen tydlig skillnad mellan ämnesdisciplinerna. Vid en fokusgruppintervju framfördes synpunkten att en mer ämnesindeldad tilldelning vore att föredra istället för att alla inom humaniora och teologi konkurrerar om samma medel.

Tidigare konstaterades att den genomsnittliga forskningstiden var betydligt högre vid gamla universitet än vid unga. När det gäller antal dagar som tas i anspråk för att söka medel råder dock i stort sett ingen skillnad. Vid gamla universitet lägger man i genomsnitt drygt 18 dagar på att söka externa medel och vid unga universitet nästan 20 dagar. Vi har också sett att tilldelningen av externa medel är betydligt större till gamla universitet än till dem som i denna studie kategoriseras som unga universitet.

Värdet att kunna dra till sig externa medel är stort, vilket även diskuterades i det förra kapitlet. Det är genom anslag eller forskarassistenttjänst som man etablerar sig på fältet. Finansiärernas betydelse för den fortsatta forskarkarriären är därför i många fall avgörande. Den akademiska miljön är, och måste vara, en elitistisk meritokrati där pengar i en allt mer ökad utsträckning fördelas efter kvalitet och framgång. När pengar konkurrensutsätts blir de också en symbol för att identifiera kvalitet och framgångsrika miljöer. Inom humaniora är forskarna dock många i förhållande till de externa medlen: ”Det finns få att söka och chanserna är utomordentligt små, så ofta känns det mer fruktbart att ligga hemma och sparka sig trött”, som en respondent uttryckte det. Antalet finansiärer är inte heller stort. Enkätresultaten visar att det påverkar de nydisputerades välbefinnande. Personer som har angett att de trivs ”mycket dåligt”, ”ganska dåligt” eller ”varken eller” har angett fler dagar för att söka medel än de som trivs ganska bra eller mycket bra. Den ”missnöjda” kategorin söker i genomsnitt 30 dagar per år i jämförelse med dem som anser sig nöjda med sitt arbete vilka i genomsnitt använder 17 dagar per år för att söka anslag.

5.6 HUR BEDRIVS FORSKNINGEN?

5.6.1 INDIVIDUELLT ARBETE MED ÖNSKAN OM MER SAMARBETE

Som vi såg i det förra kapitlet är en koncentration av forskningsresurserna till vissa miljöer vanliga strategier vid lärosätena. Såväl nationellt som internationellt är en kollektivering av arbetet en utveckling som uppmuntras av både politiker och forskningsfinansiärer. Även inom discipliner där den individualistiska traditionen är stark tycks detta inslag få fäste (Melander 2006). Hur mottas denna nya trend bland de nydisputerade humanisterna? Är

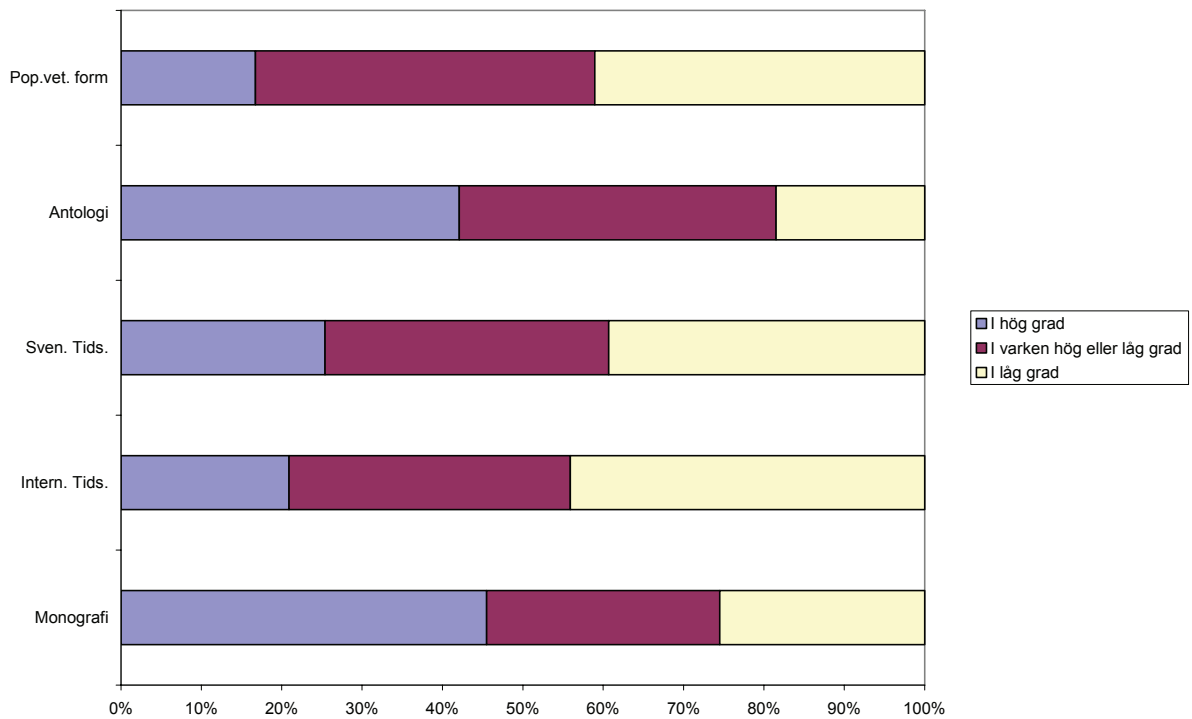
det något som påverkar deras sätt att arbeta? Vid en första anblick är svaret ”nej”, 86 procent av de personer som besvarat enkäten anser att det individuella arbetet karakteriserar deras arbetsklimat. Hela 84 procent uppger också att de publicerar individuellt i hög grad eller i mycket hög grad. Det är en liten tendens att kategorierna språkvetare samt män skriver ensamma i lägre grad. Det råder ingen skillnad mellan gamla och unga universitet. Endast 34 procent har dessutom svarat att deras arbetsklimat präglas av samarbete och 25 procent av tvärvetenskapliga samarbeten.

Kommentarerna i enkäten visar dock att många av respondenterna efterlyser mer gränsöverskridande samarbete, såväl geografiskt som ämnesmässigt. Flera efterlyser tvärvetenskapliga samarbeten och samarbete i mindre grupper i högre grad än sina seniora kollegor. Vid ett fokusgruppsamtal betonades vikten av att initiativet kommer underifrån och bygger på fruktbara idéer där ett samarbete mellan flera forskare kan löna sig bättre än det enskilda arbetet. Det är dock fortfarande många forskare som anser att det individuella arbetssättet genererar bäst forskning och att de sakkunniga inom ämnet främst premierar insatser av detta slag. Trots att man som nydisputerad humanist önskar mer av samarbeten i större projekt är det också viktigt att ens arbete blir erkänt av kollegorna inom disciplinen. I vissa fall står ämnets normer i motsatsställning till lärosätets riktlinjer och strategier. Att ingå i tvärvetenskapliga samarbeten är således inte helt oproblematiskt ur karriärsynpunkt, något som bland annat har visats i utvärderingen av Institutionen Tema vid Linköpings universitet (Högskoleverket 2006b) och diskuterats under besöken vid UC Berkeley och Stanford University.

5.6.2 MONOGRAFIER PÅ SVENSKA DOMINERAR

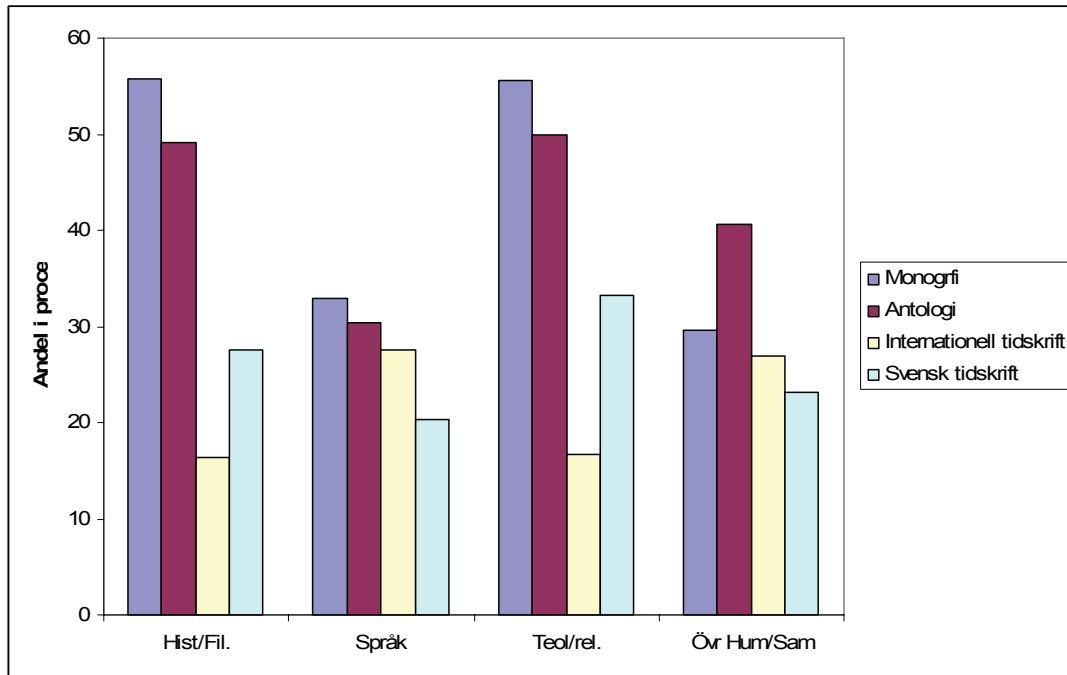
Enkätsvaren visar att publicering i form av monografier och antologier fortfarande dominerar humanistisk forskning. Hela 46 respektive 42 procent uppger att forskningsresultaten i hög grad publiceras i dessa former. Detta är att jämföra med de 21 procent som angivit att de företrädesvis publicerar sin forskning i internationella tidskrifter.

Figur 37: Fördelning av vilka publikationsformer nydisputerade humanister företrädesvis publicerar sig i.

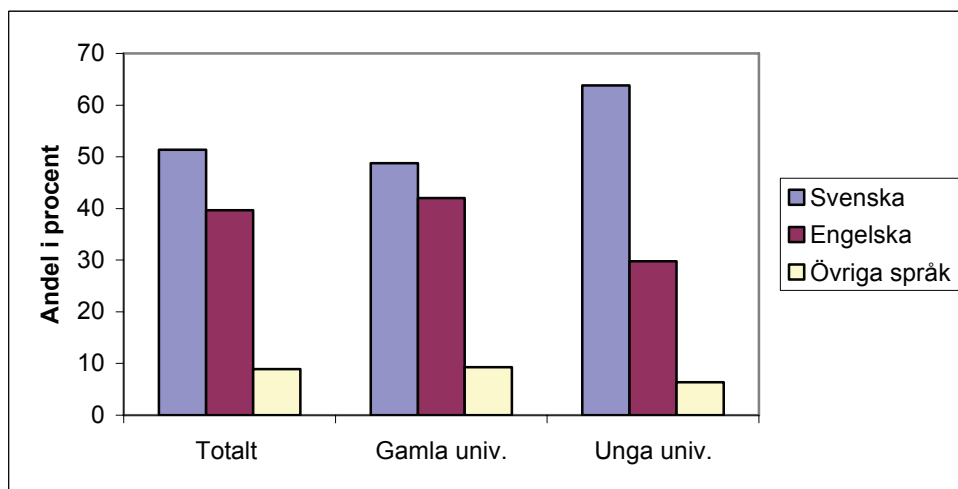
Det finns givetvis stora skillnader mellan disciplinerna. Diagrammet nedan visar bland annat att disputerade inom historisk-filosofiska ämnen i större utsträckning föredrar monografier och antologier medan språkvetare i störst utsträckning publicerar i internationella tidskrifter. Siffrorna bör dock betraktas med stor försiktighet eftersom det råder stor skillnad i antal mellan disciplinerna.

Figur 38: Publikationsformer nydisputerade humanister föredrar fördelat på discipliner.

En viss skillnad kan också avläsas mellan unga och gamla universitet där en tendens är att anställda vid gamla universitet föredrar att publicera sig i svenska tidskrifter i högre grad än anställda vid unga universitet. Drygt hälften av dem som har besvarat enkäten har uppgett att de föredrar att publicera sig på svenska. Engelska är också mycket vanligt, hela 40 procent har angivit att det är det språk man föredrar framför andra.

Figur 39: Procentuell fördelning av vilket språk nydisputerade humanister företrädesvis skriver på.

Vid de unga universiteten föredrar 64 procent att skriva på svenska och 30 procent på engelska. Fördelningen är betydligt jämnare vid gamla universitet: 49 procent föredrar det svenska språket medan 42 procent föredrar engelska. I övrigt är resultaten vad gäller publiceringsform mycket lika mellan unga och gamla universitet. Många anger i kommentarerna att de gärna skriver på både svenska och engelska.

Det är tydligt att ämnesmässiga traditioner har stort inflytande på nydisputerades arbete. Endast 19 procent anser att deras sätt att publicera skiljer sig i hög grad eller mycket hög grad från de seniora kollegornas. Endast 26 procent anser dessutom att deras sätt att arbeta skiljer sig. Flera respondenter kommenterar emellertid att de, liksom sitt arbetssätt, vill förändra sitt sätt att publicera. Andra undersökningar visar att svenskan inte längre dominerar lika påtagligt inom humaniora. Från 1970-talet till början av 2000-talet har andelen engelskspråkiga doktors- och licentiatavhandlingar ökat från 19 till 32 procent (Isaksson 2008, s. 12). Fler vill författa artiklar kollektivt och för internationella tidskrifter. Detta är ytterligare en bekräftelse på att många nydisputerade humanister nu påverkas av de förändringar som sektorn står inför. ”Jag tycker att vi är i en omställningsfas från att ha publicerat oss på svenska i böcker och antologier till engelska internationella tidskrifter. Det senaste året har majoriteten av det jag gjort varit på engelska.” En annan skriver:

Mina kollegor publicerar sig sällan internationellt, och nästan aldrig i refereebenämnda tidskrifter vilket jag har gjort ett par gånger och strävar efter att fortsätta med. Denna publicering är inte meriterande eftersom de som bedömer aldrig har gjort det själva. Det finns heller inga möjligheter inom institutionen att diskutera hur man kan utveckla denna publicering eftersom intresset för den är synnerligen lågt (och ibland närmast hånfullt spydigt).

Monografier och antologier har länge varit den dominerande publiceringsformen inom humaniora, både i Sverige och i andra länder. I länder som England, Finland och Nederländerna är finansieringen prestationsbaserad i olika hög grad. En finsk studie (Pasanen et al. 2007) visar ämnestraditionernas påverkan på publiceringar. Studien visar att artiklar är minst vanligt förekommande inom humaniora (utgjorde 11 procent av alla artiklar som de studerade) och att man istället i huvudsak publicerar i form av monografier eller antologier. Dock har man i Finland märkt att tidskriftsartiklar ökar på bekostnad av monografier. Detta förefaller bli allt viktigare vid fördelning av anslag och vid anställning.

Det är också mest vanligt bland humanister och samhällsvetare att man publicerar sig nationellt.

Det är mycket som nu pekar på en mer prestationsgrundad tilldelning av medel där ökad internationell synlighet och både kvalitativa och kvantitativa beräkningar av publikationer får en allt större betydelse. Ett flertal respondenter har angett i kommentarerna att de föredrar att nå ut med sin forskning genom konferenser, både nationellt och internationellt. I dessa fall utgörs publikationerna framförallt av antologier eller genom artiklar.

Jag etablerade under min doktorandtid kontakt med andra forskare och doktorander i och utanför Sverige då jag på eget initiativ deltog i en massa konferenser och presenterade avhandlingskapitel kontinuerligt. Detta var inte vanligt hos oss. Här brukar man skriva sin monografi, ensam på sin kammare.

Som vi kunde se i delstudie två blir internationalisering av forskning allt mer prioriterad. Av de nydisputerade humanisterna som besvarat enkäten tycker hela 70 procent att arbetsklimatet *inte* präglas av internationalisering i någon stor utsträckning. I fokusgrupperna fanns blandade uppfattningar om hur relevant en internationell spridning är för just deras ämnesområde. Vissa anser att ämnet ”till sin natur” är nationellt betingat. Många väljer också att skriva på svenska eftersom det är det språk man har lättast att uttrycka sig på. Det är tydligt att det handlar om hur väl förtrogen man är med ett språk. De som är mer positiva till att skriva på ett annat språk och således publicera sig internationellt menar också att det är så man arbetar inom sitt ämne. Avhandlingen skrevs på engelska (eller ett annat språk) och så har arbetet fortsatt. ”För forskning inom humaniora är språket en viktig del i förmedlingen. Att skriva på ett annat språk innebär att man tappar en del av förmedlingen.”, skriver en av enkätens respondenter.

Behovet av att uttrycka sig korrekt är stort, vilket påverkar viljan att publicera sig på ett annat språk. Det bygger på att man kan få hjälp med språkgranskning eller ibland översättning av texterna. Sådant kräver dock ekonomiska resurser, vilket en del upplever som ett hinder. Ofta sammankopplas vanan att publicera sig internationellt och på andra språk med olika ämnen. Det är i vår studie svårt att avgöra detta. En tendens är att det svenska språket är mest vanligt inom de historisk-filosofiska ämnena. Det finns också en tendens att man inom språken är mer benägen att publicera sig på andra språk än svenska

vilket är föga överraskande. Inom språken råder säkerligen skillnader beroende på vilket språk det gäller, dock är det inget som går att avläsa av denna studie. Det finns även stora skillnader även inom de kategoriseringar som vi gjort. Exempelvis har man inom filosofi ofta engelska som första språk och tidigt uppmuntras man att bedriva forskning vid utländska lärosäten. Ämnet historia beskrivs däremot som nationellt eftersom forskningen oftast fokuserar på svenska förhållanden och därav är intressets räckvidd begränsat.

Skriver på svenska därför att jag ser att historieämnet i första hand har en kulturvårdande funktion i vårt förhållande till vårt förflutna, samt därför att jag med det svenska språket bättre kommer åt svenska förhållanden.

Flera uttrycker också att man som humanistisk forskare har till uppgift att vårda och utveckla det svenska språket och kulturen. För var, om inte i Sverige, skulle man annars bedriva forskning om svenska förhållanden samt utveckla och upprätthålla det svenska språket? Många av dem vi talat med är också positiva till att skriva för en utomakademisk publik, men eftersom det inte är något som är meriterande prioriteras det inte alltid. Endast 25 procent anser att de uppmuntras att skriva populärvetenskapligt och inte mer än 1,5 procent att de premieras för det.

5.7 SAMMANFATTNING

Denna delstudie bygger på en enkätundersökning av nydisputerade humanister, närmare bestämt personer som har disputerat mellan 2002 och 2006 och som vid undersökningstillfället hade en anställning vid något av de här aktuella universiteten (UU, LU, SU, GU, UmU, KaU, VxU, OrU och MiU). Studien syftar till att undersöka nydisputerades arbetssituation och förutsättningar/möjligheter till forskning och meritering.

En stor majoritet av de personer som har besvarat enkäten, hela 86 procent, har angivit att de trivs med sitt arbete. Detta är dock ett resultat som ska ställas i relation till den negativa bild som målas upp i många av de övriga enkätsvaren och också allt den i den rikliga mängden kommentarer som lämnats. En förklaring som framkommit när vi diskuterat detta med personer i sektorn är att det handlar om att arbetet i sig är stimulerande, men det är systemet och arbetsvillkoren som anses ohållbara. Mer än hälften har visstidsanställningar och deltidsarbeten vilket skapar en otrygg situation. Upplevelsen av

brist på tid för forskning, och istället alltför mycket undervisning och administration, skapar frustration eftersom forskning i så hög grad är nyckeln till framgång. Utan tid för forskning är det svårt att kunna konkurrera om forskningsmedel, utan forskningsmedel är det svårt att bedriva forskning och utan forskning finns få möjligheter till meritering.

Våra resultat visar att den genomsnittliga faktiska tiden för forskning är 36 procent (anställda vid gamla universitet har mer forskningstid än anställda vid nya). Det råder dock stor variation bland de svarande, vilket är viktigt att ha i åtanke. En relativt stor andel, nästan 20 procent, forskar inte alls. Ett annat intressant resultat är att få vill forska på heltid. De flesta vill undervisa, men inte så mycket, förslagsvis 25 procent. Undervisningens nedprioriterade ställning inom den akademiska karriären blir dock tydlig i denna studie. Detta är en olycklig utveckling som kan jämföras med UC Berkeley och Stanford University där prestationerna i både undervisning och forskning är viktiga för karriären. Vikten av sammanhängande forskningstid betonas även vid dessa lärosäten. Tiden riskerar annars att ätas upp av undervisning och administration, som nästan alltid har snävare tidsramar.

Enkätstudien visar också att knappt 40 procent tidigare har haft anställning minst tre månader vid ett annat svenskt lärosäte. Detta får anses vara en relativt hög siffra. Däremot är den internationella mobiliteten relativt låg, 18 procent. Orsaken till detta som uppgivits på flera håll är att man skaffat familj som gör det svårt att flytta (framförallt internationellt). En annan orsak är att det råder stor konkurrens om de få tjänster som finns. För att hävda sig i konkurrensen är man beroende av kontakter. Av denna anledning är det lättare att hålla sig kvar vid sin institution och positionera sig där. Att bli en framgångsrik humanistisk forskare inom akademien kräver ett strategiskt sinne med förmåga att dra till sig ekonomiska resurser från olika externa parter samt att samarbeta och skapa kontakter. Beroendet av seniora kollegors välvilja och framgångar är stort och det är viktigt att alliera sig med rätt personer för att komma fram. Vissa respondenter talar till och med om ”feodala” strukturer.

Studien visar också att forskningen inom humaniora i hög grad präglas av individuell arbete. Många anger att de i stor utsträckning arbetar och publicerar sig på samma sätt som sina seniora kollegor. Enkätkommentarerna vittnar dock om en önskan att bli mer

internationell, att skriva mer i tidskrifter och att samarbeta mer med andra forskare i tvärvetenskapliga projekt. I fokusgrupperna vittnar man också om en ökande medvetenhet om vilka tidskrifter och förlag som ger *impact* etc. Många av dessa önskemål ligger i linje med de lärosätesstrategier som vi studerat i det föregående kapitlet.

6 HUMANISTISK FORSKNING I FÖRÄNDRINGENS TIDEVARV – AVSLUTANDE KOMMENTARER

6.1 PENGAR OCH HUMANIORA

Hur ser resursläget ut för humanistisk forskning? Vi har konstaterat att intäkterna för forskning har ökat stadigt fram till år 2003, därefter viker kurvorna nedåt främst beroende på att de externa anslagen har minskat. Diskussionen om den humanistiska forskningens ekonomiska urholkning är som vi sett befogad. De totala resurserna har inte bara minskat i absoluta tal, statsanslagen har inte heller räknats upp i samma takt som kostnadsökningarna.

I jämförelse med andra områden utgör de direkta statsanslagen för forskning en stor del av forskningsintäkterna inom humaniora och teologi, ca 65 procent. Det är nästan 20 procentenheter mer än genomsnittet. Det är också påfallande hur dominerande VR och RJ är som externa anslagsgivare. Det är ett välkänt problem bland aktörerna att antalet finansiärer är få, och stora ansträngningar görs för att öka skaran. Som det uttrycks av Stockholms universitet: ”Den externa finansieringen av fakultetens forskning bör öka. En grupp utses med uppdraget att inventera möjligheterna att få ekonomiskt stöd till humanistisk forskning från andra externa finansiärer än forskningsråd och stiftelser”. En extern finansieringsaktör som nu i större utsträckning har öppnat sig för humaniora är KK-stiftelsen som beslutat att satsa på forskning inom området. Satsningen ”Utökad samproduktionskompetens” ska främja samarbete mellan näringsliv och humaniora och samhällsvetenskap inom högskolan.

Koncentration av resurserna och profilering av verksamheten har efterlysts från ett flertal tunga instanser i sektorn. Detta innebär också en förstärkning av ledarskapet, främst på dekan- och rektorsnivåerna. I de förslag som lämnats av resursutredningen (RUT 2) ingår att lärosätena tydligare ska kunna styra över de direkta statsanslagen. Den utvecklingen har dock redan börjat. Ett tydligt resultat av studien är att det sker en ökande styrning av fakultetsanslagen. Även om merparten av pengarna går till den genom avtal reglerade forskningstiden för lärare har samtliga universitet som ingår i vår studie inslag av prestationsbaserad tilldelning och prioriterar att ge resurser till vissa miljöer.

Samtliga universitet har som målsättning att öka de externa anslagen. Men konkurrensen är hård och att skriva framgångsrika ansökningar tar mycket tid. Mediantiden i vår undersökning av nydisputerade humanister var 19 dagar. Inte minst EU-ansökningar anses vara så komplicerade att många avstår helt från att söka. Det kan därför behövas olika insatser. Ett sätt är att ge tid till forskare för att skriva ansökningar, ett annat att utveckla incitament för att lämna in ansökningar (oavsett om de blir beviljade eller inte), ett tredje är att skapa ett bättre administrativt stöd för den ekonomiska hanteringen av beviljade anslag. Flera universitet har exempelvis anställt forskningssekreterare som ska underlätta arbetet med ansökningar till externa finansiärer.

6.2 HUMANISTISK FORSKNING OCH KVALITET

Stor möda läggs nu på att finna ut hur man bäst bedömer kvaliteten i humanistisk forskning. Det troliga är att vi i Sverige, liksom i stora delar av Europa, får ett nytt resursfördelningssystem som tar sin utgångspunkt i en bedömning av presterade resultat under den närmast föregående perioden. Resursutredningens förslag, inspirerat av det brittiska *RAE*, är ett cykliskt system i vilket resursfördelningen delvis vilar på resultatet av utvärderingar. Den stora frågan är hur bedömningen ska göras och av vem. Sektorn befinner sig visserligen i väntans tider men vårt intryck är också att lärosätetsledningarna satsar stort på förberedelser. Alla vill ha en bra startposition när det nya loppet startar.

Gemensamt för alla de studerade universiteten är en ökande medvetenhet om hur publiceringsmönstren ser ut. Samtliga publikationer ska noggrant rapporteras in till respektive universitets databas, därtill uppmanas institutionerna att ta fram publiceringsstrategier. Fakultetsledningarna vill, varsamt, uppmuntra publicering på ett så synligt sätt som möjligt, inte minst internationellt. Det betonas att stor hänsyn ska tas till ämnesmässiga särdrag. Icke desto mindre är det tydligt att om målet är att bli internationellt ledande duger det inte att enbart skriva på svenska. Många tror att bibliometriska instrument kommer att bli verklighet även för humanioras del, och då gäller det som någon uttryckte det: "att inte sticka huvudet i sanden". Några av de nydisputerade forskarna bekräftar även att dessa signaler nått ut i organisationerna. Det finns många tecken på att publiceringen inte bara ökar, den blir också alltmer strategisk. En trend är att flera universitet anställer egna bibliometriker som har till uppgift att bevaka den utvecklingen.

Externa medel är ett viktigt kriterium vid prestationstilldelning av fakultetsmedel, kanske det viktigaste. Det bygger på tanken att om man har lyckats få stöd för sin projektidé från en extern finansiär i rådande konkurrens är projektet också värt stöd från lärosätets sida, antingen under projekttiden eller efteråt. Detta kräver givetvis att systemen för granskning är väl fungerande och inte minst att de har legitimitet bland forskarna. Bland lärosätenas chefer är tilltron till forskningsfinansiärernas sakkunniggranskning av forskningen överlag hög. Det är det viktigaste kriteriet för prestationsbaserad resurstilldelning. HS-området på Vetenskapsrådet arbetar med en undersökning av hur forskarna uppfattar det nuvarande ansökningsförfarandet. De preliminära resultaten av den studien pekar på några intressanta saker. På frågan om förtroendet för systemet var det knappt 20 procent av de sökande som inte fått medel som hade stort eller mycket stort förtroende för systemet. Det kanske inte är helt överraskande, men mer tankeväckande är att endast drygt 50 procent av dem som fått pengar hade kryssat i samma alternativ. Det stora förtroende som visas ansökningsproceduren vid VR från vissa håll i systemet motsvaras således inte fullt ut av de sökande forskarna.

Uppsala universitet och Lunds universitet har tagit initiativ till stora utvärderingar, i vilka all forskning genomlysas med beprövade metoder: expertpaneler, självvärderingar, bibliometri etc. Resultaten av utvärderingarna, som är tänkta att vara återkommande, kommer att ligga till grund för den interna resursfördelningen de närmaste åren. Det är intressant att notera att dessa två lärosäten tidigare i ringa utsträckning ägnat sig åt prestationsbaserad tilldelning av medel på fakultetsnivå. Kanske är det så att det vid dessa universitet krävs universitetsgemensamma övningar för att man ska kunna fatta prioriteringsbeslut.

Det framträder huvudsakligen två olika personalstrategier för att höja kvaliteten. Ofta används båda två. Den ena kan beskrivas som den individuella strategin. Den bygger på att man ger befintliga duktiga forskare tid för forskning eller rekryterar personer, oftast professorer, med internationell ryktbarhet och bevisad förmåga att attrahera externa medel. Den andra strategin är den kollektiva: koncentration av resurserna och kraftsamling i större forskningsmiljöer, inte sällan tvär- eller mångvetenskapliga. Ofta används bägge strategierna vid lärosätena, dock med en viss skillnad mellan de äldre och de yngre universitetet. De yngre har varit betydligt mer benägna att koncentrera sina forskningsresurser än de äldre. Hur framgångsrika dessa strategier är avgörs givetvis både

av hur finansieringslandskapet ser ut och vad man själv vill uppnå. Det beror också på vad man har för utgångsläge. Att döma av hur de externa anslagen fördelats mellan lärosätena verkar den individuella strategin vara väl så framgångsrik som den kollektiva. Huvuddelen av forskningsanslagen ges ju fortfarande till individuella forskare.

Finansiärernas roll som strategiska aktörer är dock viktig. Vårt intryck är t.ex. att introduktionen av Linnéanslag och programsatsningar har påverkat lärosätenas strategier i hög grad. Av allt att döma kommer externa medel att fortsatt spela en mycket viktig roll. Med resursutredningens förslag handlar det om 20 procent av de kvalitetsprövade medlen, med andra modeller ännu mer (jfr Lindegren 2007). Ökningen av FoU-medel i regeringens budgetproposition för 2008, 300 miljoner kronor, fördelas enligt VR:s fördelning av forskningsmedel (Regeringens budgetproposition 2007/08:1). Detta kommer att innebära fler ansökningar om externa medel, inte minst till VR (jfr Sastry & Bekhradnia 2005). Det i sin tur bygger på att finansiärerna inte ändrar inriktning, utan premierar en sådan grundforskning att alla har möjlighet att söka.

6.3 HUMANISTFORSKARNAS VILLKOR

Antalet universitetslärare har ökat kraftigt sedan millennieskiftet, allra mest har kategorierna professorer och lektorer ökat. När vi har frågat vad som utgör huvudproblemet för svensk humanistisk forskning har vi ofta fått till svar att det finns för mycket folk i systemet i förhållande till de tillgängliga ekonomiska resurserna. Vi befinner oss i ett demografiskt läge där i skrivande stund ett antal faktorer sammanfaller: många doktorer har examinerats medan antalet forskarstuderande och studenter har minskat. Man kan på ett sätt säga att humanistisk forskning lider av ett lyxproblem: ett överskott av högt kvalificerade universitetslärare konkurrerar om krympande resurser.

De nydisputerade har vädrat många negativa synpunkter på ledarskapet i akademien, som man menar inte förmår hantera kompetensförsörjningen på ett tillfredsställande sätt. Det nuvarande resurstilldelningssystemet ställer förvisso krav på elasticitet i bemanningen; studenttillströmningen avgör inkomsternas storlek liksom externa forskningsanslag. Det behövs ett ”dragspel” har det påpekats. På sina håll verkar dock omfattningen av personal så stor, och med en så stor uttunning av tjänstgöringen, att vi hört begreppet ”värmestuga” användas. Godtycklighet, brist på transparens, nepotism och feodala strukturer är andra

beskrivningar av arbetssituationen som framkommer i enkätmaterialen. Det finns bl.a. en stark misstro bland de nydisputerade forskarna mot hur tjänster lyser ut och tillsätts, t.ex. inlasningar och ”riggade” annonser.

De som ska inleda sin forskarkarriär ska igenom ett nålsöga. En ökning av nydisputerade har inte följts av en ökning av postdoktorala tjänster. Det finns mycket få forskarassistenttjänster och anställningsformen biträdande lektor har inte slagit igenom. Få ansökningar blir beviljade. På flera håll har det påpekats att avsaknaden av framtidsutsikter och tydliga karriärvägar utgör ett problem för nydisputerade akademiker. Här utgör Befattningsutredningens förslag om ett sammanhållet, *tenure track*-system en förhoppning inför framtiden. Vad som är intressant att notera från vår studie är nämligen att även de som har forskningspengar, eller innehar attraktiva forskarassistenttjänster, är tämligen pessimistiska inför framtiden. Vissa har hänvisat till en allmän anda bland humanister, men det handlar också om hur mellan- och topp-tjänsterna inom akademien betraktas. Det är få som anser att lektorat är en attraktiv tjänst med nuvarande villkor, knappast heller befordrad professor.

När det gäller topp-tjänsten i akademien – professor – kan man beskriva nuläget som ett formativt moment. Många professorer går i pension de närmaste åren. Hur kommer villkoren att se ut för deras efterträdare? Om de efterträds, vill säga. En pensionerad ämnesföreläsare innebär en möjlighet till omprioriteringar av verksamheten. En del lärosäten ersätter sina av regeringen utsedda professorer med befordrade ”egna produkter”. Andra utnyttjar tillfället till att rekrytera internationellt högtstående forskare. En högst trolig effekt av ett nytt resurstilldelningssystem som bygger på kvalitetsbedömningar är en mer aktiv rekrytering, t.o.m. *headhunting*. I England är det ett välkänt fenomen att man toppar laget inför de återkommande utvärderingarna av forskning.

Vi har noterat ett ökande tryck på professorerna från lärosätenas sida, vilket bland annat åskådliggörs i detaljerade arbetsbeskrivningar som uttrycker vilka förväntningar som finns. Enkelt kan det beskrivas som att professorerna i allt större utsträckning ska vara entreprenöriella. Det innebär att fler professorer kommer att söka externa anslag, både till sig själv och till andra. De förväntas också ta ett större ledningsansvar för forskningen. Trycket på professorerna kommer dock inte bara från ledningen utan också från de juniora

kollegerna. Av en del enkätkommentarer att döma förväntar sig en del nydisputerade att handledaren ska fortsätta att ta ansvar för forskarens försörjning.

Av alla dem som har disputerat under 2000-talets första år är det många stannar kvar inom akademien och konkurrerar om samma medel. Det kan antingen beskrivas som att det har varit en överproduktion av doktorer inom det humanistiska området, eller som att dessa doktorer inte funnit någon plats på den utomakademiska arbetsmarknaden. Det är framförallt ”*push*-faktorer”, det vill säga ett missnöje som driver personer bort från akademien, snarare än ”*pull*-faktorer”, det vill säga att arbetsmarknaden utanför attraherar. Detta trots att många tycks uppleva sig ha dåliga framtidsutsikter inom akademien. En förklaring är ett brinnande intresse för sitt forskningsämne, en annan brister i förberedelserna inför andra karriärer än den som forskare. Den intressanta frågan, som bör diskuteras, är vad som är universitetens ansvar och vad som är individens. Visst kan universitetet bli bättre på att upplysa om den utomakademiska arbetsmarknaden men ansvaret måste ändå till slut vara den enskilde doktors.

REFERENSER

INTERVJUER

Humanistiska fakulteten vid Stockholms universitet (2007-11-09), Medverkande: Peter af Trampe (kanslichef), Gunnar Svensson (dekanus) och Astrid Söderbergh Widding (prodekanus)

Estetisk-filosofiska fakulteten vid Karlstads universitet (2007-11-08), Medverkande: Kerstin Norén (rektor), Anders Arnqvist (vicerektor), Cristina Grenholm (dekan), Bengt Novén (utbildnings- och forskningsamordnare Interdisciplinära studier av barn och barndom), Karin Bodland-Johnsson (utvecklingsledare Skapande centrum), docent John Sundholm, lektor Conny Mithander, lektor Adrian Velicu, docent Maria holmgren Troy (samtliga fyra Minnesgestaltning).

Språkvetenskapliga fakulteten vid Uppsala universitet (2007-12-07), Medverkande: Anna Sågvall-Hein (dekanus), Henrik Williams (prodekanus), Lars Hagborg (utbildningsledare), Monica Blom (avdelningsdirektör).

Historisk-filosofiska fakulteten vid Uppsala universitet (2007-12-07), Medverkande: Alberto Tiscornia (utbildningsledare), Monica Blom (avdelningsdirektör).

Teologiska fakulteten vid Uppsala universitet (2007-09-10), Medverkande: Sven-Erik Brodd (dekanus), Mikael Stenmark (prefekt), Thomas Ekstrand (utbildningsledare)

DOKUMENT FRÅN LÄROSÄTENA

Uppsala universitet

Forsknings- och utbildningsstrategier för Uppsala universitet 2009-2012, (2007-12-17) UFV 2007/607.

KoF 07. Quality and Renewal 2007. An Overall Evaluation of Research at Uppsala University, Uppsala universitet.

Lindegren, J. (2007) *Konkurrensutsatta fakultetsanslag eller om forskningens kvalitet*, PM 2007-12-04, Uppsala universitet.

Verksamhetsplan för budgetåret 2007, Historisk-filosofiska fakultetsnämnden (2006-12-12).

Verksamhetsplan 2007 – Teologiska fakulteten, Fastställd av teologiska fakultetsnämnden (2006-12-12) Dnr TEOLFAK 2006/75.

Verksamhetsplan 2008 – Språkvetenskapliga fakulteten, Fastställd av språkvetenskapliga fakultetsnämnden (2007-12-06), Dnr SPRÅKFAK 200793.

Verksamhetsplan 2008 – Historisk-filosofiska fakulteten, Fastställd av historisk-filosofiska fakultetsnämnden (2007-12-11), Dnr HISTFILFAK 2007/56.

Lunds universitet

Angående förfrågan från SISTER (Svar på frågeutskick 2007-09-16).

Fördelning av fakultetsmedel vid HT-området, Svensson, J (2004-11-24).

Förslag till planering, organisation, finansiering och uppföljning av forskning vid HT-området, (april 2007).

Projekt för universitetsgemensam kvalitetssäkring av forskningen vid Lunds universitet (2007-05-24) Rektor, Dnr RÄ 2007/150.

Personalpolitiskt handlingsprogram för HT-området, 2007-2011 (u.ä).

Jonsson, I et al (2004) *Rapport om resultat av en utvärdering av forskning och forskarutbildning inom området för humaniora och teologi vid Lunds universitet*, (September 2004) Dnr HT B283 253/2004.

Riktlinjer för fördelning och redovisning av forskningsresurser inom HT-området (Remiss 2007-03-06) Styrelsen för humaniora och teologi, Dnr HT A9 96/2006.

Utvärdering av forskning – RQ08 (/o.o.i.s/12700 data).

Stockholms universitet

Nordin, S (2006) *Uppföljning av verksamhetsplan 2006 – Stockholms universitet*, Dnr SU 112-1936-05), Planeringsenheten Stockholms universitet.

PROTOKOLLSAKT (2006-12-12), Humanistiska fakultetsnämnden, Dnr SU-113-1023-06.

Strategier för Humanistiska fakultetens utbildning och forskning 2008-2011, Humanistiska fakultetsnämnden (2007-09-18).

Göteborgs universitet

Strategisk plan 2007-2010 för Humanistiska fakultetsnämnden.

Sörlin, S. et al. (2001) *Den humanistiska cirkelns kvadratur. Om humanioras möjligheter och framtid. Rapport från Humanistiska fakultetens nordiska bedömargrupp november 2000*, Göteborgs universitet.

Uppdrag och anslagsfördelning år 2008, Humanistiska fakulteten (2007-11-14), B1 1806/07.

Verksamhetsuppdrag – Anslagsfördelning och ekonomi 2007, Humanistiska fakulteten.

Årsberättelse 2006 – Humanistiska fakulteten (2007-01).

Umeå universitet

Förfrågan från SISTER angående delaktighet i utredning om svensk humanistisk forskning, (2007-09-24) Dnr 501-3680-07.

Linköpings universitet

Förslag till ny institutionsorganisation, Universitetsledningen (2006-10-09) Dnr LiU 141/06-10.

Om LiU:s Professorskontrakt, Millnert, M. (u.d.).

Strategi för rekrytering till anställningar som professor och universitetslektor vid Linköpings universitet 2005-2012, 2005-05-30, BESLUT Dnr LiU 1324/04-30

Karlstads universitet

Evaluering av forsknings- og forskerutdannelsevirksomheten I litteraturvitenskap ved Karlstad universitet, C 2005/174.

Filosofisk-teknisk fakultetsnämnds ämnesutvärderingar, (2005-09-22).

Filosofisk-teknisk fakultetsnämnds utvärdering av forskargruppernas verksamhet.

Genusrelationer och förändringsprosesser. Forskningsplattform 2006-2010, Centrum för genusforskning.

Ideologier i teori och praktik – En presentation av ett gemensamt tema.

Kommentarer till utvärderingen av Jämställdhetscentrum och ämnet Genusvetenskap, UFO 2009/20.

Prioriterade mål för perioden 2008-2010 (2007-05-11) Estetisk-filosofiska fakulteten.

Principer för fördelning av forskningsmedel (2007-10-03).

Research Assessment Exercise: English, Ref. Dekanusbeslut (2005-03-11) C 2005/11.

Strategi för vision 2015, Universitetstryckeriet, Karlstad 2005.

Utvärdering av Jämställdhetscentrum och Genusvetenskap vid Karlstad universitet, Friberg, T & Stenqvist, C (2004-09-20).

Utvärdering av den religionsvetenskapliga forskningsverksamheten vid Karlstad Universitet 2001-2004, (2005-08-22).

Utvärdering av verksamheten inom forskargrupp Skapande centrum vid Karlstads universitet, Eldénus, M, Göteborg 10/10 2004.

Verksamhetsplan för Karlstads universitet 2006-2009.

Verksamhetsplaner för fakultetens avdelningar, (2007-10-17).

Vision 2015, Universitetstryckeriet, Karlstad 2005.

Mittuniversitetet

Redovisade svar på SISTERS frågeskick, Institutionen för humaniora (2007-09-30).

Växjö universitet

Principer för fördelning av statliga forskningsmedel, Dnr 123/2006-62, 2005-11-29, Rev 2 2007-01-30.

Profileringsplan vid Växjö universitet (u.d.).

Svar från Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap på Växjö universitet (2007-11-07).

Örebro universitet

Redovisade svar på SISTERS frågeskick, (2007-11-29).

Kriterier för vissa typer av forskningsmiljöer inom HS-nämndens verksamhetsområde, Fakultetsnämnden för humaniora och samhällsvetenskap, Beslut 2006-09-05.

Fakultetsnämnden för humaniora och socialvetenskap – utvärderingsplan för perioden 2008-2010, (2007-10-16) Dnr CF 31-329/2007.

Forskning och forskarutbildning.

LITTERATUR

Academia Europaea (2004), *A statement by the Academia Europaea on the importance of the Humanities in the context of the European Research Area*, September 2004.

Amaral, A., Meek, V.L., Larsen, I.M. (Eds.) (2003) *The Higher Education Managerial Revolution?* Dordrecht/Boston/London: Kluwer Academic Publishers.

Anaya-Carlsson, K., Melin, G (2007) *Den postdoktorala perioden för doktorsexaminerade läsåret 1998/99*, SISTER Arbetsrapport 2007:60.

Befattningsutredningen (2007) *Karriär för kvalitet. Betänkande av Befattningsutredningen*, SOU:98 Stockholm.

- Becher, T. (1989) *Academic Tribes and Territories. Intellectual Enquiry and the Cultures of Disciplines*, Buckingham: SRHE.
- Benner, M. (2004) *Excellent forskningsmiljöer – Ett underlag för diskussion*, (Opublicerat material) Forskningspolitiska institutet, Lunds universitet.
- Bennich-Björkman, L. (1997) *Organising Innovative Research. The Inner Life of University Departments*, Oxford: IAU/Pergamon.
- Bennich-Björkman, L. (2004) Överlever den akademiska friheten? – in intervjustudie av svenska forskares villkor i universitetens brytningstid, Högskoleverkets rapportserie 2004:1 R.
- CST (2007) *Pathways to the future: the early career of researchers in the UK*, A report by the Council for Science and Technology October 2007.
- Det mänskliga. Rapport från ett seminarium om humaniora som sökande och experiment 2-3 april 2001.*
- Dahl, Sonja (u.å.) *Rörlighet vid universitet och högskolor.*
- Dagens Nyheter, ”Debatt – Humaniorans framtid?” Samlad på www.sister.nu
- Eliasson, K. (1997) Humaniora i de nordiska länderna, i *Röster om humaniora*, Forskningsberedningens skrift nr 1, 1997, Utbildningsdepartementet.
- Elzinga, A., ”Humanioras roll i det högteknologiska samhället”, i Nybom, T., (red.), *Universitet och samhälle. Om forskningspolitik och vetenskapens samhällsliga roll*, Tidens förlag: Stockholm 1989.
- Enders, J. & Kaulisch, M. (2006) The binding and unbinding of academic careers, in Teichler, U. (ed.) *The Formative Years of Scholars, Proceedings from a symposium held at the Haga Forum*, Stockholm, 9-11 November 2005, Portland Press London.
- Forneng, S. (2007) *Fler börjar studera vid universitet och högskolor igen*, Statistisk analys, Högskoleverket.

- Forser, T. (1978) *Humaniora på undantag? : humanistiska forskningstraditioner i Sverige : en antologi*, Stockholm: PAN/Norstedt.
- FORSKA 1:2007, ”Humanister och naturvetare behöver mötas”, intervju med Arne Jarrick.
- Fritzell, A (2007) *UTBILDNING – UTBYGGNAD – URHOLKNING: Uppdatering av beräkningarna av urholkningens storlek i SULF-skriften XXIV*, SULF.
- Fröberg, J., Geschwind, L. & Sundström, C., (2007) *Att utvärdera tvärvetenskap – reflektioner utifrån Högskoleverkets utvärdering 2001-2005*, Högskoleverkets rapportserie 2007:34 R.
- Frölich, N. (2007) *Research mission – research funding – research output. Building publishing strategies at universities?* Paper presented at the CHER 20th Annual Conference, to be held at the University College of Dublin, Ireland, 30 August–1 September 2007.
- Henkel, M. (2000) *Academic Identities and Policy Change in Higher Education*. London: Jessica Kingsley.
- Hyenstrand, P., Fröberg, J., Karlsson, S., Lundberg, E. (2008) *Finansiering av forskning inom den svenska högskolan 1995-2006*, Vetenskapsrådets rapportserie 1: 2008.
- Högskoleverket 2003a: *Utvärdering av grundutbildning och forskarutbildning i historia vid svenska universitet och högskolor*, Högskoleverkets rapportserie 2003:12 R.
- Högskoleverket 2003b: *Lärarundersökningen 2003*, Högskoleverkets rapportserie 2003:13.
- Högskoleverket 2005: *Utvärdering av ämnet idé- och lärdomshistoria vid svenska universitet och högskolor*, Högskoleverkets rapportserie 2005:4 R.
- Högskoleverket 2006a: *Utvärdering av ämnena litteraturvetenskap och retorik vid svenska universitet och högskolor*, Högskoleverkets rapportserie 2006:13 R.
- Högskoleverket 2006b: *Utvärdering av tematiska magister- och forskarutbildningen vid Linköpings universitet*, Högskoleverkets rapportserie 2006:43 R.

- Högskoleverket 2007a: *Universitet och högskolor - Högskoleverkets årsrapport 2007*, Högskoleverkets rapportserie 2007:33 R.
- Högskoleverket 2007b: *Forskarutbildningsreformen 1998. Genomströmning och examination*, Högskoleverkets rapportserie 2007:35 R.
- Högskoleverket 2007c: *Postgraduate studies and Research career*, Högskoleverkets rapportserie 2007:54 R.
- Högskoleverket 2007d: *Hur har det gått? En slutrapport om Högskoleverkets kvalitetsgranskningar åren 2001-2006*, Högskoleverkets rapportserie 2007:31 R.
- Isaksson, Curt (2008) *Allt flera avhandlingar skrivs på engelska*, i *Universitetsläraren* 2/08.
- Kim, Lillemor (2006) *Kvalitet kontra kvantitet: Högskoledebatten 2005-2006*, SISTER arbetsrapport 2006:45.
- Leišyte, L. (2007) *University Governance and Academic Research – Case studies of research units in Dutch and English universities*, Dissertation University of Twente, Sankt Petersburg.
- Lucas, L & Turner, N (2007) *Early Career Academics and their Perceptions and Experiences of Linking Research and Teaching*, (Colloquium on International Politics and Practices for Academic Enquiry).
- Marton, S. (2005) *Humaniora och samhällsvetenskap – "Business as usual"?* i red. Sörlin, S. *"I den absolut frontlinjen" En bok om forskningsstiftelserna, konkurrenskrafterna och politikens möjligheter*, Nora: Bokförlaget Nya Doxa.
- Melander, F. (2006) *Lokal forskningspolitik: institutionell dynamik och organisatorisk omvandling vid Lunds universitet 1980-2005*, Lund Political Studies.
- Melberg, A. (2007) "För egen räkning. Nordisk humaniora", i *Nordisk tidskrift* 4/2007.
- Melin, G. & Janson, K. (2006) "What skills and knowledge should a PhD have? Changing preconditions for PhD education and post doc work", in Teichler, U. (ed.) *The Formative Years of Scholars, Proceedings from a symposium held at the Haga Forum*, Stockholm, 9-11 November 2005, Portland Press London.

Melin, G. & Anaya-Carlsson, K. (2007) *Den postdoktorala perioden för doktorsexaminerade 1998/1999*, SISTER arbetsrapport 2007:60.

Melin, G., Scheffer, F. (2007) *Gräddfil eller B-lag? Undersökning om anställningsformen biträdande lektorer*, SISTER arbetsrapport 2007:64.

Metcalf, J. (2006) The changing nature of doctoral programmes, in Teichler, U. (ed.) *The Formative Years of Scholars, Proceedings from a symposium held at the Haga Forum*, Stockholm, 9-11 November 2005, Portland Press London.

Myrdal, J. (2005) *Om humanvetenskap och naturvetenskap*, SLU/Institutionen för ekonomi, rapport 159, Uppsala.

Neave, G. (2002), "Managing research or research management?", *Higher Education Policy* 15: 217-224.

Nordling, C. (1997) "Framgångskriterier i humanistisk forskning", i *Röster om humaniora*, Forskningsberedningens skrift nr 1, 1997, Utbildningsdepartementet.

Nybom, T. (1997a) "Det svenska akademiska karriär- och tjänstesystemet – Parentation över en knappast saknad 121-åring", *Kunskap-politik-sambälle. Essäer om kunskapssyn, universitet och forskningspolitik 1900-2000*, Arete: Hargshamn.

Nybom, T. (1997b) "En, Två eller Ingen vetenskaplig kultur? Funderingar över kulturvetenskapernas situation, karaktär och nytta eller Finns det fortfarande en koffert i Berlin?", i *Kunskap-politik-sambälle. Essäer om kunskapssyn, universitet och forskningspolitik 1900-2000*, Arete: Hargshamn.

Orr, D., Jaeger, M., Schwarzenberger, A. (2007) "Performance-based funding as an instrument of competition in German higher education", in *Journal of Higher Education Policy and Management*, Vol. 29, No. 1, March 2007, pp. 3-23.

Pasanen, H-M., Miettinen, M., Vahtola, L. (2007) *Disciplinary Differences in Publishing Patterns: Preliminary results on a quantitative and qualitative study at Finnish universities*.

Regeringens Proposition 2007/08:1, Budgetpropositionen för 2008, Utgiftsområde 16: *Regeringens satsningar på högskole- och forskningsområdet*.

- Riksbankens Jubileumsfond (2002) *Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond, Årsberättelse 2002.*
- Riksbankens Jubileumsfond (2003) *Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond, Årsberättelse 2003.*
- Riksbankens Jubileumsfond (2004) *Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond, Årsberättelse 2004.*
- Riksbankens Jubileumsfond (2005) *Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond, Årsberättelse 2005.*
- Riksbankens Jubileumsfond (2006) *Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond, Årsberättelse 2006.*
- RUT 2 (2007) *Resurser för kvalitet. Betänkande av Resursutredningen*, SOU:81 Stockholm.
- Rørstad, K., & Lehmann Sudnes, S. (2003) *FoU-resurser innenfor humaniora. Utdrag fra FoU-statistikken med hovedvekt på 2003*, Arbeitsnotat 32/2005, NIFU STEP.
- Röster om humaniora*, Forskningsberedningens skrift nr 1, 1997, Utbildningsdepartementet.
- Sandström, Ulf (2006) *Forskningsdebattens vad, vem, hur och varför*, SISTER arbetsrapport 2006:46.
- Sastry, T. & Bekhradnia, B. (2005) *Using metrics to allocate research funds. A short evaluation of alternatives to the Research Assessment Exercise*, Higher Education Policy Institute.
- SCB (2005): *Universitet och högskolor, Personal vid universitet och högskolor 2005*, UF 23 SM 0601.
- SCB (2007a) *Statliga anslag till forskning och utveckling 2007*, UF 17 SM 0701.
- SCB (2007b) *Forskning och utveckling inom universitets- och högskolesektorn* (Korrigerad 2 juli 2007), UF 13 SM 0601.
- SCB (2007c) *Universitet och högskolor. Forskarstuderande och examina i forskarutbildningen 2006*, UF 21 SM 0701.
- Schoug, F (2003) *Vägar till och från akademien, Fostran till forskare i humaniora och samhällsvetenskap*, Kulturella Perspektiv. Svensk etnologisk tidskrift nr 3/2003: s. 4-17.

- Schoug, F. (2004) *På trappans första steg – Doktoranders och nydisputerades erfarenheter av akademien*, Lund: Studentlitteratur.
- SULF (2007) *Befordringsreformen – en visitkortsreform? Resultat av SULF:s enkät till befodrade professorer och lektorer*, SULF:s skriftserie XXXI, Sveriges universitetslärarförbund.
- Sundqvist, B. (2006) *Högre utbildning och forskning under det senaste decenniet – en statistisk översikt*, Uppsala universitet.
- Sewillius Berg, L. & Rudeke L.U. (2002) *Humanism utan humaniora – humaniora utan humanism*, Göteborg 2002.
- Sörlin, S. (1997) *Fördelningsmönster inom humaniora*, i *Röster om humaniora*, Forskningsberedningens skrift nr 1, 1997, Regeringskansliet, Utbildningsdepartementet.
- Vetenskapsrådet (2003) *Årsredovisning 2003 – Vetenskapsrådet*.
- Vetenskapsrådet (2004a) *En stark grundforskning i Sverige – Vetenskapsrådets forskningsstrategi för 2005-2008*, Vetenskapsrådets propositionsunderlag 2005-2008.
- Vetenskapsrådet (2004b) *Årsredovisning 2004*.
- Vetenskapsrådet (2005) *Årsredovisning 2005*.
- Vetenskapsrådet (2006), *Årsredovisning 2006*.
- Vetenskapsrådet (2007) *Samhällen och kulturer i förändring*. Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskaps underlag till Vetenskapsrådets forskningsstrategi 2009–2012.
- Westerheijden, D. (2007) *Who Rules Research Commands the University. A Comparison of Research Assessment Schemes in the United Kingdom and in the Netherlands*. Paper presented at the CHER 20th Annual Conference, at the University College of Dublin, Ireland, 30 August–1 September 2007.

ELEKTRONISKA REFERENSER

INSTITUTE FOR ADVANCED STUDIES IN THE HUMANITIES:

www.iash.ed.ac.uk/themes.humanities.html

HÖGSKOLEVERKET:

<http://www.hsv.se/statistik/statistikomhogskolan.4.539a949110f3d5914ec800057797.html>

www.hsv.se/publikationerarkiv/pressmeddelanden/2007/5.5b73fe55111705b51

RIKSBANKENS JUBILEUMSFOND:

<http://www.rj.se/38072.htm> (071220)

<http://www.rj.se/46353.htm>

SR (PROGRAMMET KALIBER:

<http://www.sr.se/cgi-bin/P1/program/artikel.asp?ProgramID=1316&Artikel=855121>
(2008-01-17)

STATISTISKA CENTRALBYRÅN (SCB)

http://www.scb.se/templates/Product____8793.asp

STOCKHOLMS UNIVERSITET:

<http://blogs.su.se/kbrem>

UPPSALA UNIVERSITET (SALT):

<http://salt.engelskaparken.uu.se/>

VETENSKAPSRÅDET:

<http://www.vr.se/huvudmeny/bidragsbeslut/humanioraochsamhallsvetenskap.4.50db e71f10ba3779e798000155.html> (071219)

<http://www.vr.se/huvudmeny/bidragsbeslut/humanioraochsamhallsvetenskap.4.50db e71f10ba3779e798000155.html> (071220)

BILAGA 1: INVIGORATING THE HUMANITIES IN SWEDEN TOUR – REPORT FROM A STUDY VISIT AT STANFORD AND BERKELEY, NOVEMBER 25TH-28TH 2007

INTRODUCTION

This paper is a report from a study trip undertaken by a delegation of humanities scholars and representatives from funding bodies in Sweden. The aim of the study tour was to visit two world class universities in order to get some ideas and inspiration to bring back to Swedish humanities research. In advance, the participants from Stanford and Berkeley were presented these points by STINT director Roger Svensson:

Issues in the debate on the humanities in Sweden (not necessarily shared by all in the Swedish delegation)

The outside concerns are:

- *A lack of innovative thinking*
- *weak links between the humanities and society at large, especially the general labour market*
- *the humanities cannot meet demands and requirements to be involved in “big issues” (poverty, peace and conflict, climate change) where the humanities should be able to make valuable contributions*

The inside concerns are:

- *losing out in the competition for funding*
- *narrow specialization*
- *ethnocentrism and too little interest in international and/ or comparative studies*
- *too little interest in collaborative and/ or trans-disciplinary work*
- *modes of publication*
- *careers*

Besides talking about these concerns we would be interested in the ways and means that are used at Stanford U to address similar or different issues.

By and large these issues were discussed at the meetings, which were all informal. The text below mainly reflects impressions from the meetings.

HUMANITIES IN SOCIETY

During our meetings we often discussed the humanities in different contexts. One topic, often discussed in Sweden, is the role of humanities in society. This especially concerns “the big questions”, issues and challenges to human experience that transcend disciplinary borders (i.e. sustainable development, world health). On the whole, cultural perspectives and a better life were considered the contributions by the humanities to society. At the meetings, we heard about the challenges facing the humanities when reaching out to a wider audience. The importance of different kinds of public events was stressed. The Humanities Center at Stanford also has a full time member of staff responsible for outreach activities.

Having in mind both institutions are top ranked in the world, we noticed some interesting differences as far as leadership goes. Whereas Stanford faculty were more pragmatic, entrepreneurial and, as someone put it, fashion swayed, humanities at Berkeley seem more traditional, organic and less strategic. “At Berkeley the research strategy is to have no strategy”, as one interviewee put it. Of course this does not exclude reach out activities, but it was more stressed at Stanford, currently in a fundraising campaign, that humanities, as well as other scientific areas, could and should offer society means in order to make the world a better place to live in. This had also resulted in strategic choices along the way.

We heard not as much of strategic institutional leadership at Berkeley. Fund raising was pushed down the organisation to the school level, where these activities were undertaken rather reluctantly. One critical comment was that the last profiling activities took place in the 60’s. Since then “things just have happened”, without strategies or shared vision. One example is the decision to keep the provision of education in foreign languages with very few students. The argument, also heard in Sweden, was that “you never know when a subject becomes relevant to current issues in society”. It is a challenge to raise funds to the humanities, which increases pressure to be “useful”, also in a shorter perspective. These useful areas vary over time, currently Arabic, and Middle Eastern or Iranian Studies are supported, while other topics find it harder to prove their short term value. Some even pointed at lack of trust in society towards science – science money is drying up. This especially goes for government funding.

HUMANITIES AT THE INSTITUTION

At both universities there are other significantly strong scientific areas, many of them world-leading, thus the competition for resources is not only external but also internal. At both institutions humanities fought hard internally for funding. The general feeling was that humanists have been losing out in the competition. The conclusion drawn was that all parts of the humanities need to join forces to get more money. At Berkeley this had led to more strategic thinking among humanists. Interestingly, we heard that ranking lists could be an advantage for humanities. At Berkeley, many humanities disciplines are top ranked, which make them crucial for institutional rankings. Without current outstanding quality in the humanities, the university would drop in the international Times Higher and Shanghai rankings and that would obviously be a disaster also for other scientific areas.

Another important issue is the part institutional management can play. Overall, Berkeley seems more decentralised, with power distributed to individual professors. As a contrast to Berkeley, Stanford's president was often referred to as a protector of the humanities. The institutional management realises that humanities do not have the same funding opportunities as for instance medicine and engineering, and thus reallocation of resources and special initiatives were undertaken. We heard of several funds, including the \$ 5000 program for publishing and conference attendance available for all tenured or tenure-track professors and the presidential fund for innovation in the humanities, encouraging high risk multi- or interdisciplinary research. The \$1.1 million program, launched in January 2007, will award grants to collaborative research projects in an effort to encourage interdisciplinary study in the humanities and cross-school interaction.

At Stanford all students take courses in the humanities mainly during the first year, while around 15 percent take humanities as a major. They are mainly taught by post docs contracted for three year. The aim is to prepare students for the future. As the university president puts it:

“At Stanford, we have decided not to leave this critical aspect of a student's education to accidents of birth or astrological fate. As I told the Faculty Senate in November, we live in a time when the challenges of the world will make humanities as important as

they have ever been, if not more important. Stanford intends to keep the promise of the founders and meet its commitment to creating cultured and useful citizens in the service of humanity”.

As far as employability goes, one dean pointed out that many of the job descriptions her students will have twenty years from now do not even exist yet. The best approach is to educate for a flexible future, with critically independent students able to navigate a dynamic environment. We also heard of several interesting examples how to include students in humanities research. At the Townsend Center for the Humanities at Berkeley, students can, six times a year, apply for fellowships in the Discovery Fellowship Program. The overall aim is to make students producers rather than consumers of learning. One example was a student journal.

THE ESSENTIAL BREATHING SPACE – RESEARCH CENTERS WITH DIVERSITY AS A LEADING PRINCIPLE

How is genuine and truly original research best fostered? A general impression is that organisation matters. Although many of the professors we met stressed the importance, even necessity, of being anchored in a discipline, we heard some convincing arguments for interdisciplinary, non-hierarchical and indeed in all possible ways heterogeneous, research centres. Innovative research need to be encouraged outside the departmental hierarchies. The Humanities Center at Stanford, for instance, hosts a mix of scholars, including faculty from Stanford as well as visiting scholars from the US and all around the world. Other aspects of diversity were also emphasized, such as age and discipline.

Another impression is that a flat and flexible organisation is important. Few faculty and staff are permanently employed at the centres. There are eight visiting scholars (chosen from 220 applications) and around 50 were loosely coupled to the Humanities Center. Many practical arrangements are prepared by doctoral students or post docs. This implies that there should not be a massive investment in fixed structures, and from what we heard, the annual cost is not high. On the contrary, given this flexibility issues can be raised and eventually dropped without the drama often included when closing things down. Consequently, research themes change constantly and they are all initiated from below. There are 18 workshops arranged annually.

There were also some incentives in place to make sure people contributed to scholarly discussions. One example is mandatory brown bag lunches for faculty, heard from several centres we were informed about. Researchers are expected to have free lunch together at the center. Lunches are not just social events, but also occasions for informal talks, sometimes inspired and kicked off by a speaker. A general impression was that many of the funding schemes and incentives cost small amounts of money. None of the centre initiatives we heard of did require big investments in fixed structures.

There is something dynamic to these environments, where there will always be a number activities taking place and different opportunities for cooperation are offered. In much the same way as the campus is bustling with different student organizations, political campus campaigns and rallies for sports events, the trick often seems to be quite simple. Provide the opportunities and participants will come. “Humanists work on their own, but crave company.” someone told us. In a creative environment where there is a lot going on, people do not want to miss out.

One issue frequently discussed during the tour was the way scientific boundary crossing was accomplished. As mentioned above, the most common opinion was that there is a need for a disciplinary “home”. Some research projects presented were rather multidisciplinary than interdisciplinary. Other projects showed more integration of different fields, many of those were initiatives driven by external forces/the society at large rather than intra scientific. Some big issues, for instance “violence in society”, cannot be solved by one discipline only. Again, this seemed more usual at Stanford. We also asked whether common center seminars, across disciplines, really could be rewarding and not trivial, which might be an issue in highly specialised areas. The professors we met argued that the discussions may be trivial in a narrow, disciplinary sense, but on the other hand they can offer some new perspectives, empirical, methodological or theoretical, which are just as useful.

It is not a matter of either interdisciplinarity or disciplinarity, to a high degree both activities are in place at the same time. Also students were encouraged to take courses across campus and to meet specialists in all fields they are interested in. It was suggested that campus based universities have an advantage in relation to metropolitan

institution, when it comes to scientific meetings over boundaries. The simple fact that many faculty live close to each other on campus creates encounters. As for funding, national funding bodies as the NSF were regarded as not well equipped for interdisciplinary projects. On the other hand, rich donors in the Silicon Valley area gladly support cross disciplinary research.

RESEARCH QUALITY AND CAREER ISSUES

One obvious impression is that these places only attract the best. This feeling of being part of a remarkable institution, and having earned the professorship in tough competition gives high self-esteem. When recruited to either of these institutions, the research excellence in a specialised field is non negotiable. You have to be a world class researcher. On the other hand, you are also expected to be a good teacher. No one can get away with poor teaching.

New strategic initiatives, including interdisciplinary funding opportunities, are often directed to junior faculty. They are obviously more motivated, not least for financial reasons. Senior tenured faculty, we heard, are also perceived as being less interested in breaking new ground. Quite frankly, we were told that funding is an effective way to manage people, as an institutional manager you cannot rely solely on passion. We also heard that young, untenured assistant professors are more prepared to take on high risk research, although they also showed some worry about interdisciplinarity, as far as career planning is concerned.

We were presented a great variety of research outputs: books, journals, posters, websites, public lectures etc. Nevertheless, it was obvious that everybody knows which publisher or journal that counts. Publishing strategies have been in place for a long time. Quality rather than quantity is fundamental for career progress: “You can get tenure on only one article”, we heard. Organisational freedom and flexibility does not exclude reporting and evaluation, both individually and at the center level. Hiring, contracting and evaluating faculty is crucial for success. We also were reminded by several professors that people need to be motivated and encouraged. Researchers want to improve their reputation, and try to find the best possible ways to do that.

A functioning system of sabbaticals, internal fellowships and similar opportunities for dedicated research seems to be vital for success. The ability for faculty to structure their

careers in ways where they concentrate on research, teaching and/or administrative duties during different periods (rather than having the pressure of being everything and everywhere at once), allows for inspiration and personal development.

CONCLUSIONS IN BRIEF

- Inter- or multidisciplinary centres could be the creative, flexible place where excellent research is done. Crucial for success is
 - o Diversity in all possible ways: gender, nationality, discipline, age and position
 - o Funding programs for visiting scholars
 - o Engagement of undergraduates and postgraduates
 - o Light touch management – initiatives should come from below
 - o Promote the breeding grounds, not the interdisciplinarity as such
 - o Flexibility and a minimum of fixed structures – themes come and go
 - o Make people meet – offer free lunches!
- The visited universities are extremely competitive environments.
 - o Fierce competition for resources internally
 - o The “usefulness” and societal relevance of humanities in focus at both universities
 - o Competition to attract the best researchers
 - o Pressure to publish for untenured faculty
 - o Strategic publishing – the right journals and publishers. But quality is all that counts

THE SWEDISH DELEGATION

Göran Blomqvist, Riksbankens Jubileumsfond

Östen Dahl, Stockholms universitet

Danuta Fjellestad, Uppsala universitet

Lars Geschwind, SISTER

Ulla M. Holm, Göteborgs universitet

Arne Jarrick, Vetenskapsrådet/Stockholms universitet

Mattias Löwhagen, STINT

Birgitta Svensson, Nordiska museet/Stockholms universitet

Roger Svensson, STINT

BILAGA 2: BREV TILL FAKULTETERNA

Stockholm 2007-09-04

Till humanistiska fakulteter (motsvarande)

Svenska institutet för studier av utbildning och forskning (SISTER) har fått i uppdrag av Kungl. Vitterhetsakademien, Riksbankens Jubileumsfond (RJ) och Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) att genomföra en utredning om svensk humanistisk forskning (för mer information om studien, se <http://www.sister.nu>). En del av studien handlar om hur universitet och högskolor, på fakultetsnivå eller motsvarande, planerar, prioriterar och följer upp forskning inom humaniora. Vi kommer att studera fakulteternas principer för resursfördelning och uppföljning samt utvärdering vid några svenska och nordiska universitet.

Mot denna bakgrund riktar vi oss nu till Er. Vi vill, om möjligt, ta del av dokument såsom forskningsstrategier, utvärderingar, uppföljningar etc samt eventuella policydokument och årsredovisningar angående profilering och fördelning av medel. I den mån nuvarande forskningsstrategier är inaktuella är vi intresserade av uppdateringar. De frågor som vi framförallt önskar svar på är:

- Enligt vilka principer fördelas fakultetens medel?
- Hur utvärderas och hur följer man upp den forskning som bedrivs (peer review och/eller publicerings- och citeringsanalys)?
- Hur prioriteras och balanseras det mellan starka och svaga forskningsmiljöer?
- Vad karaktäriserar en stark forskningsmiljö?
- Vilka är de starka forskningsmiljöerna inom er fakultet? Motivera gärna.

Vi vill gärna ha in era dokument och **svår senast den 1 oktober** för att kunna använda dem i vår studie. Frågor besvaras av projektledare fil.dr Lars Geschwind vid Institutet för studier av utbildning och forskning (SISTER): lars.geschwind@sister.nu eller tfn. 08-545 252 76 eller 070-622 00 87

Med hopp om gott samarbete.

Vänliga hälsningar,

Lars Geschwind och Karin Larsson

BILAGA 3: ENKÄT TILL NYDISPUTERADE HUMANISTER

Institutet för studier av utbildning och forskning
Drottning Kristinas väg 33 D
114 28 Stockholm
Tel: 08-545 252 60
Hemsida: www.sister.nu
Ansvarig för enkäten: Lars Geschwind

HUMANISTISK FORSKNING

SKYDD FÖR UPPGIFTSLÄMNARE

Samtliga individer som besvarar enkäten förblir anonyma under datainsamlingen. Namnuppgifterna kommer bara att vara tillgängliga under utskicket av enkäten. Förfarandet innebär dock att påminnelse kommer att gå ut till samtliga individer. Vi ber om överseende med detta. I den mån det, genom information som lämnas i enkäten, går att identifiera individer är denna möjlighet endast tillgänglig för dem som bearbetar svaren vilka tar fullt ansvar för att detta inte sker. Redovisning av resultat sker endast på aggregerad nivå.

FRÅGOR OM ENKÄTEN

Om Du har ytterligare frågor om enkäten eller övriga synpunkter som Du vill diskutera med utvärderarna, kontakta då [Lars Geschwind](mailto:Lars.Geschwind), SISTER, Drottning Kristinas väg 33 D, 114 28 Stockholm.

1. Kön?

Kvinna

Man

2. Nuvarande lärosäte/Lärosäten?

3. Disciplin?

4. Vilket år disputerade Du?

År:

5. Vid vilket lärosäte disputerade Du?

6. Vilken huvudsaklig anställning har Du (t.ex. lektor, forskare, fo ass eller annat)?

7. Har Du en tillsvidareanställning?

- Ja
 Nej

8. Vilken tidsmässig omfattning har Din nuvarande anställning?

- 1-50%
 51-99%
 100%

9. Vilket år påbörjade Du Din nuvarande anställning?

År:

10 a. Är Du antagen till docent?

- Ja
- Nej

b. Om ja: vilket år blev Du antagen till docent?

År:

11. Har Du eller har Du haft något ledningsuppdrag som:

a. Prefekt?

- Ja, har för närvarande.
- Ja, har haft tidigare.
- Nej.

b. Studierektor för grundutbildning?

- Ja, har för närvarande.
- Ja, har haft tidigare.
- Nej.

c. Studierektor för forskarutbildning?

- Ja, har för närvarande.
- Ja, har haft tidigare.

Nej.

d. Annat ledningsuppdrag?

Ja, har för närvarande.

Ja, har haft tidigare.

Nej.

Om annat ledningsuppdrag, precisera gärna vad:

Eventuell kommentar angående din anknytning till lärosätet:

MOBILITET

12. Har Du tidigare under någon period (minst 3 mån) arbetat vid annan högskoleenhet i Sverige än den Du nu tjänstgör vid?

Ja

Nej

13. Har Du tidigare under någon period (minst 3 mån) arbetat vid något utländskt universitet?

- Ja
 Nej

14. Har Du övervägt att lämna den akademiska karriären?

- Ja, ofta
 Ja, ibland
 Nej, aldrig

Kommentar:

DEN EGNA ARBETSSITUATIONEN

15. Uppskatta hur många timmar Du arbetar per vecka:

timmar per vecka.

16. Försök att i procent uppskatta fördelningen av Ditt arbete under ett "normalt" läsår:

A: Undervisning inom grundutbildning (grundläggande nivå och avancerad nivå).

B: Undervisning och/eller handledning inom forskarutbildning.

C: Egen forskning.

D: Administration och ledning (utöver vad som är kopplat till Din egen undervisning/forskning).

Summa totalt 100 %

17. Om Du fick möjlighet att påverka denna fördelning, hur önskar Du då fördela dessa arbetsuppgifter?

A: Undervisning inom grundutbildning (grundläggande nivå och avancerad nivå).

B: Undervisning och/eller handledning inom forskarutbildning.

C: Egen forskning.

D: Administration och ledning (utöver vad som är kopplat till Din egen undervisning/forskning).

Summa totalt 100 %

Kommentera gärna relationen mellan faktisk och önskad fördelning:

18. Uppskatta hur många dagar per år Du ägnar åt att ansöka om forskningsmedel:

ca. dagar per år.

19. Uppskatta hur många ansökningar Du skriver per år:

Som medsökande: ca. ansökningar per år.

Som huvudsökande i grupp: ca. ansökningar per år.

Som enskild huvudsökande: ca. ansökningar per år.

Kommentar:

20. Hur många timmar per vecka arbetar Du utom tjänsten med andra arbetsuppgifter (t.ex. uppdragsverksamhet, konsult- sakkunniguppdrag)?

ca timmar per vecka.

21. Hur trivs Du med Ditt arbete vid högskolan/universitetet?

- Mycket bra
- Ganska bra
- Varken bra eller dåligt
- Ganska dåligt
- Mycket dåligt

22. I vilken grad motsvarar arbetet Dina förväntningar?

- I mycket hög grad
- I ganska hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I ganska låg grad
- I mycket låg grad

23. Vad är det bästa med att vara anställd vid högskolan?

24. Vad är det sämsta med att vara anställd vid högskolan?

ARBETSMILJÖN

25. Hur många lärare och forskare är anställda vid den institution Du tillhör?

- 1-50
- 51-100
- 101-150
- 151 -

26. Hur många discipliner består din institution av?

discipliner.

27. Vad anser Du om Dina arbetsförhållanden?

Klimatet präglas av:

- a. Stor öppenhet

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

b. Strategiskt, visionärt ledarskap

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

c. Sund ekonomi

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

d. Samarbete

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

e. Individuellt arbete

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

f. Möjlighet att påverka

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

g. Negativ konkurrens

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

h. Livaktiga vetenskapliga diskussioner

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

i. Personliga konflikter

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

j. Förändringsbenägenhet

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

k. Fokus på grundutbildning

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

l. Fokus på forskarutbildning och forskning

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

m. Stort engagemang i externa uppdrag

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

n. Internationalisering

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

o. Tvärvetenskapligt samarbete

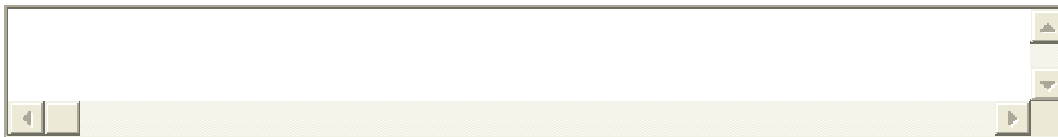
- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

28. Markera de tre av följande aktörer vilka Du anser har störst inflytande över Dig och Din arbetssituation:

- Din f.d. handledare
- Andra seniora forskare
- Projektledare
- Kollegor inom disciplinen

- Utländska kollegor
- Finansiärer
- Avdelningschef/prefekt
- Studierektor
- Övriga

Kommentar:

PUBLICERING

29. Vilket språk skriver Du företrädesvis vetenskapliga texter på?

- Svenska
- Engelska
- Övriga språk

30. Dina forskningsresultat publiceras i form av:

a. Monografi

- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad

b. Internationell tidskrift

- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad

c. Svensk tidskrift

- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad

d. Antologier

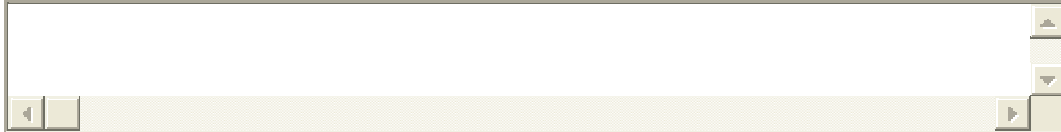
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad

e. I populärvetenskaplig form

- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad

f. Annat:

31. Vad beror denna prioritering på?

32. Skriver Du oftast:

- Ensam
- Tillsammans med andra
- Lika ofta båda alternativen

33. Uppmuntras populärvetenskapliga initiativ (föredrag, artiklar i dagspress etc.) i Din akademiska närmiljö?

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

34. Premieras populärvetenskap (som meritering eller vid lönerrevision)?

- I mycket hög grad
- I hög grad
- I varken hög eller låg grad
- I låg grad
- I mycket låg grad

35. Har Du efter disputation samarbetat med andra forskare vid utländska universitet och högskolor?

- Ja
- Nej

36. Samarbetar Du med forskarstuderande i Din forskning?

- Ja
- Nej

37. Skiljer sig Ditt sätt att publicera från Dina seniora kollegors?

- Ja, helt och hållet
- Till övervägande del
- Till viss del
- Nej, inte alls

38. Skiljer sig Ditt sätt att arbeta (utöver publicering) från Dina seniora kollegors?

- Ja, helt och hållet
- Till övervägande del
- Till viss del
- Nej, inte alls

Övriga kommentarer:

SKICKA SVAREN

Du kan skriva ut blanketten med svaren om Du så önskar innan Du skickar den. När Du klickar på rutan nedanför skickas svaren in. Svaret dateras automatiskt.

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

Skicka in alla mina testsvar

RENSA FORMULÄRET

Rensa-knappen tar bort all ifylld information från svaren i blanketten, däremot raderas inte redan insänd information.

Ta bort allting jag skrev

BILAGA 4: BREV INFÖR FOKUSGRUPPSTILLFÄLLEN

Stockholm 2007-12-03

Nydisputerade humanisters identitet och karriärstrategier

- Inför fokusgruppmöte torsdagen den ... december kl....

SISTER genomför utredningen om humanistisk forskning på uppdrag av Riksbankens Jubileumsfond, STINT och Kungl. Vitterhetsakademien. Syftet är att undersöka den nuvarande och framtida situationen för humanistisk forskning.

Utredningen består av tre delstudier. Den första består av en bakgrund och lägesöversikt - humanioras särart studeras nationellt och internationellt. Anslag, rankning, personal och publicering studeras över tid samt jämförande med andra länder och vetenskaper. Den andra delstudien fokuserar på tio universitet med humanistisk forskning och hur deras fakulteter arbetar med planering, prioritering, resursfördelning och uppföljning av forskning inom humaniora. Den tredje delen, som också står i fokus för vårt möte, studerar nydisputerade humanisters identitet och karriärstrategier. Studien bygger främst på enkätstudien (se enkäten via länken <http://www.sister.nu/enkater/humanistiskforskning/>) som genomförts på alla som har disputerat inom humaniora och teologi mellan 2002 och 2006 och som är kvar inom akademien vid de tio universiteten. Följande områden är vi intresserade av:

- Förväntningar innan och efter utbildning
- Arbetsituation
- Mål och karriärstrategier
- Publicering
- Forskarrollen i relation till undervisning och administration
- Akademi eller annan verksamhet
- Internationalisering

Slutligen, och gällande för alla områden: **Vad är bra, vad är inte bra och framförallt, vad kan göras bättre?**

Vi vill nu följa upp enkätundersökningen med diskussioner i fokusgrupp. Under vårt möte är det de ovan nämnda områdena som vi kommer att utgå från och som ni på förhand gärna kan fundera kring.

Hör gärna av er om ni har några frågor eller synpunkter på detta.

Varmt välkomna!

Vänliga hälsningar,

Lars Geschwind & Karin Larsson

Tfn: 0706 - 22 00 87 (Lars Geschwind)

0704 - 61 44 98 (Karin Larsson)

Läs mer om SISTER på www.sister.nu

BILAGA 5: ÄMNESKATEGORISERINGAR HT

Från SCB http://www.scb.se/templates/Standard___24458.asp#11 2007-09-04

HUMANIORA och RELIGIONSVETENSKAP

Religionsvetenskap/teologi	Vetenskapshistoria	Nordiska språk
Religionsvetenskap/teologi	Etnologi	<i>Häri ingår (exempel):</i>
<i>Häri ingår (exempel):</i>	<i>Häri ingår (exempel):</i>	Svenska
Bibelvetenskap/exegetik	Kulturantropologi	Övriga germanska språk
Islamologi	Nordisk historisk och nutida folklivsforskning	Romanska språk
Judaistik	Historiska kulturer	Finsk-ugriska språk
Religionsbeteendevetenskap	<i>Häri ingår (exempel):</i>	Slaviska språk
Tros- och livsåskådningsvetenskap	Altaistik	Klassiska språk
Historisk-filosofiska ämnen	Antikens kultur- och samhällsliv	<i>Häri ingår (exempel):</i>
Filosofiämnen	Assyriologi	Klassisk grekiska
<i>Häri ingår (exempel):</i>	Bysantinologi	Latin
Logik	Egyptologi	Övriga språk
Praktisk filosofi	Övriga historiska kulturer	<i>Häri ingår (exempel):</i>
Teoretisk filosofi	Estetiska ämnen	Sanskrit
Vetenskapsteori	Estetiska ämnen	Teckenspråk
Arkeologiämnen	<i>Häri ingår (exempel):</i>	Lingvistikämnen
<i>Häri ingår (exempel):</i>	Bebyggelseforskning	<i>Häri ingår (exempel):</i>
Historisk osteologi	Dansvetenskap	Allmän språkvetenskap
Historieämnen	Filmvetenskap	Datorlingvistik
<i>Häri ingår (exempel):</i>	Konstvetenskap	Fonetik
Agrarhistoria	Litteraturvetenskap	Tvåspråkighetsforskning
Ekonomisk historia	Musikvetenskap	Övrig humaniora och religionsvetenskap
Idé- och lärdoms historia	Retorik	ÖVRIG HUMANIORA OCH RELIGIONSVETENSKAP
Kyrkohistoria	Teatervetenskap	
Teknikhistoria	Språkvetenskap	

TIDIGARE ARBETSRAPPORTER/WORKING PAPERS

- 2008:81 Lars Geschwind & Karin Larsson: Om humanistisk forskning. Nutida villkor och framtida förutsättningar
- 2008:80 Andreas Johnson, Enrico Deiacco, Karla Anaya Carlsson, Fredrik Scheffer: Effektanalys av "offentlig såddfinansiering" 1994 till 2004. NUTEKs och VINNOVAs såddfinansieringsstöd
- 2008:79 Enrico Deiacco, Ana M. Gren & Göran Melin: Exploring University Alliances and comparable Academic Cooperation Structures
- 2008:78 Olof Daniel Ljungberg, mattias Johansson & Maureen McKelvey: Polarization of the Swedish University Sector – Structural Characteristics and positioning
- 2008:77 Anders Broström, Maureen McKelvey & Christian Sandström: Elite European Universities and the R&D Subsidiaries of Multinational Enterprises
- 2008:76 Lars Geschwind & Karin Larsson: Uppföljning av studenter efter avslutade studier – ett verktyg för att utveckla utbildningen
- 2008:75 Olof Hallonsten & Mats Benner: Why large research infrastructures can be built despite small investments? – MAX-lab and the Swedish research infrastructure
- 2008:74 Fredrik Scheffer & Göran Melin: Yt- och kolloidteknologi – funktionella flöden av kunskap och kompetens?
- 2007:73 Anders Broström & Enrico Deiacco: Räcker det med forskning i världsklass? – Nya perspektiv på teknikföretagens samarbete med offentligt finansierade forskningsmiljöer
- 2007:72 Mats Benner, Enrico Deiacco & Olle Edqvist: Forskning, innovation och samhälle – Ett sammanflätat system i snabb omvandling
- 2007:71 Lars Geschwind & Fredrik Scheffer: Det bästa av två världar? Utvärdering av samarbetet mellan KTH och Lärarhögskolan i Stockholm med syfte att utveckla lärarutbildningar med teknisk och naturvetenskaplig inriktning
- 2007:70 Lars Geschwind: Policyprojekt och kunskapsområde – Utvärdering av Centrum för lärande i hållbar utveckling vid Lärarhögskolan i Stockholm
- 2007:69 Enrico Deiacco & Maria Johansson: Att få kunskap använd – en utvärdering av tre Mistraprogram
- 2007:68 Göran Melin: Reviewing applications by women: Critical use of additive and reasoning evaluation methods
- 2007:67 Olle Edqvist: Review of SPIDER's funding of ICT Collaboration – Projects with Swedish partners
- 2007:66 Peter Schilling: SSF:s satsning på strategiska forskningscentra – En analys av bedömningsprocessen
- 2007:65 Enrico Deiacco & Göran Melin: Riskanalys av KTH:s engagemang i Pakistan Sweden University
- 2007:64 Göran Melin & Fredrik Scheffer: Gräddfil eller B-lag? Undersökning av anställningsformen biträdande lektor
- 2007:63 Anders Broström: Collaboration for competitiveness – Towards a new basis for regional innovation policy
- 2007:62 Anders Broström, Karla Anaya-Carlsson, Enrico Deiacco & Fredrik Scheffer: Vad kan Staten lära av en effektanalys av såddfinansieringsprogrammet? – En förstudie
- 2007:61 Enrico Deiacco, Anders Broström & Lars Geschwind: Högskola och region – ett trevande förhållande. Reflektioner över exemplet Västra Götalandsregionen
- 2007:60 Karla Anaya-Carlsson & Göran Melin: Den postdoktorala perioden för doktorsexaminerade läsåret 1998/99
- 2007:59 Fredrik Scheffer, Åsa Smedberg, Göran Melin: Fallstudie av en neurovetenskaplig forskarskola. Utvärdering av SSF:s satsning på National Network in Neuroscience
- 2007:58 Fredrik Scheffer & Göran Melin: Fallstudie av en biomedicinsk forskarskola. Utvärdering av SSF:s satsning på programmet Glykokonjugater i biologiska system
- 2006:57 Enrico Deiacco: Utbildningsbranschen – drivkrafter, storlek och nya affärsmodeller
- 2006:56 Göran Melin & Andreas Högberg: "Alla blir professor". En framåtblickande utvärdering av befordringsreformen vid KTH
- 2006:55 Enrico Deiacco & Göran Melin: Considerations on university alliances. Motives, risks and characteristics
- 2006:54 Göran Melin & Rickard Danell: Effects of funding young, promising scientists
- 2006:53 Andreas Högberg, Peder Karlsson & Peter Schilling: "Det gäller inte bara pengar, vi behöver även idéer" En studie av samverkanspraktik vid fyra lärosäten
- 2006:52 Olle Edqvist: Internationalisering av svensk forskning. Reflektioner från ett antal fallstudier
- 2006:51 Linda Blomkvist & Göran Melin: Forskarstuderande under och efter utbildningen. Jämförande offentlig statistik från Sverige och Danmark
- 2006:50 Enrico Deiacco & Göran Melin: Hur mår klinisk forskning? – en studie av FoU-verksamheten i Landstinget i Östergötland.

- 2006:49 Enrico Deiacco, Peter Schilling & Åsa Smedberg: Att möta kompetensbehov hos små och medelstora företag. En studie av KK-stiftelsens satsningar på Expertkompetensprogrammet
- 2006:48 Andreas Högberg & Göran Melin: Utvärdering av SSF:s satsning på Junior Individual Grants
- 2006:47 Åsa Smedberg & Göran Melin: Utvärdering av SSF:s satsning på Senior Individual Grants
- 2006:46 Ulf Sandström: Forskningsdebattens vad, vem, hur och varför
- 2006:45 Lillemor Kim: Kvalitet kontra kvantitet: Högskoledebatten 2005 – 2006
- 2006:44 Peder Karlsson & Peter Schilling: Nya teorier – Ny kunskapsproduktion? Några teoretiska perspektiv på IVA:s universitetsframsyn 2005/2006
- 2006:43 Karin Caldwell, Ulf J Johansson, Anders Lijjas (ordf) & Göran Melin (sek): Utvärdering av INGVAR (Individual Grant for the Advancement of Research Leaders) - med avseende på utformning, urvalsprocess och ledarskapsprogram
- 2006:42 Peter Schilling & Maria Johansson: Finansiering och strategi - En fallstudie över KK-stiftelsens profil- och plattformssatsning vid Blekinge Tekniska Högskola
- 2005:41 Enrico Deiacco & Fredrik Lagergren med medverkan av Åsa Smedberg: Energisystemforskning – till vad och hur mycket? Utvärdering av programmet för Allmänna energisystemstudier
- 2005:40 Enrico Deiacco, Maria Johansson & Hans Westlund: Ju mer vi är tillsammans... – Utvärdering av Delegationen för regional samverkan om högre utbildning
- 2005:39 Maria Johansson, Lillemor Kim, John Storan & Sverker Sörlin: Bridging the Gap – Comparing Actions for Widening Participation in Higher Education in Sweden and England
- 2005:38 Anders Broström, Enrico Deiacco & Göran Melin: Vägval för Örebro universitet och Mälardalens högskola : Utredning av förutsättningar för fusion, allians eller annan samverkan
- 2005:37 Hans Lööf & Anders Broström: Does Knowledge Diffusion between University and Industry Increase Innovativeness
- 2005:36 Lillemor Kim & Per Janson: Kompetens för evidens – om Vårdalstiftelsens särskilda kompetenssatsningar
- 2005:35 Göran Melin: De nya kulturutbildningarna - en undersökning av nya typer av högskoleutbildningar på kulturområdet
- 2005:34 Enrico Deiacco & Anders Broström: Kunskapsregion Stockholm på världsmarknaden - möjligheter och utmaningar för det regionala tillväxtprogrammet
- 2005:33 Lillemor Kim & Ewa Olstedt : Utbildningsvetenskapliga kommittén - en ny aktör i forskningslandskapet
- 2004:32 Anders Broström, Enrico Deiacco & Sverker Sörlin: Tekniska universitet på världsmarknaden? -motiv och förutsättningar för en strategisk allians mellan KTH och Chalmers
- 2004:31 Sverker Sörlin, Institutssektorn, högskolan och det svenska innovationslandskapet
- 2004:30 Sverker Sörlin (ordf.), Märten Carlsson, Britt-Marie Drottz-Sjöberg och Göran Melin: Utvärdering av det svenska medlemskapet i IIASA
- 2003:29 Göran Melin : Effekter av postdoktorala studier
- 2003:28 Hans Westlund : Regionala effekter av högre utbildning, högskolor och universitet. En kunskapsöversikt.
- 2003:27 Anders Broström, Hans Lööf & Carolina Sigfridsson: Kartläggning av högre utbildning och universitetsforskning i Mälardalen
- 2003:26 Bo Persson: Typifying Scientific Advisory Structures and Scientific Advice Production Methodologies
- 2003:25 Sandström, Ulf & Martin Hällsten: Företagens finansiering av universitetsforskning – en översikt i mars år 2003
- 2003:24 Janz, Norbert, Lööf, Hans & Bettina Peters: Firm Level Innovation and Productivity : Is there a Common Story Across Countries?
- 2003:23 Hans Lööf: Dynamic Optimal Capital Structure and Technological Change
- 2003:22 Ulf Sandström, Laila Abdallah, Martin Hällsten: Forskningsfinansiering genom regional samverkan
- 2002:21 Jan-Eric Degerblad, Olle Edqvist och Sam Hågglund: Utvärderingsspelet
- 2002:20 Laila Abdallah: Resultat eller process : Trender inom utvärdering av svensk högskoleutbildning under 1990-talet
- 2002:19 Henrik Karlsson: Konstnärlig forskarutbildning i Norden
- 2002:18 Ingrid Schild & Sverker Sörlin: The Policy and Practice of Interdisciplinarity in the Swedish University Research System
- 2002:17 Tobias Harding, Ulf Sandström, Sverker Sörlin & Gella Westberg: God avkastning på marginellt risktagande? Bidrag till en utvärdering av nordiskt forskningssamarbete inom ramen för NOS.
- 2002:16 Sverker Sörlin: Fungerar forskningssystemet?: Några strategiska frågor för strategisk forskning
- 2002:15 Hans Lööf & Almas Heshmati: The Link Between Firm Level Innovation and Aggregate Productivity Growth : A Cross Country Examination

- 2002:14 Göran Friberg: Svenska Tekniker 1620-1920 : Om utbildning, yrken och internationell orientering
- 2002:13 Maria Wikhall: Culture as Regional Attraction : Migration Decisions of Highly Educated in a Swedish Context
- 2002:12 PREST, University of Manchester: A Comparative Analysis of Public, Semi-Public and Recently Privatised Research Centres
- 2002:11 Henry Etzkowitz: The Triple Helix of University - Industry - Government : Implications for Policy and Evaluation
- 2002:10 Lillemor Kim: Masshögskolans paradoxer – fem inlägg i den svenska högskoledebatten
- 2002:09 Sverker Sörlin: Cultivating the Places of Knowledge
-
- 2001:08 Bo Persson : Reluctant Agencies : Sectorial Agencies and Swedish Research Policy in the 1980s
- 2001:07 Martin Meyer : Science & Technology Indicators Trapped in the Trippel Helix?
- 2001:06 Kunskapssystem i förändring, Verksamhetsprogram 2001-2003
- 2001:05 Verksamhetsberättelse 1999-2000, Föreningen för studier av forskning och utbildning
- 2001:04 Ulf Sandström : Om den svenska arkitektur-, bostads- och stadsbyggnadsforskningens karaktär
- 2001:03 Jenny Beckman, Mats Brenner, Olle Persson & Ulf Sandström : Nya arbetsformer inom diabetesforskning – studier kring en nätverkssatsning
- 2001:02 Lillemor Kim, Robert Ohlsson & Ulf Sandström : Kan samverkan mätas? Om indikatorer för bedömning av KK-stiftelsens satsningar
- 2001:01 Alexander Kanaev & Albert Tuijnman : Prospects for Selecting and Using Indicators for Benchmarking Swedish Higher Education